

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΘΕΜΑ: « Επιχειρηματικές δραστηριότητες και προοπτικές ανάπτυξης.

Μελέτη Περίπτωσης: Νομός Τρικάλων.»

Τριμελής επιτροπή:

Επιβλέπουσα: Θεοδοροπούλου Ε., Αναπληρώτρια καθηγήτρια

Μέλη: Μητούλα Ρ., Επίκουρη καθηγήτρια

Σδράλη Δ., Λέκτορας

Επιμέλεια: Κούτσια Θεοπίστη

A.M.: 20727

Αθήνα, 2012

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή μελέτη είχε ως σκοπό να μελετήσει την συμβολή των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην τοπική ανάπτυξη του νομού Τρικάλων και τους τρόπους μελλοντικής ανάπτυξης του τριτογενή τομέα. Ειδικότερα, σκοπός ήταν να διερευνηθεί αν οι κάτοικοι του νομού Τρικάλων είναι ικανοποιημένοι από τις επιχειρηματικές δραστηριότητες και κατά πόσο έχουν συμβάλει στην τοπική ανάπτυξη του νομού.

Όσον αφορά το δεύτερο μέρος της εργασίας, δηλαδή την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, βασίζεται στην διακίνηση ερωτηματολογίων τα οποία συντάχτηκαν από τον γράφοντα και μοιράστηκαν σε ένα τυχαίο δείγμα 350 ατόμων, από τους οποίους συλλέχτηκαν 300 πλήρως ολοκληρωμένα ερωτηματολόγια. Από τη διεξαγωγή της έρευνας βρέθηκε ότι η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα παραγωγής, μέσω της βελτίωσης όλων εκείνων των παραγόντων που αποτελούν κύριες συνιστώσες, της ενεργής συμμετοχής των τοπικών φορέων, της αποτελεσματικότητας των στρατηγικών που εφαρμόζουν και της προσωπικής συμμετοχής των ίδιων των κατοίκων, βελτιώνεται η ποιότητα ζωής των ανθρώπων ενός τόπου, μειώνεται η φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και η περιοχή αναπτύσσεται σημαντικά.

Abstract

The present study aims to investigate the contribution of business to the local development of Trikala and ways of future development of the tertiary sector. Specifically, the aim was to investigate if the residents of the prefecture of Trikala is satisfied with the business and whether they have contributed to local development of the county.

Regarding the second part, ie the survey, based on the movement of the questionnaires were drawn up by the author and distributed to a random sample of 350 individuals, of whom 300 were collected fully completed questionnaires. From the survey we concluded that the development of the tertiary sector of production by improving all those factors which are key components of active local participation, effectiveness of strategies implemented and the personal involvement of the inhabitants themselves, improves quality of life of a place, reducing the exodus of young people to the big cities and the site is growing significantly.

Πρόλογος

Η παρούσα μελέτη με τίτλο «Επιχειρηματικές δραστηριότητες και προοπτικές ανάπτυξης. Μελέτη περίπτωσης: Νομός Τρικάλων» αποτελεί την πτυχιακή μου εργασία, η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του προπτυχιακού προγράμματος του τμήματος Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου Αθηνών.

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να διερευνηθεί κατά πόσο οι επιχειρηματικές δραστηριότητες ικανοποιούν τις ανάγκες των κατοίκων του νομού Τρικάλων και τους τρόπους μελλοντικής ανάπτυξης του τόπου.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να εκφράσω την εκτίμηση και τις ευχαριστίες μου στην κα Θεοδωροπούλου Ελένη, επιβλέπουσα καθηγήτρια, η οποία μου έδωσε την δυνατότητα να συνεργαστώ μαζί της, τη βοήθεια που μου πρόσφερε και της θεμελιώδους σημασίας συμβουλές της, καθώς και της κα Μητούλα Ρόϊδω και την κα Σδράλη Δέσποινα που αξιολογούν την προσπάθεια μου.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	2
Abstract.....	3
I. Εισαγωγή.....	6
II. Θεωρητική Προσέγγιση.....	7
Κεφάλαιο Πρώτο: Ανάπτυξη	7
1.1 Ορισμός του όρου «ανάπτυξη».....	7
1.2 Θεωρητικές προσεγγίσεις περί «ανάπτυξης».....	11
Κεφάλαιο Δεύτερο: Τοπική Ανάπτυξη.....	16
2.1 Έννοια και θεωρητικές προσεγγίσεις περί ανάπτυξης.....	16
2.2 Συνέπειες της τοπικής ανάπτυξης	23
Κεφάλαιο Τρίτο: Τρόποι μελλοντικής ανάπτυξης.....	25
3.1 Προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης.....	25
3.2 Στρατηγικές ανάπτυξης.....	34
Κεφάλαιο Τέταρτο: Γνωριμία με το νομό Τρικάλων (Περιοχή μελέτης).....	38
4.1 Ιστορική αναδρομή.....	38
4.2 Γενικά εισαγωγικά στοιχεία του νομού Τρικάλων	42
4.3 Οικονομικά στοιχεία του νομού Τρικάλων	43
4.4 Αναπτυξιακά στοιχεία του νομού Τρικάλων.....	47
4.5 Κοινωνικός εξοπλισμός.....	48
4.6 Δίκτυα υποδομών	51
4.7 Ελεύθεροι χώροι και δίκτυα κοινωνικών λειτουργιών	55
4.8 Τουρισμός.....	56
4.9 Ορεινές και μειονεκτικές περιοχές	59
III. Μεθοδολογική Προσέγγιση	63
Κεφάλαιο Πέμπτο: Μεθοδολογία και σχολιασμός της παρούσας έρευνας..	63

5.1	Ερευνητική Μεθοδολογία.....	63
5.2	Μέθοδος επεξεργασίας στοιχείων.....	64
5.3	Συμμετέχοντες.....	65
5.4	Περιγραφή ερωτηματολογίου.....	66
Κεφάλαιο Έκτο: Παρουσίαση και σχολιασμός των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας.....		68
6.1	Παρουσίαση και σχολιασμός των περιγραφικών αποτελεσμάτων...	68
6.2	Ανάλυση και σχολιασμός των αποτελεσμάτων χ^2	94
6.3	Υπόδειγμα Λογιστικής Παλινδρόμησης.....	116
IV.	Συμπεράσματα	128
V.	Βιβλιογραφία	132
Παράρτημα I Ερωτηματολόγιο Έρευνας.....		136
Παράρτημα II Παρουσίαση αποτελεσμάτων χ^2		143
Παράρτημα III Φωτογραφίες από το νομό Τρικάλων		159

Εισαγωγή

Η Θεσσαλία στον ελληνικό χώρο βρίσκεται σε πλεονάζουσα θέση. Κατέχει την κεντρική- ανατολική θέση του ηπειρωτικού κορμού της Ελλάδας. Από αυτή διέρχεται ο βασικός αναπτυξιακός και μεταφορικός άξονας της χώρας και βρίσκεται σε κοντινή απόσταση με την Εγνατία οδό. Κατά συνέπεια, η Θεσσαλία βρίσκεται σε στρατηγική και εύκολα προσπελάσιμη γεωγραφική θέση.

Λόγο της γεωγραφικής και πλεονεκτικής θέσης που παρουσιάζει η Θεσσαλία σημαντική είναι η διερεύνηση της τοπικής ανάπτυξης στο νομό Τρικάλων, μέσω του τριτογενή τομέα απασχόλησης. Άλλωστε, στόχος όλων των χωρών και των σχεδιαστών στρατηγικών του κόσμου είναι η τοπική ανάπτυξη. Παρά το γεγονός πως ο νομός Τρικάλων έχει κατεξοχήν αγροτικό και κτηνοτροφικό χαρακτήρα, ο τριτογενής τομέας παρουσιάζεται ιδιαίτερα δυναμικός.

Για να παρουσιάζει ανάπτυξη ένας τόπος πρέπει να διαθέτει και ορισμένους βασικούς συντελεστές που οδηγούν σε αυτή. Ανάπτυξη δεν είναι μόνο τα έργα υποδομής, αλλά αυτά αποτελούν τα μέσα για την επίτευξη της και όχι αυτοσκοπός. Ανάπτυξη είναι η μακροοικονομική σταθερότητα, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, η αύξηση της παραγωγικότητας, η ενίσχυση της απασχόλησης, η καταπολέμηση της ανεργίας, η απελευθέρωση όλων των δημιουργικών συνάξεων, η αξιοποίηση όλων των παραγωγικών πόρων και συγκριτικών πλεονεκτημάτων του κάθε τόπου, η υπεράσπιση του ρόλου του στη διεθνή σκηνή, η ορθολογική χρήση γης και φυσικών πόρων, η προστασία των ασθενέστερων κοινοτικών ομάδων, η εξασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων παιδείας, υγείας, ποιότητας ζωής στον κάθε Έλληνα πολίτη.

Η συγκεκριμένη έρευνα προσπαθεί να μελετήσει όλα τα παραπάνω. Κατά πόσο έχουν συμβάλει οι επιχειρηματικές δραστηριότητες του νομού Τρικάλων στην τοπική ανάπτυξη και αν υπάρχουν μελλοντικοί τρόποι ανάπτυξης του τριτογενή τομέα στο νομό Τρικάλων.

Η παρούσα πτυχιακή μελέτη αποτελείται από έξι κεφάλαια. Τα τέσσερα πρώτα κεφάλαια αναφέρονται στο πρώτο μέρος της εργασίας και συγκεκριμένα στη θεωρητική προσέγγιση. Τα δύο τελευταία αναφέρονται στο δεύτερο μέρος της εργασίας, την εμπειρική προσέγγιση.

Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο της θεωρητικής προσέγγισης παρατίθενται κάποια στοιχεία για την έννοια του όρου «ανάπτυξη» όπως αυτή συναντάται μέσα από την διεθνή βιβλιογραφία. Δίνονται επίσης ορισμένες θεωρητικές προσεγγίσεις περί ανάπτυξης.

Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο παρατίθενται αναλυτικά η έννοια του όρου «τοπική ανάπτυξη», μέσα από τους παράγοντες που οδηγούν στην επίτευξη της και παρουσιάζονται οι συνέπειες που μπορούν να προκύψουν κατά την επίτευξή της.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τρόποι και στρατηγικές ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, παρατίθενται προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης και στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης.

Στο τελευταίο κεφάλαιο της θεωρητικής προσέγγισης γίνεται η γνωριμία με το νομό Τρικάλων. Αρχικά, γίνεται μια ιστορική αναδρομή του νομού Τρικάλων και παρουσιάζονται κάποια γενικά στοιχεία του νομού. Στη συνέχεια παρατίθενται αναλυτικά τα οικονομικά και αναπτυξιακά στοιχεία του νομού Τρικάλων, ο κοινωνικός εξοπλισμός, τα δίκτυα υποδομών, οι ελεύθεροι χώροι και τα δίκτυα κοινωνικών υποδομών, ο τουρισμός και τα χαρακτηριστικά των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Στην εμπειρική προσέγγιση και συγκεκριμένα στο πέμπτο κατά σειρά κεφάλαιο παρουσιάζεται η ερευνητική μεθοδολογία και η μέθοδος επεξεργασίας των στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν, παρουσιάζονται οι συμμετέχοντες της έρευνας και περιγράφεται το ερωτηματολόγιο που αποτελεί το εργαλείο της εργασίας.

Στο τελευταίο κεφάλαιο της πτυχιακής εργασίας γίνεται η παρουσία και ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων. Αρχικά, γίνεται παρουσίαση και σχολιασμός των περιγραφικών αποτελεσμάτων. Στη συνέχεια, η ανάλυση και ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων χ^2 . Τέλος, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Λογιστικής Παλινδρόμησης.

Μέρος Α': Θεωρητική προσέγγιση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.1 Ορισμός του όρου ανάπτυξη

Στο Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, η σημασία του όρου ανάπτυξη δίνεται με τις εξής έννοιες:

ανάπτυξη η [anáptiksi] [O33](#) : η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του αναπτύσσω. 1. το να δίνουμε σε κτ. μεγαλύτερη έκταση: (στρατ.) ~ του μετώπου / της παράταξης. ~ των δυνάμεων. (μαθημ.) ~ κύβου / πυραμίδας / κώνου. ~ αλγεβρικής παράστασης, δημιουργία άλλης ισοδύναμης αλλά εκτενέστερης. 2α. σταδιακή δημιουργία: ~ δραστηριότητας. (φυσ.) ~ μαγνητικού πεδίου. (γλωσσ.) ~ συμφώνου / φωνήεντος, δημιουργία του ανάμεσα σε δύο φωνήεντα ή σύμφωνα αντιστοίχως. β. σταδιακή αύξηση ή βελτίωση: ~ ταχύτητας. ~ του πολιτισμού / μιας θρησκείας. Πνευματική / ηθική ~. Η ~ της γεωργίας / της βιομηχανίας / του εμπορίου / των μεταφορών. || (οικον.) η οικονομική ανάπτυξη: Θεωρίες για την ~. Παράγοντες / κεφάλαια / τράπεζα / ρυθμοί αναπτύξεως. Τοπική / περιφερειακή ~. Προγραμματισμένη ~. Χώρα υπό ~. || ~ των μικροοργανισμών / φυτών / ζώων. ~ του σώματος / των μελών του σώματος. Σωματική / πνευματική ~. Είναι / βρίσκεται κάποιος στην ~, για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο κυρίως αυτή συμβαίνει. Φτάνει κάποιος σε τέλεια ~. || (βιολ.): Στάδια / διαταραχές της ανάπτυξης. Φυσιολογική / πρόωρη / υπερβολική ~. 3. λεπτομερής περιγραφή ή ανάλυση ενός θέματος: ~ των ιδεών / σκέψεων / επιχειρημάτων κάποιου. ~ ενός συστήματος ιδεών. [λόγ. < αρχ. ανάπτυξις `ξεδίπλωμα, εξήγηση' (-σις > -ση) σημδ. γαλλ. développement] (Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, (2002), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανώλη Τριανταφυλλίδη, 3^η ανατύπωση).

Από τις παραπάνω έννοιες αυτή που χρησιμοποιείται στην παρούσα εργασία είναι αυτή της σταδιακής δημιουργίας. Συγκεκριμένα, της σταδιακής αύξησης ή βελτίωσης όλων εκείνων των παραγόντων που οδηγούν στην καλύτερη ποιότητα ζωής για το κοινωνικό σύνολο.

Η έννοια του όρου «ανάπτυξη», δηλαδή της σταδιακής βελτίωσης ή «αύξησης» διαμορφώθηκε με την πάροδο των χρόνων και μέσα από το πέρασμα διαφόρων πολιτισμών. Οι πρώτες ιδέες περί «προόδου» συναφείς με την ιδέα της ανάπτυξης εμφανίστηκαν στην κλασσική Αρχαιότητα. Κατά την περίοδο της εβραϊκής και της χριστιανικής θεολογίας, δόθηκε έμφαση στη γραμμική αντίληψη του χρόνου ως μια κατευθυνόμενη διαδοχή γεγονότων (π.χ. προς τη χριστιανική Αποκάλυψη του Ιωάννη) και η οποία άλλαξε τον τρόπο σκέψης σχετικά με την ιστορία και την πρόοδο. (Du Pisani, 2006)

Η χριστιανική φιλοσοφία θεωρούσε πως η ιδέα της προόδου περιλαμβάνει την αντίληψη της σταδιακής αποκάλυψης ενός σχεδιαστικού προτύπου από το ξεκίνημα της ανθρώπινης ιστορίας και τη γενική ιδέα της ενδεχόμενης τελειότητας της ανθρωπότητας στον επόμενο κόσμο. Η χριστιανική φιλοσοφία ταύτιζε την έννοια της ανάπτυξης με την πρόοδο. Κατά τη μεσαιωνική περίοδο, η ταύτιση των όρων συνεχίστηκε. Η αντίληψη της προόδου συμπεριέλαβε, εκτός των άλλων, και χιλιαστικές ουτοπικές ιδέες, αλλά και μια αίσθηση της σημασίας της βελτίωσης σε αυτό τον κόσμο στα πλαίσια προετοιμασίας για τον επόμενο. Κατά το 13^ο αιώνα εδραιώθηκαν δύο κρίσιμα νήματα της δυτικοευρωπαϊκής αντίληψης για την ανθρώπινη πρόοδο: επίγνωση της προόδου του πολιτισμού και η πίστη σε μια μελλοντική χρυσή εποχή αρετής σε αυτή τη γη. (Du Pisani, 2006)

Κατά τις επόμενες περιόδους και συγκεκριμένα κατά τη μερκαντιστική φάση του καπιταλισμού ωρίμασε η «υλιστική» αντίληψη της προόδου. Προτεραιότητα ήταν η ικανοποίηση των υλικών αγαθών, θέτοντας σε δεύτερη μοίρα της πνευματικές και ηθικές αξίες. Για εκείνη την εποχή πρόοδος, και κατά συνέπεια ανάπτυξη, ήταν η σταδιακή διαδικασία οικονομικής μεγέθυνσης, κατά την οποία στο εσωτερικό μιας κοινωνίας αυξάνονται τα διαθέσιμα προς κατανάλωση αγαθά. Εκείνη την περίοδο η μεγέθυνση αντικατοπτριζόταν στην αύξηση της ποσότητας του χρήματος που κυκλοφορούσε υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης. Η αντίληψη αυτή νομιμοποιούσε αλλά και καθοδηγούσε την

ευρωπαϊκή αποικιοκρατία. Στη συνέχεια, κατά το Διαφωτισμό του 18^{ου} αιώνα η έννοια της προόδου είχε αντικατασταθεί αποκλειστικά από τον όρο «οικονομική ανάπτυξη». Προϋπόθεση της οικονομικής ανάπτυξης ήταν η αύξηση του συνολικού πλούτου ενός έθνους μέσω προνομιακού, μονοπωλιακού εμπορίου με αποικιακές αγορές και είχε συνδεθεί με την εκβιομηχάνιση.

Περί τα τέλη του 18^{ου} αιώνα, η ανάδυση της οικονομικής επιστήμης είχε ως αποτέλεσμα να δοθεί έμφαση στα πλεονεκτήματα του ελεύθερου εμπορίου. Η έννοια της οικονομικής ανάπτυξης πήρε τη πλήρη της μορφή και συνδέθηκε ρητά με την αύξηση του ρυθμού παραγωγής αγαθών, καθώς επρόκειτο για μια μετρήσιμη ποσότητα, η οποία επέτρεπε την αφηρημένη μαθηματική μοντελοποίηση της ανάπτυξης. Ωστόσο, ήταν ήδη αντιληπτό πως η ανάπτυξη δεν ήταν μόνο μια ποσοτική μεγέθυνση του συσσωρευμένου πλούτου. Η ανάπτυξη είχε ένα ευρύτερο, ποιοτικό χαρακτήρα, καθώς περιελάμβανε δομικές μεταβολές και διαδικασίες αναδιοργάνωσης στην κοινωνία. Στόχος, ήταν ο προσανατολισμός της κοινωνίας στην αυξανόμενη κάλυψη των ατομικών και συλλογικών αναγκών σε αγαθά και υπηρεσίες. Χαρακτηριστικό της η συνεχής και καθολική αύξηση των ρυθμών παραγωγής και κατανάλωσης αγαθών, καθώς και η μεταστροφή των κοινωνικών δομών και τεχνικών υποδομών προς αυτή την κατεύθυνση, με γνώμονα την «ευημερία». (el.wikipedia.org)

Μετά το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου ήρθε πάλι στην επιφάνεια και χρησιμοποιήθηκε ξανά η έννοια της ανάπτυξης. Μετά τη δημιουργία πολιτικών συνασπισμών, η κύρια αιτία της προσπάθειας που ξεκίνησε για την παραγωγή και προώθηση της ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο, ήταν συνέπεια πολιτικών, παρά ανθρωπιστικών στόχων. (Αποστολόπουλος, 2001)

Στις μέρες μας, ο όρος ανάπτυξη τείνει να παρεξηγηθεί, καθώς συνδέεται απόλυτα με τα έργα υποδομής που γίνονται σε ένα τόπο. Αυτά όμως είναι απλά τα μέσα για την επίτευξη του στόχου της ανάπτυξης και όχι αυτός καθαυτός ο σκοπός.

Πολλοί ερευνητές προσπάθησαν να ερμηνεύσουν και να αποδώσουν την έννοια του όρου «ανάπτυξη». Μερικές από τις θεωρητικές προσεγγίσεις είναι οι ακόλουθες:

Σύμφωνα με τον Ρόκο (1997), η ανάπτυξη είναι «μια καλύτερη ισορροπία των κοινωνικών και ανθρώπινων σχέσεων και των συστημάτων χρήσεων γης, της παραγωγής και απασχόλησης, της διανομής και κατανάλωσης, σύμφωνα με τις αξίες και τις επιλογές των δυνάμεων που βρίσκονται στην εξουσία, όπως αυτές μαχητικά συνυπάρχουν και αλληλεπιδρούν στο φυσικό περιβάλλον με τη συγκεκριμένη κάθε φορά κοινωνική δυναμική και τη μέση κοινωνική συνείδηση».

Ο όρος «ανάπτυξη» χρησιμοποιείται για να εκφράσει την επίτευξη ή την επιδίωξη μιας ή περισσότερων θετικών μεταβολών στα βασικά συστατικά στοιχεία της οικονομικοκοινωνικής κυρίως δραστηριότητας των ανθρώπων. Η ανάπτυξη μπορεί να αναφέρεται στον ποσοτικό, ποιοτικό, δομικό ή ιδεολογικό χαρακτήρα των πιο πάνω μεταβολών. Διαφορετικά, η ανάπτυξη είναι μια διαδικασία, στην οποία ένας όλο και μεγαλύτερος αριθμός ατόμων μιας δεδομένης περιοχής ή ενός δεδομένου περιβάλλοντος, λαμβάνει και υλοποιεί κοινωνικά υπεύθυνες αποφάσεις, η πιθανή συνέπεια των οποίων είναι η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης μερικών ατόμων, χωρίς να χειροτερεύουν τις συνθήκες της ζωής των άλλων. Σε αυτόν τον ορισμό, εμπλέκονται τα ενδιαφέροντα τριών επιστημών: της οικονομικής επιστήμης, της κοινωνιολογίας και της ηθικής. (Αποστολόπουλος, 2003)

Σήμερα, ο όρος ανάπτυξη ξεπερνά τα στενά όρια της οικονομικής ανάπτυξης. Χρησιμοποιείται με ακόμα ευρύτερο εννοιολογικό περιεχόμενο, για να προσδιορίσει μεταβολές που πραγματοποιούνται και σε άλλους τομείς, όπως πολιτική, κοινωνία, πολιτισμός, περιβάλλον, ανάπτυξη με ανθρώπινο πρόσωπο, βιώσιμη ανάπτυξη, τοπική ανάπτυξη κ.α.

1.2 Θεωρητικές προσεγγίσεις περί ανάπτυξης

Με το πέρασμα του χρόνου πολλοί ερευνητές και επιστήμονες ασχολήθηκαν με το ζήτημα της οικονομικής ανάπτυξης. Μέχρι σήμερα δεν έχουν δοθεί απαντήσεις σε πολλά ερωτήματα και υπάρχουν διαφωνίες σχετικά με τους μηχανισμούς της ανάπτυξης και με το ποιοι είναι οι παράγοντες που καθορίζουν την ανάπτυξη σε ένα τόπο. Έτσι, αν και έχουν περάσει περισσότερο από 50 χρόνια επιστημονικής έρευνας δεν υπάρχει ένα κοινά αποδεκτό θεωρητικό πλαίσιο που να εξηγεί τους μηχανισμούς και τις διαδικασίες της ανάπτυξης στο σύνολό τους.

Παρά το γεγονός απουσίας ενός τέτοιου θεωρητικού πλαισίου, υπάρχουν πολλές θεωρίες που εξηγούν το ρόλο που παίζουν οικονομικοί και μη παράγοντες στην οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη ενός τόπου. Για παράδειγμα, η νεοκλασική θεωρία δίνει έμφαση στις επενδύσεις και η θεωρία της ενδογενούς ανάπτυξης επισημαίνει το ρόλο του ανθρώπινου κεφαλαίου και της δυνατότητας για καινοτομία. Άλλες θεωρητικές προσεγγίσεις δίνουν έμφαση στους μη οικονομικούς παράγοντες που φαίνεται να επηρεάζουν έναν τόπο και μπορεί να αφορούν στο θεσμικό, κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο, τη γεωγραφία και το δημογραφικό προφίλ μιας περιοχής. Τέλος, υπάρχει ένας τεράστιος όγκος εμπειρικών ερευνών που δεν διέπονται από ένα και μοναδικό θεωρητικό πλαίσιο, αλλά αντλούν πληροφορίες από διάφορες θεωρίες και πολλαπλά μεθοδολογικά εργαλεία. Πολλές φορές, όμως, τα αποτελέσματα των μελετών αυτών είναι αντιφατικά και εμποδίζουν στην ανάδειξη ασφαλών συμπερασμάτων.

Μια από τις βασικές θεωρίες οικονομικής ανάπτυξης, που αποτελεί και σημείο εκκίνησης πολλών συμβατικών θεωριών, είναι το νεοκλασικό μοντέλο του Solow (1956) που στηρίζεται σε μια σειρά υποθέσεις: σταθερές αποδόσεις κλίμακας, φθίνουσα οριακή παραγωγικότητα του κεφαλαίου, εξωγενώς προσδιορισμένη τεχνολογική πρόοδος και υποκατάστασης μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας. Το μοντέλο αυτό δίνει έμφαση στην σημασία των αποταμιεύσεων και των επενδύσεων ως τους πιο σημαντικούς παράγοντες βραχυπρόθεσμης οικονομικής ανάπτυξης. Η τεχνολογική πρόοδος, αν και σημαντική μακροπρόθεσμα θεωρείται ως εξωγενής στο οικονομικό σύστημα και δεν εξετάζεται.

Η τεχνολογική πρόοδος ως βασικός παράγοντας μακροχρόνιας οικονομικής μεγέθυνσης έχει εξετασθεί από κάποιες πιο σύγχρονες μελέτες οι οποίες υποθέτουν σταθερές και αυξανόμενες αποδόσεις κλίμακας. Αυτές οι θεωρίες είναι γνωστές ως θεωρίες ενδογενούς μεγέθυνσης και θεωρούν ότι η συσσώρευση κάποιων χαρακτηριστικών μπορούν να επιφέρουν αυτοτροφοδοτούμενη οικονομική μεγέθυνση. Οι τρεις βασικές πηγές μεγέθυνσης είναι η νέα γνώση, η καινοτομία και οι δημόσιες υποδομές, οι οποίες είναι δυνατόν να αναπτυχθούν μέσω κατάλληλων πολιτικών.

Μια άλλη σημαντική θεωρία ανάπτυξης είναι η θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας του Myrdal (1957). Ο Myrdal υποστηρίζει ότι η μεγέθυνση τείνει να συσσωρεύεται στις περιοχές που στο παρελθόν επέδειξαν κάποιο φυσικό ή επιτακτικό πλεονέκτημα, εξ αιτίας των οικονομιών συγκέντρωσης και του επιλεκτικού χαρακτήρα των διαπεριφερειακών ροών κεφαλαίου, εργασίας, αγαθών και υπηρεσιών. Έτσι, η ανεμπόδιστη λειτουργία των δυνάμεων της αγοράς θα οδηγήσει σε οικονομικές ανισότητες και απόκλιση μεταξύ των περιφερειών.

Παρόμοια θεωρία με τη θεωρία σωρευτικής αιτιότητας είναι η Νέα Οικονομική Γεωγραφία (NOG). Η θεωρία αυτή ισχυρίζεται ότι η οικονομική μεγέθυνση είναι μια ανισόρροπη διαδικασία που ευνοεί τις αρχικά αναπτυγμένες οικονομίες. Σε αντίθεση, όμως, με την προηγούμενη προσέγγιση, η NOG αναπτύσσει ένα φορμαλιστικό ερμηνευτικό σύστημα το οποίο δίνει έμφαση στις συνδυασμένες επιδράσεις αυξανόμενων αποδόσεων κλίμακας, ατελούς ανταγωνισμού και μη-μηδενικά μεταφορικά κόστη. Κεντρικός στοιχείο της θεωρίας αυτής είναι ότι οι οικονομικές δραστηριότητες τείνουν να συγκεντρώνονται στο χώρο σε μια αυτοτροφοδοτούμενη διαδικασία. Η χωρική κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων εξηγείται βάσει οικονομιών και αντί-οικονομιών χωρικής συγκέντρωσης. Οι πρώτες αφορούν σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων, ενώ οι δεύτερες αναφέρονται σε αρνητικές εξωτερικότητες, μεταφορικά κόστη και αυξημένο ανταγωνισμό.

Τέλος, κάποιες άλλες προσεγγίσεις δίνουν έμφαση στο ρόλο που παίζουν μη οικονομικοί παράγοντες ως προς την οικονομική επίδοση. Πιο συγκεκριμένα, τα νέα θεσμικά οικονομικά τονίζουν την σημασία των τυπικών θεσμών και

περιουσιακών δικαιωμάτων, τα γνήσια θεσμικά οικονομικά και η οικονομική κοινωνιολογία υπογραμμίζουν την σπουδαιότητα των κοινωνικό-πολιτισμικών παραγόντων, ενώ η πολιτική επιστήμη με κάποιες ομάδες θεσμικών οικονομολόγων δίνει βάρος σε πολιτικούς παράγοντες και θεσμούς.

Σύμφωνα με τα παραπάνω οι επενδύσεις αποτελούν το πιο βασικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης όπως υποστηρίζουν η νεοκλασική θεωρία και η θεωρία ενδογενούς μεγέθυνσης. Αν και ένας τεράστιος όγκος μελετών έχει εξετάσει τη σχέση μεταξύ επενδύσεων και οικονομικής επίδοσης, τα ευρήματα δεν συμφωνούν και τα συμπεράσματα δεν είναι τελειωτικά.

Το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί τη βασικότερη αιτία μεγέθυνσης στα διάφορα μοντέλα ενδογενούς μεγέθυνσης, καθώς και ένα από τους συντελεστές κλειδιά στην νεοκλασική οικονομική θεωρία. Καθώς ο όρος αναφέρεται στην απόκτηση δεξιοτήτων και τεχνογνωσίας μέσω εκπαίδευσης, οι περισσότερες μελέτες μετρούν το ανθρώπινο κεφάλαιο με μεταβλητές που αναφέρονται στην εκπαίδευση (π.χ. χρόνια σχολικής εκπαίδευσης, κτλ.) και αποδεικνύουν ότι η εκπαίδευση είναι κλειδί για την οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη.

Η καινοτομία και οι δραστηριότητες Έρευνας και Ανάπτυξης (R&D) αυξάνουν την παραγωγικότητα, συμβάλουν στη δημιουργία καλύτερων προϊόντων και παραγωγικών διαδικασιών και παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη. Ο ρόλος τους έχει υπογραμμισθεί από τις θεωρίες ενδογενούς μεγέθυνσης και η ισχυρή συσχέτιση μεταξύ καινοτομίας/ R&D και οικονομικής επίδοσης έχει εμπειρικά επιβεβαιωθεί από αρκετές μελέτες.

Άλλοι παράγοντες είναι οι αναπτυξιακές πολιτικές και μακρο-οικονομικές συνθήκες. Οι αναπτυξιακές πολιτικές επηρεάζουν διάφορες πλευρές της οικονομίας μέσω των επενδύσεων που προωθούν σε ανθρώπινο κεφάλαιο και υποδομές, όσο και σε βελτιώσεις στο θεσμικό και νομικό πλαίσιο. Ωστόσο δεν φαίνεται να υπάρχει συμφωνία σχετικά με το ποιες πολιτικές είναι αυτές που προάγουν την οικονομική ανάπτυξη. Οι ευνοϊκές μακρο-οικονομικές συνθήκες από την άλλη, είναι αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη για οικονομική ανάπτυξη (Fischer, 1993). Γενικά ένα σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον προάγει την οικονομική μεγέθυνση, γιατί μειώνει την αβεβαιότητα και προάγει τις επενδύσεις, ενώ η μακροοικονομική αστάθεια έχει αρνητικό αντίκτυπο.

Η σχέση της οικονομικής μεγέθυνσης με το βαθμό που μια οικονομία είναι ανοιχτή έχει εκτεταμένα συζητηθεί και κάποιες έρευνες υποστηρίζουν ότι οι ανοιχτές οικονομίες είναι δεκτικές στην εισροή κεφαλαίου και αναπτύσσονται ταχύτερα, ενώ υπάρχουν άλλες που αμφισβητούν τα ευρήματα αυτά. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις (FDI) παίζουν σημαντικό ρόλο στην διεθνοποίηση της οικονομίας και αποτελούν σημαντική πηγή οικονομικής ανάπτυξης.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης είναι το θεσμικό πλαίσιο. Ο Rodrik (2000) υπογραμμίζει πέντε βασικούς θεσμούς (περιουσιακά δικαιώματα, θεσμοί μακροοικονομικής σταθερότητας, θεσμοί κοινωνικής ασφάλειας και θεσμοί διαχείρισης κρίσεων), οι οποίοι επηρεάζουν σημαντικά όχι μόνο την οικονομική επίδοση αλλά και άλλους παράγοντες ανάπτυξης όπως το ανθρώπινο κεφάλαιο, τις επενδύσεις και την τεχνολογία. Σε αυτή τη βάση ο Easterly (2001) υποστηρίζει ότι χωρίς ένα σταθερό και φερέγγυο θεσμικό πλαίσιο κανένας από τους παραδοσιακούς παράγοντες δεν θα μπορούσε να επηρεάσει την οικονομία.

Η ανάλυση της σχέσης μεταξύ πολιτικών παραγόντων και οικονομικής επίδοσης έχει ξεκινήσει με τον Lipset (1959). Η πολιτική αστάθεια αυξάνει την αβεβαιότητα, αποθαρρύνει τις επενδύσεις και εμποδίζει την οικονομική ανάπτυξη. Άλλοι πολιτικοί παράγοντες που επιδρούν στην ανάπτυξη είναι η δημοκρατία η πολιτική αστάθεια, η πολιτική βία, κ.α.

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς τη σχέση μεταξύ κοινωνικό-πολιτισμικών παραγόντων και ανάπτυξης. Ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά είναι η εμπιστοσύνη. Οι οικονομίες που την έχουν αναμένεται να παρουσιάζουν περισσότερη καινοτομία, καλύτερο ανθρώπινο κεφάλαιο και έτσι να επιφέρουν μεγαλύτερη ανάπτυξη (Knack and Keefer, 1997). Κάποιοι άλλοι κοινωνικό-οικονομικοί παράγοντες είναι η φυλετική ποικιλία, ο κοινωνικός κατακερματισμός, η γλώσσα, η θρησκεία, τα πιστεύω, η νοοτροπία, κτλ. χωρίς όμως να έχει βρεθεί ισχυρή συσχέτιση αυτών και οικονομικής επίδοσης.

Σημαντικός είναι και ο ρόλος της γεωγραφίας στην οικονομική ανάπτυξη. Πολλές μεταβλητές έχουν χρησιμοποιηθεί ως υποκατάστατα για τη γεωγραφία όπως γεωγραφικό πλάτος, ποσοστό γης σε απόσταση 100χλμ από τη θάλασσα,

θερμοκρασία, βροχόπτωση, κ.α. Ένας σημαντικός αριθμός εμπειρικών μελετών θεωρούν πως οι φυσικοί πόροι, το κλίμα, η τοπογραφία, κ.α. επηρεάζουν την αγροτική παραγωγικότητα, την οικονομική δομή, τα μεταφορικά κόστη και συνεπώς την οικονομική επίδοση μιας περιοχής. Ωστόσο υπάρχουν και άλλοι που δεν βρίσκουν καμία επιρροή της γεωγραφίας στην ανάπτυξη ενός τόπου όταν αφαιρεθεί η επίδραση των θεσμών (Easterly and Levine, 2003).

Κλείνοντας, η σχέση μεταξύ δημογραφίας και οικονομικής επίδοσης έχει επίσης τραβήξει το ενδιαφέρον των ερευνητών τα τελευταία χρόνια, ωστόσο λίγα δημογραφικά χαρακτηριστικά έχουν ερευνηθεί. Από αυτά, η πληθυσμιακή αύξηση/μείωση, η πληθυσμιακή πυκνότητα, η μετανάστευση και η ηλικία του πληθυσμού φαίνεται να παίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική. Η πληθυσμιακή μεγέθυνση, για παράδειγμα, μπορεί να έχει αρνητική επίδραση γιατί επηρεάζει το βαθμό εξάρτησης, τις επενδύσεις, τις αποταμιεύσεις και την ποιότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου. Και εδώ, όμως, υπάρχουν κάποιοι που δηλώνουν πως δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δημογραφικών παραγόντων και της οικονομικής ανάπτυξης (Grierand and Tullock, 1989).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

2.1 Έννοια της τοπικής ανάπτυξης

Τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα διαμορφώθηκαν και εφαρμόστηκαν αναπτυξιακές στρατηγικές που δίνουν έμφαση στη δυνατότητα των τοπικών πόρων, στη ενεργοποίηση και αξιοποίηση των ενδογενών παραγωγικών δυνάμεων και στον εσωτερικό έλεγχο της αναπτυξιακής διαδικασίας των περιοχών (Cravinho 1987, Ρέππας 1991). Οι όροι της «ενδογενούς» ή «αυτοκεντρωμένης» ή «αυτόνομης» ανάπτυξης απέκτησαν χωρική διάσταση με την εμφάνιση του όρου της τοπικής ανάπτυξης.

Για τον προσδιορισμό της έννοιας της τοπικής ανάπτυξης είναι απαραίτητη η διερεύνηση των όρων από τους οποίους αρθρώνεται. Ανάπτυξη, όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, είναι μια διαδικασία οικονομικής

μεγέθυνσης, η οποία λαμβάνει υπόψη και διαρθρωτικές μεταβολές. Ο όρος «τοπική» αναφέρεται σε κάθε δραστηριότητα ή διαδικασία, που γίνεται με πρωτοβουλία ή υποστηρίζεται από τοπικούς φορείς και γενικότερα τον τοπικό πληθυσμό (Coffey and Polese, 1985). Η έννοια της τοπικής ανάπτυξης ταυτίζεται με την ανάπτυξη που οφείλεται σε τοπικούς παράγοντες. Είναι μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης, αποτελεί μέσο περιφερειακής πολιτικής και οι τοπικοί παράγοντες συνιστούν τους βασικούς μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας. Οι τοπικοί παράγοντες είναι γεωγραφικά, φυσικά, κοινωνικοπολιτιστικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των τοπικών παραγωγικών συστημάτων. Από αυτούς τους παράγοντες, εκείνοι που αποτελούν κατευθυντήριες γραμμές και εξετάζονται είναι η ενίσχυση της καθορισμένης παραγωγικής διάρθρωσης, της αγοράς εργασίας, της επιχειρηματικής ικανότητας, των φυσικών πόρων, της πολιτικής και κοινωνικής δομής, της παράδοσης και της κουλτούρας. Σε αυτούς τους παράγοντες μπορεί να στηριχτεί η τοπική οικονομική ανάπτυξη και η βελτίωση του επιπέδου ζωής του πληθυσμού. Έτσι, περιοχές με τοπικά μειονεκτήματα μπορούν να προωθήσουν την ανάπτυξή τους με την ενίσχυση όλων των παραπάνω παραγόντων (Παπαδασκαλόπουλος 1998).

Η αναπτυξιακή διαδικασία σε τοπικό επίπεδο βασίζεται σε ενδογενείς παράγοντες και σε εξωγενείς μεταβλητές. Η ενδογενής ανάπτυξη βασίζεται σε μεταβλητές οι οποίες ελέγχονται από παράγοντες της τοπικής κοινωνίας. Η εξωγενής ανάπτυξη είναι εξαρτώμενη από αποφάσεις λαμβανόμενες εκτός της τοπικής κοινωνίας. Οι βασικοί παράγοντες που αποτελούν τη βάση των δύο ομάδων αναπτυξιακών υποδειγμάτων είναι πολύ διαφορετικοί, λόγω της διαφορετικής φύσης τους.

Έτσι, ενώ οι όροι τοπική και ενδογενής ανάπτυξη είναι στενά συνδεδεμένοι, διαφοροποιούνται με τον πρώτο να έχει ευρύτερο περιεχόμενο από το δεύτερο. Οι Coffey και Polese (1985) ταυτίζουν την τοπική με την ενδογενή ανάπτυξη προτείνοντας τέσσερα στάδια τοπικής ανάπτυξης, ως καλά τεκμηριωμένη απάντηση στα επιχειρήματα υπέρ του εξωτερικού ελέγχου. Τα στάδια αυτά είναι:

1. Ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας.
2. Ανάπτυξη και επέκταση των τοπικών επιχειρήσεων.
3. Διατήρηση των τοπικών επιχειρήσεων κάτω από τοπικό έλεγχο.

4. Επίτευξη μιας οικονομικής διάρθρωσης με λειτουργίες και επιχειρηματικές υπηρεσίες που βρίσκονται κάτω από τον τοπικό έλεγχο.

Ένα πρότυπο ενδογενούς ανάπτυξης που μπορεί να εγγυηθεί την αυτονομία της διαδικασίας μετασχηματισμού του τοπικού οικονομικού συστήματος βασίζεται σε τοπικά χαρακτηριστικά και στην ικανότητα να ελέγχει ορισμένες θεμελιώδεις μεταβλητές:

- Στη χρήση τοπικών πόρων.
- Στην ικανότητα ελέγχου της τοπικής διαδικασίας συσσώρευσης.
- Στην ικανότητα για καινοτομία.
- Στην ανάπτυξη (και στην ικανότητα ανάπτυξης) παραγωγικών ενδοκλαδικών και διακλαδικών, αλληλεξαρτήσεων και διασυνδέσεων σε τοπικό επίπεδο.

Στην ουσία ενδογενής ανάπτυξη είναι η ικανότητα να καινοτομεί κανείς σε τοπικό επίπεδο. Αυτό σημαίνει: 1) στη ικανότητα μετασχηματισμού του κοινωνικοοικονομικού συστήματος, 2) ικανότητα αντίδρασης σε εξωτερικές προκλήσεις, 3) προώθηση της κοινωνικής πληροφόρησης, 4) ικανότητα εισαγωγής ειδικών μορφών κοινωνικής ρύθμισης σε τοπικό επίπεδο, που ευνοούν τα προαναφερθέντα σημεία.

Η τοπική οικονομική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία όπου τοπικές αρχές και οικονομικές μονάδες συνεργάζονται και διαχειρίζονται τους υπάρχοντες πόρους και προβαίνουν σε ρυθμίσεις ή συμφωνίες με τον ιδιωτικό τομέα ή μεταξύ τους. Σκοπός τους η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και η παρακίνηση οικονομικής δραστηριότητας. Το βασικό χαρακτηριστικό της προσανατολισμένης ανάπτυξης είναι η έμφαση σε πολιτικές ενδογενούς ανάπτυξης, οι οποίες χρησιμοποιούν το δυναμικό των τοπικών ανθρώπων, θεσμικών και φυσικών πόρων. Αυτός ο προσανατολισμός οδηγεί στη λήψη τοπικών πρωτοβουλιών κατά την αναπτυξιακή διαδικασία για την δημιουργία νέας απασχόλησης και ενθάρρυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Η τοπική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία η οποία αφορά τη δημιουργία νέων θεσμών, την ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων, τη βελτίωση της ικανότητας των υπαρχόντων εργαζομένων να παράγουν καλύτερα προϊόντα, τον προσδιορισμό νέων αγορών, τη μεταφορά

γνώσης και τη δημιουργία νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (Blakely 1994, Syrrret 1995).

Μια άλλη θεωρία που μπορεί να δοθεί στη τοπική ανάπτυξη είναι αυτή που τη θεωρεί ως μια διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης και διαρθρωτικών αλλαγών, που οδηγεί στη βελτίωση του επιπέδου ζωής των τοπικών ανθρώπων (Coffey and Polese, 1985). Σε αυτή τη θεωρία μπορούν να διακριθούν οι εξής διαστάσεις: Η οικονομική, όπου οι τοπικοί επιχειρηματίες οργανώνουν τους τοπικούς παραγωγικούς συντελεστές σε ικανοποιητικά επίπεδα παραγωγικότητας, ώστε να είναι ανταγωνιστικοί στις αγορές, η κοινωνικοπολιτιστική, που οι αξίες, οι παραδόσεις και οι τοπικοί θεσμοί αποτελούν τη βάση της αναπτυξιακής διαδικασίας και η πολιτικοδιοικητική, δηλαδή τη δημιουργία ενός τοπικού ευνοϊκού πλαισίου, προστατεύοντας το από εξωτερικές επιδράσεις και προωθώντας την ανάπτυξη της τοπικής δυναμικής (Stohr, 1981).

Ο Stohr θεωρεί πως σκοπός των μέτρων πολιτικής και της στρατηγικής για τη στήριξη αυτής της προσπάθειας πρέπει να είναι:

- Στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών της τοπικής κοινωνίας.
- Στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και γενικά της υπαίθρου.
- Στην στήριξη οικονομικών δραστηριοτήτων για ένταση της εργασίας.
- Στην προώθηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων και έργων μεσαίας κλίμακας.
- Στην ανάπτυξη της τεχνολογίας, που θα επιτρέψει και θα διευκολύνει τη πλήρη απασχόληση και εκμετάλλευση των φυσικών, ανθρώπινων και θεσμικών πόρων και δομών της περιοχής με σκοπό την ολοκληρωμένη ανάπτυξη.

Προς την ίδια κατεύθυνση, ο Clyde Weaver (1992) προτείνει ότι η ανάπτυξη σε συγκεκριμένες περιοχές πρέπει να περιλαμβάνει της ακόλουθες συνιστώσες:

- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για την αντιμετώπιση των τοπικών αναγκών (τοπικές πρωτοβουλίες, χρησιμοποίηση τοπικών δεξιοτήτων και πόρων).
- Ανάπτυξη δραστηριοτήτων στο τομέα των υπηρεσιών.
- Δημιουργία ή ενίσχυση των σύγχρονων υποδομών και κοινοτικών εξυπηρετήσεων (εξασφάλιση οριζόντιων συνδέσεων μεταξύ των κοινοτήτων στα μεταφορικά δίκτυα).

- Δημιουργία ενός βασικού πλαισίου ανάπτυξης και λειτουργίας των τοπικών θεσμών(θεσμική αποκέντρωση).
- Ενίσχυση της παιδείας και των τοπικών αξιών, ώστε τα άτομα να αποκτήσουν τοπική συνείδηση, να προάγουν την τοπική τους ταυτότητα και να αναπτύξουν την ικανότητά τους για μάθηση.
- Προώθηση της παραγωγικής αποκέντρωσης, της μικρής κλίμακας και του τοπικού ελέγχου (μικρής κλίμακας παραγωγικές μονάδες σε αποκεντρωμένες περιοχές).
- Αξιοποίηση των τοπικών φυσικών πόρων, από τους ίδιους τους κατοίκους της περιοχής.

Σύμφωνα με το Barquero, (1991), η τοπική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία διαρθρωτικής αλλαγής, που επιδρά σε μία χωρικά καθορισμένη κοινότητα και αποβλέπει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της. Δεν στηρίζεται αποκλειστικά σε οικονομικούς παράγοντες, αλλά και σε κοινωνικές και πολιτισμικές παραμέτρους. Οι πολιτικές που ενισχύουν την τοπική ανάπτυξη έχουν ως στόχο τη βελτίωση του παραγωγικού συστήματος, της ποιότητας ζωής και του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων του εκάστοτε χωρικού πλαισίου. Από την άλλη η βάση για τον καλό σχεδιασμό πολιτικής για την τοπική ανάπτυξη είναι οι επιχειρήσεις, αφού αυτές καλούνται να παίξουν το πιο δραστήριο ρόλο στις διαδικασίες της διαρθρωτικής αλλαγής ενισχύοντας την ιδιωτική πρωτοβουλία των κατοίκων μιας κοινωνίας. Αυτό, όμως, προϋποθέτει τη γνώση ορθής διαχείρισης των τοπικών πόρων, αλλά και τη συναινετική διάθεση της τοπικής κοινωνίας για σχέδια διαρθρωτικής αλλαγής. Για αυτό το λόγο ο σχεδιασμός και η λήψη αποφάσεων και η υλοποίηση αναπτυξιακών πρακτικών θα πρέπει να στηρίζεται όχι μόνο στις τοπικές αρχές αλλά και στην ενεργή παρέμβαση των τοπικών επιχειρηματιών και τη συναινετική αρωγή του πληθυσμού (Altenburg και Meyer, 1999)

Ο Quevit (1986) υποστηρίζει ότι θα πρέπει να υπάρξει συνεργασία των αρμοδίων και του ανθρώπινου δυναμικού μιας περιοχής για το σχεδιασμό προγραμμάτων και ενεργειών που έχουν πολλαπλασιαστικά οφέλη για την τοπική κοινωνία. Δίνει έμφαση στην ενδογενή ανάπτυξη, στην οργάνωση της τοπικής αγοράς, στη δημιουργία υπηρεσιών εμπορίου και δικτύων διανομής των τοπικών

προϊόντων, καθώς και στην ανάδειξη των τοπικών επιχειρηματιών. Η παραπάνω προσέγγιση τονίζει την αυτονομία και την αποδέσμευση της τοπικής κοινωνίας από τις κεντρικές πολιτικές.

Η Ανδρικοπούλου (1990) αναφέρει ότι οι στρατηγικές της τοπικής ανάπτυξης μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο βασικά μοντέλα: Το πρώτο αφορά μια συγκεντρωτική περιφερειακή πολιτική, η οποία κατευθύνει κεντρικά την ανάπτυξη και την ενεργοποιεί «εκ των άνω», ενώ το δεύτερο περιλαμβάνει αποκεντρωμένες τοπικές πολιτικές που κινητοποιούν «εκ των κάτω» το δυναμικό μιας τοπικής κοινωνίας. Το μοντέλο της «εκ των άνω» ανάπτυξης δημιουργήθηκε στοχεύοντας στην ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών, αλλά αγνόησε τις ανισότητες μεταξύ των περιφερειών, οι οποίες όμως δεν είναι δυνατόν να αγνοηθούν εύκολα, δεδομένου ότι η μορφή και οι ρυθμοί ανάπτυξης των περιφερειών εξαρτώνται σημαντικά από τα διαφορετικά επίπεδα ευημερίας και εισοδήματος της εκάστοτε περιφερειακής δομής. Έτσι, ο στόχος της περιφερειακής πολιτικής δεν μπορεί να είναι η σύγκλιση των ρυθμών ανάπτυξης όλων των περιφερειών ταυτόχρονα, γιατί αυτό απαιτεί φθίνοντες ρυθμούς ανάπτυξης για τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές, ώστε να καλύψουν το χάσμα ευημερίας με τις αναπτυγμένες περιοχές, κάτι το οποίο θεωρείται ουτοπικό.

Οι Armstrong και Taylor (1978) πιστεύουν ότι οι προσπάθειες για τη χάραξη περιφερειακών πολιτικών αποβλέπουν στη δημιουργία ανταγωνιστικής εθνικής οικονομίας και ότι οι τοπικές κοινωνίες αποτελούν το μοχλό ανάπτυξης για τη χώρα. Έτσι οι κυβερνήσεις λειτούργησαν με βάση το κριτήριο της ανταποδοτικότητας στον καταμερισμό των κονδυλίων ανά περιφέρεια, αυξάνοντας τις περιφερειακές ανισότητες. Την άποψη τους την στήριζαν στο επιχείρημα ότι αν οι προσπάθειες για την ισότητα των περιφερειών δεν γίνουν με κριτήριο την ανταποδοτικότητα, τότε η σπατάλη πόρων σε μη συμφέρουσες επενδύσεις θα δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στη συνολική εθνική οικονομία με αποτέλεσμα οι ρυθμοί ανάπτυξης τελικά να μειωθούν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν τη δεκαετία του '60 στην Ελλάδα (Ανδρικοπούλου, 1984), οι οποίες μοίρασαν τις δημόσιες επενδύσεις σε περιοχές με συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως είναι η γεωγραφική θέση, η ύπαρξη φυσικών πόρων κ.λπ. Η συγκεκριμένη φιλοσοφία υποστήριζε τη δημιουργία

περιφερειών, που θα αποτελούσαν πόλους έλξης και θα ενίσχυαν την εθνική οικονομία, οδηγώντας παράλληλα σε ερήμωση και δημογραφική ένδεια όλες τις υπόλοιπες.

Το «εκ των κάτω» μοντέλο ανάπτυξης εμφανίστηκε τη δεκαετία του '80 και θεωρήθηκε περισσότερο αποτελεσματικό, γιατί επικεντρώνεται στη χάραξη πολιτικών που σχεδιάζονται με βάση τις τοπικές ανάγκες και αποσκοπούν στην κινητοποίηση του δυναμικού μιας περιοχής ανεξάρτητα από το μέγεθος της συμβολής της στους εθνικούς πόρους. Οι τοπικοί φορείς είναι σε θέση να γνωρίζουν καλύτερα τα τοπικά προβλήματα, τις ιδιαιτερότητες και τις δυνατότητες ανάπτυξης της περιοχής τους και συνεπώς μπορούν να αναπτύξουν πρωτοβουλίες και πολιτικές που θα κινητοποιούν το ενδογενές δυναμικό (Ανδρικοπούλου, 1994). Οι Friedman και Weaver (1979) πρεσβεύουν ότι οι πρωτοβουλίες της τοπικής κοινωνίας θα πρέπει να προσανατολίζονται προς την ικανοποίηση των βασικών αναγκών τους.

Οι Ψυχοπαίδης και Γετίμης (1989) θεωρούν ότι «η προβληματική που προκύπτει από το «εκ των κάτω» μοντέλο ανάπτυξης εστιάζεται στο γεγονός ότι η τοπική ανάγκη δεν προκύπτει άμεσα, αλλά συγκροτείται ως έκφραση ενός ιδιότυπου καταμερισμού της εργασίας, όπου υπεισέρχεται η διαφοροποίηση μεταξύ δομικών στοιχείων εθνικής και τοπικής κοινωνίας και όπου αντίστοιχα, σε τοπικό επίπεδο, προκύπτουν διαρθρωτικά στοιχεία, τα οποία απαιτούν είτε εθνική, είτε τοπική ρύθμιση, ανάλογα πάντα με το βαθμό εκσυγχρονισμού και τις ιδιαιτερότητες της κοινωνίας». Σήμερα έχει γίνει ευρέως αποδεκτό ότι τα δύο μοντέλα ανάπτυξης έχουν τα θετικά και τα αρνητικά τους σημεία.

Ο πρώτος τύπος ανάπτυξης (εκ των άνω ανάπτυξη) έχει το πλεονέκτημα ότι μπορεί να διαχειριστεί κεντρικά το ζήτημα των περιφερειακών ανισοτήτων και να στρέψει την προσοχή της στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές (Ανδρικοπούλου, 1995), ενώ το δεύτερο μοντέλο ανάπτυξης (εκ των κάτω μοντέλο ανάπτυξης) μπορεί ευκολότερα να εντοπίσει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα μιας περιοχής, τις ιδιαιτερότητες καθώς και την πολιτισμική της διαφορετικότητα. Ιδεατά οι τοπικές κοινωνίες θα είχαν πολλά να αποκομίσουν, εάν διασφαλίζονταν στενή συνεργασία μεταξύ των ανωτέρων κεντρικών πολιτικών και διοικήσεων με τους τοπικούς φορείς. Οι τοπικές αρχές θα πρέπει να είναι οι απολύτως υπεύθυνες για

τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε θέματα ανάπτυξης, ενώ οι κεντρικές διοικητικές αρχές θα πρέπει να ασκούν ισχυρό έλεγχο σε όλη τη διαδικασία σχεδιασμού, χρηματοδότησης και εφαρμογής των τοπικών αποφάσεων και πολιτικών της συγκεκριμένης περιφέρειας (Hirscham, 1971; Mutti 1998).

Όπως προαναφέρθηκε, η έννοια της τοπικής ανάπτυξης είναι πολυδιάστατη και περιλαμβάνει τόσο οικονομικές, όσο και κοινωνικές παραμέτρους. Η ανάπτυξη ενός συγκεκριμένου τόπου ή μιας περιοχής ονομάζεται Τοπική Ανάπτυξη. Η στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης εμπεριέχει ακόμη την πολιτικοδιοικητική διάσταση, όπου οι χωρικές πολιτικές επιτρέπουν τη δημιουργία ενός τοπικού ευνοϊκού οικονομικού πλαισίου, προστατεύοντας το από τις εξωτερικές επιδράσεις και προωθώντας την ανάπτυξη της τοπικής δυναμικής.

2.2 Συνέπειες της τοπικής ανάπτυξης

Για να κατανοηθεί η έννοια της τοπικής ανάπτυξης κρίνεται απαραίτητο να αναλυθούν σημαντικοί παράγοντες που αποτελούν βασικές συνιστώσες. Αρχικά, η ανάπτυξη της οικονομίας αποτελεί κύριο στόχο όλων των χωρών, καθώς συμβάλλει στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Η ενίσχυση των οικονομικών μεγεθών των εκάστοτε χωρών αποτελεί έργο των επιχειρήσεων. Στόχος των επιχειρήσεων είναι η αύξηση του κέρδους και η ελαχιστοποίηση του κόστους παραγωγής. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι αποφάσεις που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις για εξασφάλιση πρώτων υλών και διαχείρισης αποβλήτων να μειονεκτούν σε σχέση με την διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος. Οι στρατηγικές και οι καινοτομίες που οδηγούν στο κέρδος σε συνδυασμό με την προστασία του περιβάλλοντος απαιτούν αυξημένο κόστος παραγωγής. Ο καταναλωτικός τρόπος ζωής στρέφει την προσοχή και την δραστηριότητα του ανθρώπου στο να παράγει και να καταναλώνει όσο γίνεται περισσότερα αγαθά (Κώττης, 1994). Η ανάπτυξη της καταναλωτικής κοινωνίας έχει σοβαρές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον που αποτελεί πηγή πρώτων υλών.

Η ανάπτυξη της κοινωνικής πρόνοιας συμβάλει στην τοπική ανάπτυξη ενός τόπου καθώς ικανοποιεί κοινωνικές ανάγκες ασφάλειας, υγείας, εκπαίδευσης

κ.λπ. των πολιτών. Βελτιώνει την ποιότητα ζωής και ενισχύει την συμμετοχή των πολιτών σε κυβερνητικές και μη οργανώσεις προώθησης της ανάπτυξης του επιπέδου διαβίωσης, μέσω της αντιμετώπισης κοινωνικών και περιβαλλοντικών αγαθών. Η οικονομική και κοινωνική συνοχή των κοινωνιών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί βασικό στόχο της. Προϋπόθεση η επεξεργασία και η προώθηση πολιτικών που αμβλύνουν τις διαφοροποιήσεις στην ανάπτυξη μεταξύ των περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το περιβάλλον αποτελεί ιδιαίτερη συνιστώσα καθώς η καταστροφή του αποτρέπει την οποιαδήποτε μορφή ανάπτυξης. Η ορθολογική χρήση φυσικών πόρων, η οποία παραμένει πάντα στα όρια της περιβαλλοντικής δυναμικότητας ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενεάς χωρίς να βάζει σε κίνδυνο τις μελλοντικές γενιές να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες (WWF, 1993).

Η εξέταση της ιστορικής και πολιτιστικής πορείας ενός τόπου κατά το παρελθόν συμβάλλει στην κατανόηση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας, στην εμπέδωση της πολυφωνίας και της πολυμορφίας του ανθρώπινου πολιτισμού. Παράλληλα χρησιμεύει στην άντληση χρήσιμων στοιχείων που θα βοηθήσουν για την θεώρηση του μέλλοντος στα ουσιώδη ιδανικά και τις αξίες του ανθρώπου. Το παρελθόν είναι ανεπανάληπτο και μοναδικό και περιέχει αξιόπιστες πληροφορίες για τις διεργασίες που το διαμόρφωσαν. Οι πολιτιστικές δραστηριότητες προάγουν την διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, βελτιώνουν την ποιότητα ζωής στους κατοίκους της πόλης, δίνουν την ευκαιρία για ανάδειξη ιδιαίτερων ικανοτήτων και ταλέντων και ενθαρρύνουν την γόνιμη και κοινωνικά επιθυμητή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.

Η τεχνολογία αποτελεί συνιστώσα της τοπικής ανάπτυξης καθώς η χρήση της αυξάνει την παραγωγικότητα και την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων, δίνοντάς του την δυνατότητα να παράγουν νέα προϊόντα και υπηρεσίες που διευκολύνουν την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει και σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα παγκόσμιας κλίμακας, όπως είναι το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η όξινη βροχή, η μόλυνση των υδάτων κ.λπ. Παράλληλα, μέσω των νέων τεχνολογιών στην επικοινωνία και την πληροφορική επηρεάζεται σημαντικά ο τρόπος ζωής των ανθρώπων σε όλες τις εκφάνσεις της σύγχρονης πραγματικότητας. Η περαιτέρω ανάπτυξη μέσω της

τεχνολογίας επιφέρει αλλαγές στις πόλεις στο δομημένο και το φυσικό περιβάλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

3.1 Προγράμματα Περιφερειακής ανάπτυξης

Πρόγραμμα περιφερειακής ανάπτυξης περιόδου 1981-85.

Το πρόγραμμα αυτής της περιόδου έχει ως στόχο την ενίσχυση της ενδογενούς ανάπτυξης. Πιο αναλυτικά, ως βασικοί στόχοι τίθενται:

1. Η συγκράτηση του πληθυσμού και η μείωση των εσωτερικών μεταναστευτικών ροών προς τα μεγάλα αστικά κέντρα.
2. Η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις περιφέρειες.
3. Η τόνωση της απασχόλησης.

Οι κατευθύνσεις του προγράμματος είναι:

1. Ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων υψηλής παραγωγικότητας.
2. Ενθάρρυνση τοπικών πρωτοβουλιών.
3. Προστασία περιβάλλοντος και ορθολογική χωροθέτηση δραστηριοτήτων.
4. Υποδομές για οικονομικές δραστηριότητες.
5. Αποκέντρωση αρμοδιοτήτων.
6. Προώθηση κινήτρων.

Οι παραπάνω κατευθύνσεις δείχνουν καθαρά την προσπάθεια για την στήριξη της τοπικής ενδογενούς ανάπτυξης. Η βιώσιμη και αυτόνομη ανάπτυξη των περιφερειών και η συγκράτηση του πληθυσμού σε συνδυασμό με την βελτίωση της

ποιότητας ζωής καθιστούν αποτελεσματική την πολιτική αυτού του προγράμματος (Χριστοφάκης, 2001).

Πενταετές πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, 1983-87- Ο Δημοκρατικός Προγραμματισμός.

Το πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης 1983-87 ήταν το τελευταίο αναπτυξιακό εθνικό πρόγραμμα που εφάρμοσε η Ελλάδα και θεωρείται σημαντικό διότι εισάγει την διαδικασία του Δημοκρατικού Προγραμματισμού. Η διαφορά μεταξύ Δημοκρατικού Προγραμματισμού και άλλων μορφών προγραμματισμού είναι ότι με το Δημοκρατικό Προγραμματισμό δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής του πολίτη όχι μόνο σε μικρής σημασίας διαδικασίες λήψης αποφάσεων, αλλά και σε διαδικασίες με αντικείμενο ρύθμισης θεμάτων καθοριστικής σημασίας για το μέλλον του τόπου (Αθανασόπουλος, 1992).

Σύμφωνα με το Δημοκρατικό Προγραμματισμό ενεργοποιούνται και συμμετέχουν ενεργά όλοι οι τοπικοί φορείς στις διαδικασίες του προγραμματισμού. Έτσι, συγκροτούνται νέα όργανα προγραμματισμού σε κάθε χωρικό επίπεδο (κεντρικοί φορείς, περιφερειακά συμβούλια, νομαρχιακά συμβούλια, δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια). Αντίστοιχα, σε κάθε χωρική βαθμίδα υπάρχουν αναπτυξιακά προγράμματα, μεσοπρόθεσμα και ετήσια, τα οποία συντάσσονται με την συμμετοχή και συνεργασία των νέων φορέων (Ανδρικοπούλου, 1994; Κόνσολας, 1997).

Σχετικά με του βασικούς στόχους του Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983-87, ήταν:

1. Καταπολέμηση της οικονομικής στασιμότητας.
2. Καταπολέμηση της ανεργίας.
3. Προώθηση της αποκέντρωσης.
4. Ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη.

Σε αυτό το πρόγραμμα υπήρξε η ανάγκη για ενίσχυσης της ισόρροπης ενδογενούς περιφερειακής ανάπτυξης. Αυτή η ανάγκη φαίνεται και από τις κατευθύνσεις που ακολούθησε το πρόγραμμα και οι οποίες ήταν:

1. Αναμόρφωση κινήτρων.

2. Δημιουργία νέων φορέων επενδύσεων ε τοπικό επίπεδο για την ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού και την άσκηση τοπικής επιχειρηματικής δραστηριότητας:
1. Δημοτικές επιχειρήσεις.
2. Εταιρίες Λαϊκής Βάσης.
3. Συνεταιριστικές οργανώσεις.
1. Προώθηση συντονισμένου προγράμματος έργων του δημόσιου τομέα.
2. Προώθηση της συνεργασίας μεγάλων επιχειρήσεων με ΜΜΕ.
3. Δημιουργία μεγάλων επιχειρήσεων καταλυτών στην αναπτυξιακή διαδικασία.
4. Συνεχής παρακολούθηση εξελίξεων για αναπροσαρμογή του προγράμματος και προσέλκυση νέων επενδύσεων (Παπαδασκαλόπουλος, 1998).

Ελληνικά Μεσογειακά Προγράμματα

Τα ελληνικά Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) είναι 7 προγράμματα, 6 με χωρικά διάστημα και 1 με κλαδική, ήταν τα εξής:

1. ΜΟΠ Αττικής,
2. ΜΟΠ Μακεδονίας- Θράκης,
3. ΜΟΠ Ανατολικής- Κεντρικής Ελλάδος,
4. ΜΟΠ Αιγαίου,
5. ΜΟΠ Δυτικής Ελλάδος- Πελοποννήσου,
6. ΜΟΠ Κρήτης,
7. ΜΟΠ Πληροφορικής.

Τα μέτρα που περιλαμβάνονται στα ΜΟΠ εντάσσονταν σε πέντε βασικές κατηγορίες:

1. Γεωργία (παραγωγική αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμός και εντατικοποίηση παραδοσιακών προϊόντων, γεωργική απασχόληση νέων, βελτίωση υποδομών κ.λπ.).
2. Αλιεία (εκσυγχρονισμός στόλου και βελτίωση υποδομών και μεταποιητικών εγκαταστάσεων, προώθηση marketing κ.λπ.).
3. Βιομηχανία- βιοτεχνία- ΜΜΕ (ανάπτυξη ΜΜΕ, ενθάρρυνση καινοτομιών στις ΜΜΕ, διευκόλυνση μετεγκατάστασης επιχειρήσεων, ενίσχυση υποδομών κ.λπ.).
4. Υπηρεσίες (τουριστική ανάπτυξη, ανάπτυξη μεταφορών, τηλεπικοινωνιών πληροφορικής κ.λπ.).
5. Ανθρώπινο δυναμικό (κατάρτιση, τοπικές πρωτοβουλίες για την απασχόληση κ.λπ.) (Κόνσολας, 1997).

Το σημαντικότερο στοιχείο που χαρακτηρίζει τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα είναι ότι ενεργοποίησαν από κοινού τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, ενώ στηρίζονταν στη δημοκρατική συμμετοχή των τοπικών φορέων κατά την φάση της κατάρτισης, καθώς και στην αποκέντρωση της εφαρμογής τους (Χριστοφάκης, 2001).

Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης, 1988-1992

Το Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1988-92 συνέχισε την ενίσχυση της ενδογενούς ανάπτυξης και την προσπάθεια για μεγαλύτερη αποκέντρωση, με βασικούς σκοπούς:

1. Προώθηση της αποκέντρωσης και του δημογραφικού προγραμματισμού.
2. Μείωση της έντασης των περιφερειακών ανισοτήτων.
3. Αύξηση των δυναμικών περιφερειών.
4. Κλαδική αναδιάρθρωση (δυναμικοί κλάδοι σε υποβαθμισμένες περιφέρειες).

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων τα μέτρα που προωθήθηκαν ήταν αποκέντρωση, ενίσχυση του ΟΤΑ, ενσωμάτωση υψηλής τεχνολογίας, βελτίωση «κλίματος» για ιδιωτικές επενδύσεις, προγράμματα με τοπική και περιβαλλοντική

κατεύθυνση. Το εθνικό αναπτυξιακό πρόγραμμα του 1988-92 δεν προωθήθηκε στη Βουλή, αλλά τροποποιήθηκε και υποβλήθηκε ως Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΠΑ) 1983-1993 στην Κοινότητα και την θέση του πήρε το πρώτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Χριστοφάκης, 2001).

Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης I, 1989-1993.

Η επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής ενίσχυσης είναι αδύνατη όταν υπάρχουν έντονες περιφερειακές ανισότητες. Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης συμβάλλουν στη μείωση των ανισοτήτων, μέσω της πολυταμειακής (παρεμβαίνουν όλα τα Διαρθρωτικά Ταμεία), πολυτομεακής (αναφέρεται σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων) και πολυπεριφερειακής (περιλαμβάνονται οι περιφέρειες της χώρας) προσέγγισης του προγράμματος (Ε.Ε., 1990).

Οι βασικοί στόχοι των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης είναι:

1. Η βελτίωση του επιπέδου της χώρας ως προς την βασική οικονομική υποδομή.
2. Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και αγροτική ανάπτυξη, με την προώθηση διαρθρωτικών μεταβολών.
3. Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.
4. Ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού.
5. Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού.
6. Περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων καταρτίστηκαν 12 τομεακά και 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), για τους βασικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας και για τις 13 περιφέρειες αντίστοιχα. Επίσης, συστάθηκαν επιτροπές παρακολούθησης σε περιφερειακό επίπεδο με την συμμετοχή των αρμόδιων αρχών σε εθνικό, περιφερειακό κι τοπικό επίπεδο. Τέλος, σημαντική βοήθεια ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο έχουν προσφέρει τα Ειδικά Αναπτυξιακά Προγράμματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ). Πρόκειται για λειτουργικά

προγράμματα που αφορούν δήμους και κοινότητες και στοχεύουν στην υλοποίηση αναπτυξιακών μέτρων μικρής κλίμακας, με πρωτοβουλία των τοπικών αρχών.

Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης II, 1994- 1999

Η νέα συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Μάαστριχ, 1992) συνοδευόταν από ένα νέο πακέτο περιφερειακής πολιτικής, το λεγόμενο «δεύτερο πακέτο Delors». Τα κυριότερα στοιχεία της μεταρρύθμισης αφορούσαν την επιπλέον αύξηση των χορηγούμενων πόρων, με την δημιουργία του Ταμείου Συνοχής, το οποίο χρηματοδοτούσε έργα για το περιβάλλον και τα διευρωπαϊκά δίκτυα υποδομών μεταφορών στην Ελλάδα, στην Ισπανία, στην Ιρλανδία και στην Πορτογαλία, την επιμήκυνση της προγραμματικής περιόδου και την επιπλέον προώθηση της αποκέντρωσης και της ενδογενούς ανάπτυξης κ.ά.

Πιο συγκεκριμένα, οι παρεμβάσεις του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης II για την Ελλάδα ήταν οι εξής (Ε.Ε, 1994):

1. Μείωση του περιφερειακού χαρακτήρα της χώρας και προώθηση της εσωτερικής ολοκλήρωσης, μέσω της ανάπτυξης των βασικών υποδομών.
2. Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης.
3. Ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα του οικονομικού ιστού.
4. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης.
5. Μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και άρση της απομόνωσης των νησιωτικών περιοχών, μέσω της αξιοποίησης του τοπικού τους δυναμικού.

Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης III, 2000-2006

Το σχέδιο ανάπτυξης της Ελλάδας για την προγραμματική περίοδο 2000-2006, για την έγκριση και εφαρμογή του τρίτου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, εισάγει σημαντικές καινοτομίες στον αναπτυξιακό σχεδιασμό. Αποτελείται από τρία μέρη:

1. Το πρώτο, το «Γενικό Μέρος», αναφέρεται στο μακροοικονομικό πλαίσιο και γενικότερα στο κοινωνικόοικονομικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο θα ενεργοποιηθούν οι παρεμβάσεις του Σχεδίου και θα διαμορφωθούν τα αποτελέσματα της εφαρμογής του.
2. Το δεύτερο μέρος, το «Τομεακό», περιλαμβάνει την εξειδίκευση των στόχων του Σχεδίου κατά άξονα προτεραιότητας και κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας.
3. Το τρίτο μέρος, το «Περιφερειακό», θέτει τις προτεραιότητες ανάπτυξης των δεκατριών περιφερειών της χώρας. Για πρώτη φορά εισάγονται τρία ειδικά αναπτυξιακά σχέδια, που αναφέρονται στις ορεινές και νησιωτικές περιοχές και μητροπολιτικά κέντρα, οι δράσεις των οποίων ενσωματώνονται στα αντίστοιχα τομεακά και περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα.

Οι κύριες κατευθύνσεις της περιφερειακής πολιτικής αυτής της προγραμματικής περιόδου αναφέρονται:

1. Στην ανάδειξη του αναπτυξιακού ρόλου των αστικών κέντρων.
2. Στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και στην ενίσχυση της εξωστρέφειας των ελληνικών περιφερειών.
3. Στην δημιουργία καινοτομικού κλίματος και στην ενσωμάτωση της νέας τεχνολογίας, καθώς και στη συμμετοχή των περιφερειών στην Κοινωνία της Πληροφορίας.
4. Στην ολοκλήρωση των μεγάλων έργων υποδομών, που αφορούσαν το προηγούμενο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, όπως η γέφυρα Ρίο-Αντίρριο, το Μετρό της Αθήνας, ο εκσυγχρονισμός των αυτοκινητοδρόμων, οι βασικές οδικές αρτηρίες κ.τ.λ. και στη λειτουργική διασύνδεση της χώρας μας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα.
5. Στη διαμόρφωση αναπτυξιακής στρατηγικής για ορισμένες ειδικές κατηγορίες περιοχών, που αναφέρονται στα δύο Μητροπολιτικά Κέντρα της χώρας (Αθήνα- Θεσσαλονίκη), στις ορεινές περιοχές και στο νησιωτικό χώρο.

Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000-2006 περιλαμβάνει μία αναπτυξιακή στρατηγική που καθορίστηκε μετά από συμφωνία μεταξύ Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Ελληνικών Αρχών, για το πώς θα αξιοποιηθούν οι πόροι που προέρχονται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, από το Ταμείο Συνοχής, καθώς και από δάνεια και εγγυήσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Η στρατηγική αυτή αποτυπώνεται σε επτά άξονες προτεραιότητας:

1. Ανθρώπινοι πόροι.
2. Μεταφορές.
3. Ανταγωνιστικότητα.
4. Ανάπτυξη της υπαίθρου.
5. Ποιότητα ζωής.
6. Κοινωνία της Πληροφορικής.
7. Περιφερειακή Ανάπτυξη.

Η στρατηγική του 3^{ου} Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης υλοποιείται μέσω 24 Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, εκ των οποίων τα 11 αφορούν εθνικές τομεακές πολιτικές και τα 13 αποτελούν ολοκληρωμένα αναπτυξιακά Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ένα για κάθε περιφέρεια της Ελλάδος.

Σημαντική καινοτομία στις διαδικασίες περιφερειακού σχεδιασμού και υλοποίησης δράσεων είναι η εισαγωγή τριών τύπων δράσεων μέσα στις προτεραιότητες του κάθε ΠΕΠ. Οι δράσεις αυτές σχεδιάζονται και υλοποιούνται μέσω τοπικών και περιφερειακών εταιρικών σχέσεων, στη λογική της « εκ των κάτω» προσέγγισης της ανάπτυξης. Οι τρεις τύποι δράσεων είναι οι εξής:

1. Ανάπτυξη της καινοτομίας.
2. Αστική ανάπτυξη.
3. Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Υπαίθρου.

Προγραμματική Περίοδος 2007-2013

Η νέα περίοδος προγραμματισμού 2007-2013, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναμένεται να καλυφθεί σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι σήμερα με «περιφερειακά» επιχειρησιακά προγράμματα, δηλαδή οι Κοινοτικοί πόροι θα κατανέμονται κατά κύριο λόγο σε περιφέρειες, που η κατάσταση της οικονομίας τους ανταποκρίνεται στα κριτήρια των Κοινοτικών ενισχύσεων (Κόνσολας, 2000).

Στόχος είναι η ενίσχυσή της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής προκειμένου να προωθηθεί η αρμονική, ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη της Κοινότητας. Η κοινοτική δράση αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που αφορούν τις οικονομικές, κοινωνικές και γεωγραφικές ανισότητες, την επιτάχυνση των οικονομικών διαρθρώσεων και τη γήρανση του πληθυσμού.

Η κυριότερη καινοτομία έγκειται σε επίπεδου των στόχων. Οι υφιστάμενοι στόχοι 1,2 και 3 καταργούνται και στη θέση της δημιουργούνται τρεις νέοι στόχοι: «Σύγκλιση», «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση» και «Εδαφική συνεργασία».

1^{ος} στόχος: Σύγκλιση

Ο στόχος αυτός αποσκοπεί στην επιτάχυνση της σύγκλισης των λιγότερων αναπτυγμένων κρατών μελών και περιφερειών, μέσω της βελτίωσης των συνθηκών ανάπτυξης και απασχόλησης. Αφορά τα λιγότερα αναπτυγμένα κράτη μέλη και περιφέρειες. Οι τομείς δράσης θα είναι το φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο, η καινοτομία, η κοινωνία της γνώσης, η προσαρμοστικότητα στις αλλαγές, το περιβάλλον και η διοικητική αποτελεσματικότητα. Θα χρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ, και το Ταμείο Συνοχής.

2^{ος} στόχος: Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση

Ο στόχος αυτός αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της απασχόλησης και της ελκυστικότητας των περιφερειών, εκτός των λιγότερων αναπτυγμένων. Πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα πρόληψης των οικονομικών και κοινωνικών μεταβολών, προώθησης της καινοτομίας, του επιχειρησιακού πνεύματος, της προστασίας του περιβάλλοντος, της προσβασιμότητας, της προσαρμοστικότητας και της ανάπτυξης αγορών εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Θα χρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ.

Οι επιλέξιμες περιφέρειες είναι:

1. Οι περιφέρειες του στόχου 1 κατά την περίοδο 2000-2006, οι οποίες δεν πληρούν τα κριτήρια περιφερειακής επιλεξιμότητας του στόχου «Σύγκλιση» και οι οποίες τυγχάνουν μεταβατικής στήριξης. Η επιτροπή θα πρέπει να καταρτίσει κατάλογο των περιφερειών, ο οποίος από την στιγμή που θα εγκριθεί, θα ισχύσει για την περίοδο από το 2007 έως το 2013.
2. Όλες οι λοιπές περιφέρειες της Κοινότητας που δεν καλύπτονται από το στόχο «Σύγκλιση».

3^{ος} στόχος: Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία

Ο στόχος αυτός αποσκοπεί στην ενίσχυση της συνεργασίας σε διασυνοριακό, διεθνικό και διαπεριφερειακό επίπεδο, με βάση την υφιστάμενη πρωτοβουλία INTERREG. Θα χρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ. Αποσκοπεί στην προώθηση κοινών λύσεων σε κοινά προβλήματα για τις αρχές των χωρών που γειτνιάζουν, στους τομείς της ανάπτυξης αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, στην ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων και τη δικτύωση μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Η συνεργασία επικεντρώνεται στους τομείς της έρευνας, της ανάπτυξης, της κοινωνίας των πληροφοριών, του περιβάλλοντος, της πρόληψης των κινδύνων και της ολοκληρωμένης διαχείρισης

3.2 Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης

Η έννοια της τοπικής ανάπτυξης, όπως αναλύθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια είναι μια διαδικασία που έχει ως στόχο την αξιοποίηση και προώθηση όλων εκείνων των δραστηριοτήτων στις οποίες ο τόπος παρουσιάζει πλεονεκτήματα. Μέσα από μακροχρόνιες συζητήσεις, παρακολουθήσεις και έρευνες έχουν προσδιοριστεί οι βασικοί συντελεστές που καθορίζουν την ανάπτυξη του τόπου, όπως:

1. Μακροπρόθεσμη σταθερότητα.
2. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.
3. Αύξηση της παραγωγικότητας.
4. Ενίσχυση της απασχόλησης.

5. Καταπολέμηση της ανεργίας.
6. Ενδυνάμωση των δημιουργικών δυνάμεων.
7. Αξιοποίηση των παραγωγικών πόρων.
8. Ορθολογική χρήση της γης και των φυσικών πόρων.
9. Ενδυνάμωση των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων.
10. Παροχή και εξασφάλιση των βασικών δικαιωμάτων παιδείας, υγείας.

Ο συνδυασμός όλων των παραπάνω οδηγούν ένα τόπο στην ανάπτυξη και πιο σωστά στην «Βιώσιμη Ανάπτυξη».

Η επίτευξη της τοπικής ανάπτυξης εξαρτάται από το πώς ενεργοποιούν και διατηρούν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα και απασχόληση του τόπου τόσο οι τοπικές αρχές, όσο και οι ίδιοι οι πολίτες. Οι συνέπειες της κακής αξιοποίησης και χρήσης των πόρων οδηγούν σε καταστροφικά αποτελέσματα τόσο στο περιβάλλον, όσο και στην ποιότητα ζωής των ανθρώπων.

Οι στρατηγικές ανάπτυξης που πρέπει να ακολουθούν και να εφαρμόζουν οι τοπικές αρχές είναι αποτέλεσμα των χαρακτηριστικών της προσωπικότητάς τους, των ικανοτήτων τους, των εμπειριών τους και των γνώσεών τους. Η γνώση του τι πρέπει να κάνει κανείς για να επιτύχει τους στόχους του βοηθά το άτομο να επιλέξει τις κατάλληλες στρατηγικές και τακτικές για την ανάπτυξη των στόχων του. Σημαντικό είναι να βρεθούν οι παράγοντες που οδηγούν διαφορετικά άτομα στην επιτυχία των στόχων τους μέσα σε διαφορετικούς οργανισμούς. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η γνώση αυτών των παραμέτρων θα ήταν πολύ σημαντική για τις επιχειρήσεις, αφού θα μπορούσαν να σχεδιάζουν περισσότερο αποτελεσματικά τα συστήματα της ανάπτυξης των στελεχών τους και παράλληλα, τα ίδια τα άτομα θα μπορούσαν να αναπτύξουν εκείνες τις στρατηγικές των στόχων που θα πρόσφεραν τη μεγαλύτερη επιτυχία. Με τον ίδιο τρόπο και με βάση τα φυσικά τους χαρακτηριστικά, τις ικανότητες τους και την βοήθεια των στελεχών τους, οι τοπικές αρχές δρουν αποτελεσματικά.

Πριν δοθούν τα γενικά χαρακτηριστικά της στρατηγικής της τοπικής ανάπτυξης, πρέπει να γίνει αναφορά στις έννοιες που αποτελούν την βάση του σχεδιασμού της πολιτικής ανάπτυξης.

Κάθε χωρική ενότητα διαθέτει ένα σύνολο οικονομικών, ανθρώπινων, θεσμικών και πολιτιστικών πόρων που αποτελούν την δυναμική της ανάπτυξης του. Σε τοπικό επίπεδο στόχος είναι η ενίσχυση όλων των παραγόντων πάνω στους οποίους μπορεί να στηριχτεί η τοπική οικονομική ανάπτυξη και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού. Τέτοιοι παράγοντες είναι η παραγωγική διάρθρωση, η αγορά εργασίας, η επιχειρηματική ικανότητα, οι φυσικοί πόροι, η κοινωνική και πολιτική δομή, η παράδοση και η κουλτούρα. Σε μια δεδομένη χρονική στιγμή, μία χωρική κοινότητα με δική της πρωτοβουλία μπορεί να ανακαλύψει νέες ιδέες, που τις επιτρέπουν να χρησιμοποιήσει τους πόρους της και να δώσει λύσει στα προβλήματα της. Στις οικονομίες της αγοράς, η ανάδυση μιας τοπικής επιχειρηματικότητας είναι απαραίτητη συνθήκη για να αρχίσει ή να συνεχιστεί ένας καινούργιος τρόπος αυτόνομης ανάπτυξης. Η ικανότητα χάραξης της κατάλληλης αναπτυξιακής διαδικασίας, σε συνδυασμό με την ενεργοποίηση των διαθέσιμων πόρων μίας περιοχής και την ενδογενή δυναμικότητα της, οδηγεί σε μια μορφή ανάπτυξης που ονομάζεται ενδογενής ανάπτυξη. Όταν η τοπική κοινότητα ενεργοποιήσει τη δυναμικότητα που διαθέτει, αποκλείοντας κάποιους εξωτερικούς παράγοντες που περιορίζουν την τοπική ανάπτυξη, το αποτέλεσμα είναι ο καθορισμός μιας στρατηγικής ενδογενούς ανάπτυξης που αποτελεί τη βάση για μία πολιτική τοπικής ενδογενούς ανάπτυξης.

Μέσα από την ερμηνεία της τοπικής ανάπτυξης μπορούν να διακριθούν τουλάχιστον δύο διαστάσεις. Η οικονομική, όπου οι τοπικοί επιχειρηματίες χρησιμοποιούν την ικανότητά τους για να οργανώσουν τους τοπικούς παραγωγικούς συντελεστές σε ικανοποιητικά επίπεδα παραγωγικότητας, ώστε να είναι ανταγωνιστικοί στις αγορές. Η κοινωνικοπολιτιστική, όπου οι αξίες και οι τοπικοί θεσμοί αποτελούν την βάση της αναπτυξιακής διαδικασίας. Τέλος, μία διάσταση που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη είναι η πολιτικοδιοικητική, όπου οι χωρικές πολιτικές επιτρέπουν τη δημιουργία ενός τοπικού ευνοϊκού οικονομικού πλαισίου, προστατεύοντας το από εξωτερικές επιδράσεις και προωθώντας την ανάπτυξη της τοπικής δυναμικής.

Ο τρόπος καθορισμού της στρατηγικής που θα εφαρμοστεί για να επέλθει ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο εξαρτάται από το επίπεδο ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας, της δομή και λειτουργίας του παραγωγικού συστήματος, της αγοράς εργασίας και της κουλτούρας. Τα τελευταία χρόνια έχουν δοθεί πολλές

στρατηγικές που παρουσιάζουν ενδιαφέρον, όπως εκείνη των Αγροτικών Κέντρων Ανάπτυξης του Johnson, εκείνη της οικο- ανάπτυξης (ecodesarollo) του Sachs, η στρατηγική της Ολοκληρωμένης Περιφερειακής Ανάπτυξης (Desarollo Regional Integrado) των Rondinelli και Ruddle, ή εκείνη των Επιλεγμένων Χωρικών Ενοτήτων (Enclaves Espaciales Selectivos) των Stohr και Todtling (Gore, 1984).

Αναμφισβήτητα, ο σχεδιασμός και η πραγματοποίηση μιας πολιτικής τοπικής ανάπτυξης δεν είναι εύκολο πράγμα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως κάθε περιφερειακή κοινότητα βρίσκεται σε διαφορετική κατάσταση και οι συνθήκες, που αποτελούν τη βάση για το σχεδιασμό της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης, διαφέρουν.

Σε μια προσπάθεια υλοποίησης μιας στρατηγικής εμφανίζονται 2 ακραίες περιπτώσεις: οι περιοχές στις οποίες δεν έχουν αρχίσει διαδικασίες ενδογενούς ανάπτυξης, αλλά η χωρική τους διερεύνηση δείχνει ότι υπάρχει μια τέτοια δυνατότητα και οι περιοχές όπου έχουν αρχίσει και πραγματοποιούνται τέτοιες διαδικασίες. Και στις δύο περιπτώσεις, οι πολιτικές ανάπτυξης καθορίζουν και πολλές φορές εμποδίζουν την δημιουργία και επέκταση ενδογενούς ανάπτυξης. Η συγκέντρωση των πόρων στους πόλους ανάπτυξης, η αρνητική επίδραση της αναπτυξιακής λογικής στις τοπικές κοινότητες και η διείσδυση των μεγάλων επιχειρήσεων περιφερειακής εμβέλειας στις τοπικές κοινότητες, είναι μερικές από τις ενέργειες που δημιουργούν προβλήματα και απαιτείται η επίλυσή τους.

Για την επίλυση και διόρθωση των δυσλειτουργιών που παρουσιάζονται εξαιτίας των παραπάνω ενεργειών θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο που να ευνοεί τη χρησιμοποίηση και αξιοποίηση του δυναμικού και των πόρων της τοπικής ανάπτυξης, που ήδη υπάρχει.

Οι εμπειρίες έχουν αποδείξει πως πρωτοπόροι στο σχεδιασμό και την υλοποίηση στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης είναι οι τοπικές επιχειρήσεις. Οι τοπικοί επιχειρηματίες αποτελούν σημαντικούς φορείς αναπτυξιακής διαδικασίας, αφού είναι διατεθειμένοι στα πλαίσια νέων σχεδίων να αναλάβουν κινδύνους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΣΣΕΡΑ: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Ο ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

4.1 Ιστορική αναδρομή

Ξεκινώντας, θα ήταν καλό να γίνει μια σύντομη ιστορική περιγραφή του νομού Τρικάλων, που αποτελεί την μελέτη στη εμπειρική προσέγγιση της παρούσας εργασίας. Ο νομός Τρικάλων κατοικείται από τα πανάρχαια χρόνια. Δείγματα κατοίκησης και διάφορα εργαλεία έχουν βρεθεί στο σπήλαιο της Θεόπετρας που ανήκουν στη Μέση και Ανώτερη Παλαιολιθική και Μεσολιθική περίοδο (περίπου 130,000- 8,000 π.Χ.). Το σπήλαιο συνέχισε να κατοικείται ως το τέλος της Νεολιθικής Εποχής με αρχές της Χαλκοκρατίας (2800 π.Χ.), οπότε και εγκαταλείφθηκε. Περιοχές του Νομού με Νεολιθικό ενδιαφέρον έχουν βρεθεί κοντά στο χωριό Μεγάλο Κεφαλόβρυσο, 9 χλμ βορειοδυτικά από τα Τρίκαλα, στο Ζάρκο βρέθηκε πήλινο πρόπλασμα σπιτιού, με ειδώλια, προσφορά σε θεμελίωση κατοικίας (Νεότερης Νεολιθικής Εποχής, 5^η χιλιετία π.Χ.).

Η πρωτεύουσα του Νομού συνδέεται με θεότητες της ιατρικής, όπως η νύμφη Τρίκκη. Προστάτιδα της υγείας και της ιατρικής, γεννήθηκε στις όχθες του ποταμού Ληθαίου και έδωσε το όνομά της στην πόλη. Γενέτειρά του και βασιλείας της Τρίκκης, όπως ονομαζόταν τα Τρίκαλα, ήταν ο Ασκληπιός. Ο Ασκληπιός σπουδαίος γιατρός και η Τρίκκη αποτελούσε έδρα του επιφανέστερου Ασκληπιείου στο οποίο λέγεται ότι είχαν υπηρετήσει οι πιο σπουδαίοι γιατροί της εποχής (Παπαστεργίου, 1998). Το Ασκληπιείο της Τρίκκης ήταν από τα αρχαιότερα. Η Τρίκκη πήρε μέρος στον Τρωικό Πόλεμο μαζί με την Οιχαλία και την Ιθώμη (σημερινό Φανάρι Καρδίτσας) με περισσότερα από τριάντα πλοία, με ηγέτες τα παιδιά του Ασκληπιού, Μαχάων και Ποδαλείριος, που ήταν ξακουστοί γιατροί επίσης.

Σύμφωνα με έρευνες που έχουν διενεργηθεί, η Τρίκκη φαίνεται να ιδρύθηκε στα μέσα της 3^{ης} π.Χ. χιλιετηρίδας. Κατά την μυκηναϊκή εποχή ήταν πρωτεύουσα μυκηναϊκού βασιλείου, ενώ κατά τους ιστορικούς χρόνους ήταν πρωτεύουσα της Εστιαιώτιδος. Το κράτος Εστιαιώτις ή Ίστιαιώτις απλωνόταν στα όρια του σημερινού νομού Τρικάλων. Η ονομασία, όπως περιγράφει ο Στράβων, οφείλεται στην εγκατάσταση αποίκων από την Ιστιαία της Εύβοιας.

Διοικητικά η Τρίκκη άνηκε στην τετραρχία Εστιαιώτιδα και στη συνέχεια μετά τους Περσικούς πολέμους προσχώρησε στη θεσσαλική νομισματική ένωση με κέντρο στη Λάρισα (Νήμας, 1987).

Εκτός από την Τρίκκη, σπουδαία πολύ στην αρχαιότητα ήταν το Αιγίνιον (σημερινή Καλαμπάκα). Όπως δείχνουν λείψανα οχυρώσεων, διαφορά ευρύματα και φιλολογικές αναφορές, η πόλη ήταν πυκνοκατοικημένη, κυρίως γύρω από το ποτάμι. Γνωστές πόλεις ήταν επίσης η Οιχαλία, ο Ζάρκος, ο Άτραξ κοντά στο χωριό Πηνειάς, η Φαρκαδών κοντά στον Άτρακα, το Πελινναίο κοντά στο χωριό Πετρόπορος, η Φαλώρεια κοντά στο χωριό Μεγάρχη, η Πιάλεια, το Ποίτναιο κοντά στο χωριό Άγιος Προκόπιος, οι Γόμφοι κοντά στο Μουζάκι Καρδίτσας και τέλος η Οξύνεια.

Το 480 π.Χ. οι πόλεις υποτάχθηκαν στους Πέρσες, στην εκστρατεία εναντίον των Ελλήνων. Στη νομισματική ένωση των Θεσσαλών, γύρω στα 470 π.Χ., περιλαμβάνονται η Τρίκκη και η Φαρκαδών, ενώ το Πελινναίο που ήταν με τη Λάρισα έκοψε δικό του νόμισμα. Το 378 π.Χ. ενώθηκαν με τις άλλες θεσσαλικές πόλεις υπό τον Ιάσονα των Φερών. Το 352 π.Χ. ολόκληρη η Θεσσαλία ενώθηκε με το κράτος του Φιλίππου Β' της Μακεδονίας και το 324 π.Χ. ακολούθησε το Μέγα Αλέξανδρο στην εκστρατεία εναντίον των Περσών. Με την επικρότηση των Ρωμαίων το 197 π.Χ. η περιοχή της Τρίκκης γνώρισε καταστροφές και ερημώσεις από τις συγκρούσεις Ρωμαίων και Μακεδόνων. Ήταν η μόνη ελληνική δύναμη που αντιστάθηκε πεισματικά, με το Φίλιππο Ε' και το γιο του Περσέα, ο οποίος έδωσε την τελευταία ατυχή μάχη στην Πύδνα το 167 π.Χ. Για πρώτη φορά το 12^ο αιώνα μ.Χ. η πόλη Τρίκκη αναφέρεται ως Τρίκαλα από την Άννα Κομνηνή (Νημάς, 1987). Το 1420 μ.Χ. οι Τούρκοι καταλαμβάνουν τα Τρίκαλα. Κατά την διάρκεια της τουρκικής σκλαβιάς της πόλης και σύμφωνα με τα στοιχεία της εποχής κατά το έτος 1520- 1530 ο πληθυσμός της πόλης ήταν 3.500 κάτοικοι από τους οποίους 343 οικογένειες ήταν χριστιανικές και 301 τούρκικες (Τριανταφύλλου, 1976).

Στις 23 Αυγούστου του 1881, τα Τρίκαλα ελευθερώθηκαν από τους Τούρκους και ενσωματώθηκαν στο ελληνικό κράτος. Ύστερα από την τούρκικη σκλαβιά και από καταστροφές από πλημμύρες που δέχτηκαν τα Τρίκαλα. Ακολούθησαν μερικά χρόνια ελευθερίας. Στις 19 Απριλίου του 1941 η πόλη βρίσκεται υπό την ιταλογερμανική κατοχή, ενώ στις 18 Οκτωβρίου του 1944 η

πόλη είναι ξανά ελεύθερη (Ζιάκας, 1992). Από εκεί και ύστερα τα Τρίκαλα ξεκινούν ένα σημαντικό αγώνα για να καταπολεμήσουν την φτώχεια και την εξαθλίωση που τους προκάλεσε ο πόλεμος, ενώ προσπαθούν με όλα τα μέσα που διαθέτουν να θέσουν τις βάσεις, ώστε να δημιουργήσουν μια σωστή οικονομία και εκπαίδευση με την οποία θα πάει μπροστά η νέα γενιά της πόλης. Μετά από μεγάλες και σημαντικές προσπάθειες η πόλη των Τρικάλων κατάφερε να ορθοποδήσει και να θεωρείται σήμερα μια από τις ωραιότερες ελληνικές πόλεις (Στεφάνου Ιωαν. Και Στεφάνου. Ιωσ., 1999).

Σχετικά με το όνομα της πόλης των Τρικάλων μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει ακριβώς ξεκάθαρο από πού προήλθε. Οι δύο πιο σημαντικές επικρατούσες απόψεις σχετικά με την προέλευση της ονομασίας αναφέρονται παρακάτω. Η πρώτη τοποθετείται χρονικά στην αρχαιότητα, όπου πιστεύεται σύμφωνα με μυθολογικές παραδόσεις ότι πήρε το όνομα της από τη νύμφη Τρίκκη, κόρη του Πηνειού ποταμού ή για άλλους κόρη του Ασώπου ποταμού. Έχουν βρεθεί νομίσματα στα οποία απεικονίζεται η θεά Τρίκκη να κρατά μια θήκη φαρμάκων από την μία πλευρά, ενώ από την άλλη απεικονίζεται ο Ασκληπιός στα οποία είναι χαραγμένη η επιγραφή «Τρικκαίων» (Νημάς, 1987) (Τριανταφύλλου, 1976). Η δεύτερη άποψη θεωρεί πως τα ονόματα Τρίκκη και Τρίκαλα θεωρούνται προθησσαλικά και Θεσσαλικά και σύμφωνα με τη γνώμη του γλωσσολόγου Χ. Συμεωνίδη, η πόλη πήρε το όνομα Τρίκαλα επειδή ήταν κτισμένη στις κορυφές τριών λόφων (Κωστοπούλου, 1987).

Σήμερα, τα Τρίκαλα είναι η πρωτεύουσα του νομού Τρικάλων και αποτελεί έδρα του δήμου Τρικκαίων στον οποίο εκτός από την πόλη υπάγονται οι συνοικισμοί Άγιοι Απόστολοι, Καρυές, Κηπάκι, Λεπτοκαρυά, Λογγάκι, Περδικοράχη, Πυργετός, Ριζαριό, Σωτήρα και Φλαμούλι (Νήμας, 1987). Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 οι κάτοικοι μόνο της πόλης ανέρχονται στους 70.000 κατοίκους. Σπουδαίο στοιχείο της πόλης είναι που την διασχίζει ο Ληθαίος ποταμός, παραπόταμος του Πηνειού (Στεφάνου, 2001). Επίσης, τα Τρίκαλα ξεχωρίζουν για τη σύγχρονη αρχιτεκτονική διάπλαση, τους μεγάλους δρόμους, τις καλοδιατηρημένες μεγάλες πλατείες και τα πάρκα της. Σημαντικά αξιοθέατα της πόλης που μπορεί να επισκεφτεί κάποιος στα Τρίκαλα είναι η παλιά συνοικία Βαρούσι, ο λόφος του προφήτη Ηλία, το Φρούριο με το ρολόι και άλλα πολλά αξιοθέατα εντός και εκτός της πόλης.

Ο νομός Τρικάλων δέχτηκε νωρίς το χριστιανισμό. Από τον 1ο κιόλας αιώνα επικράτησε η νέα θρησκεία, η οποία εδραιώθηκε με το πέρασμα των επόμενων αιώνων (4ο, 5ο και 6ο), χτίζοντας τους ναούς στη ίδια θέση με τους αρχαίους και χρησιμοποιώντας τα υλικά τους, όπως στην Τρίκκη, στο Αιγίνιο, στο Ζάρκο. Στα Βυζαντινά Χρόνια η Τρίκκη ονομάστηκε Τρίκαλα και το Αιγίνιο, Σταγοί. Η περιοχή δέχτηκε επιθέσεις από τους εχθρούς της βυζαντινής αυτοκρατορίας (Γότθοι το 396, Ούννοι το 447, Σλάβοι το 577, Σαρακηνοί το 904, Νορμανδοί το 1081). Με την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους ελευθερωτές των Αγίων Τόπων, Σταυροφόρους της Δ' Σταυροφορίας, το 1204. επιβλήθηκε η Φραγκοκρατία. Ο νομός Τρικάλων σύντομα επανήλθε στους Βυζαντινούς (1210-12) του Μιχαήλ Άγγελου Κομνηνού Α' Δούκα, στο Δεσποτάτο της Ηπείρου και αργότερα στο βυζαντινό κράτος, με την επανασύσταση, το 1216. Το εξασθενημένο Βυζάντιο αδυνατούσε να υπερασπιστεί τις επαρχίες του. Από τις αρχές του 14ου αι. νέοι επιδρομείς μαστίζουν την περιοχή, κυρίως Αλβανοί, ενώ οι Σέρβοι του Στέφανου Δουσάν (1331- 1355) κατέλαβαν τη δυτική Θεσσαλία (1348-1371). Δεσπότης της Ηπείρου με έδρα τα Τρίκαλα ορίστηκε ο ετεροθαλής αδελφός του Στέφανου Δουσάν, Συμεών Ούρεσης. Υπήρξε ο τελευταίος Σέρβος διοικητής της Θεσσαλίας, μετά το θάνατο του Στέφανου. Συγγενής της οικογένειας των Φιλανθρωπινών, εγκατέλειψε νωρίς (1381) την εξουσία και έγινε μοναχός. Με το όνομα Ιωάσαφ ίδρυσε το Μεγάλο Μετέωρο, με τον Αθανάσιο Μετεωρίτη.

Στους βράχους των Μετεώρων κατέφυγαν ερημίτες από τον 11ο αιώνα, οι οποίοι με την εισβολή των Τούρκων (1393) αυξήθηκαν και δημιούργησαν πολιτεία ολόκληρη με περισσότερα από είκοσι μοναστήρια. Αιτία η καταπίεση, η βαριά φορολογία και η εξαθλίωση των Ελλήνων, καθώς οι εύφορες εκτάσεις πέρασαν στα χέρια των κατακτητών. Πολλοί κάτοικοι κατέφυγαν σε ορεινές δυσπρόσιτες περιοχές, απολαμβάνοντας την ελευθερία τους. Η οικοτεχνία άνθησε τους τελευταίους ιδίως αιώνες, από τα τέλη του 17ου ως τις αρχές του 19ου αι. Ονομαστά ήταν τα δέρματα και τα μάλλινα υφαντά των Τρικάλων, τα βαμβακερά του Ζάρκου, τα μεταξωτά της Καλαμπάκας.

Στα Τρίκαλα λειτούργησε η περίφημη Σχολή Τρίκκης από το 1543 έως το 1854, με μικρές διακοπές, στον παλαιό ναό της Αγίας Επισκέψεως, όπου δίδαξαν ονομαστοί δάσκαλοι. Το 1856 μεταφέρθηκε μαζί με τη βιβλιοθήκη στο

μοναστήρι του Αγίου Βησσαρίωνα ή Δούσικο και ονομάστηκε Ελληνική Σχολή. Τα Τρίκαλα ελευθερώθηκαν το 1881, αλλά μετά τον ατυχή πόλεμο του 1897 περιήλθαν ξανά στους Τούρκους ως το 1898, που ελευθερώθηκαν οριστικά, ύστερα από επαναστάσεις, αγώνες και θυσίες αιώνων. Μεγάλη μορφή του αγώνα υπήρξε ο παπαΘύμιος Βλαχάβας (1808). Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι το χωριό Γριζάνο (πρώην Γκριζάνο ή Βλυζάνο ονομασμένο ετσι προς τιμήν του βασιλέα Βλύζα της περιοχής εκείνης) αποτέλεσε τα σύναρα της ελεύθερης Ελλάδος από το 1898 έως το 1911.

4.2 Γενικά στοιχεία του νομού Τρικάλων

Ο νομός Τρικάλων είναι ένας από τους 51 νομούς της Ελλάδας και ανήκει γεωγραφικά και διοικητικά στην περιφέρεια της Θεσσαλίας. Ο νομός Τρικάλων είναι ο δεύτερος σε έκταση και ο τρίτος σε πληθυσμό από τους τέσσερις νομούς της Θεσσαλίας. Ο πληθυσμός σύμφωνα με την απογραφή του 2001 ανέρχόταν στους 139.548 κατοίκους. Ο νομός Τρικάλων συνορεύει βόρεια με το νομό Γρεβενών, ανατολικά με το νομό Λάρισας, νότια με το νομό Καρδίτσας και δυτικά με τους νομούς Άρτας και Ιωαννίνων. Έχει έκταση 3.367 χλμ., ενώ το 72% των εδαφών του είναι ορεινό, το 11% ημιορεινό και το 17% πεδινό.

Ο Ν.Τρικάλων αντιπροσωπεύει περίπου το 25% της συνολικής έκτασης της Θεσσαλίας και περίπου το 2.5% της συνολικής έκτασης της Ελλάδας. Ο Νομός περιβάλλεται στις τρεις πλευρές του από βουνά. Στα ανατολικά υψώνεται ο Τίτανος (693 μ.) και τα βουνά του Ζάρκου, που διαχωρίζουν το νομό από το νομό της Λάρισας. Βόρεια βρίσκονται τα Αντιχάσια, με ψηλότερες κορυφές την Οξυά (1.416 μ.) και τα Μετερίζια (1.381 μ.) Βόρεια, στα σύνορα με το νομό Γρεβενών, βρίσκονται τα Χάσια με ψηλότερες κορυφές Κράτσοβο (1.554 μ.) και Ορθοβούνι (1.106 μ.). Δυτικά υπάρχει ο ορεινός όγκος της νότιας Πίνδου, που καταλαμβάνει αρκετά μεγάλο τμήμα του νομού. Συγκεκριμένα στα σύνορα με το νομό Ιωαννίνων υψώνονται οι κορυφές Άσπρα Λιθάρια (1.823 μ.) και Κατάρια (1.705 μ.), οπου διαμέσου αυτής γίνεται η επικοινωνία μεταξύ Θεσσαλίας και Ηπείρου. Νοτιότερα βρίσκονται τα βουνά Λάκμος (Περιστέρι 2.295 μ.) και Τζουμέρκα (2.429 μ.).

Τα δύο μεγάλα ποτάμια του νομού Τρικάλων είναι ο Πηνειός και ο Αχελώος ή Ασπροπόταμος που πηγάζουν από το ίδιο σημείο, στο ΒΔ άκρο του Νομού, από όπου πηγάζουν επίσης ο Αωός και ο Άραχθος. Στην ουσία τα βασικά ποτάμια του νομού Τρικάλων είναι είτε παραπόταμοι του Πηνειού (Μαλακασιώτης, Μουργκάνης, Ληθαίος, Παλαιοχωρίτης, Αγιαμονιώτης, Νεοχωρίτικος, Πορταϊκός), είτε παραπόταμοι του Αχελώου ή Ασπροπόταμου.

Το κλίμα του νομού Τρικάλων είναι ηπειρωτικό, με δριμύ κρύο το χειμώνα και εξαιρετικά ζεστό καλοκαίρι. Η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 16-17 C0 στα πεδινά και χαμηλότερη στα ορεινά.

Ο νομός χωρίζεται σε 23 δήμους και 3 κοινότητες. Πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη του νομού είναι τα Τρίκαλα, με πληθυσμό 51.672 κατοίκους (απογραφή 2001). Είναι εμπορικό, βιομηχανικό, διοικητικό και εκκλησιαστικό κέντρο. Επόμενες σε πληθυσμό πόλεις είναι η Καλαμπάκα, Φαρκαδώνα, Οιχαλία, Πύλη. Μεγάλα χωριά είναι τα Μ. Καλύβια, το Κεφαλόβρυσο, οι Γόμφοι, το Γριζάνο κλπ.

4.3 Οικονομικά στοιχεία του νομού Τρικάλων

Ένας σημαντικός παράγοντας που πρέπει να εξεταστεί και διαμορφώνει την φυσιογνωμία μιας πόλης είναι η οικονομία της. Πριν γίνει αναφορά σε καθένα από τους τομείς της οικονομίας για το νομό Τρικάλων, θα πρέπει να σημειωθεί πως το παραγωγικό σύστημα του Νομού στηρίζεται κυρίως στο πρωτογενή τομέα σε ποσοστό 53%, έπειτα ο τριτογενής τομέας με ποσοστό 28% και τέλος ο δευτερογενής τομέας με ποσοστό 19%. (Παπαστεργίου, 1992)

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Οι τρεις βασικοί κλάδοι του πρωτογενούς τομέα παραγωγής για το νομό Τρικάλων είναι η γεωργία, η κτηνοτροφία και τα δάση. Αρχικά, στο νομό Τρικάλων καλλιεργούνται περίπου 670.000 στρέμματα που αντιστοιχούν στο 20% της συνολικής έκτασης της γης. Από αυτά, τα 560.000 στρέμματα

βρίσκονται στην πεδινή περιοχή και τα 112.000 στρέμματα στην ημιορεινή. Από τα 560.000 στρέμματα της πεδινής περιοχής τα 310.000 στρέμματα αρδεύονται με υπόγεια ύδατα και με επιφανειακά νερά ποταμών (Νήμας Θ., 1987). Τα κυριότερο παραγόμενο προϊόν του Νομού είναι το βαμβάκι, καθώς η ετήσια παραγωγή του ανέρχεται στους 40.000 τόνους και καταλαμβάνει συνολικά 140.000 στρέμματα. Άλλες σημαντικές καλλιέργειες είναι ο αραβόσιτος που καταλαμβάνει 35.000 στρέμματα με ετήσια παραγωγή 30.000 τόνους, 20.000 στρ. τα πεπονοειδή με ετήσια παραγωγή 100.000 τόνους, 15.000 στρ. με κανό και ετήσια παραγωγή 2.000 τόνους, 10.000 στρ. με τεύτλα, ενώ σε 100.000 στρ. δεν καλλιεργούνται συγκεκριμένα προϊόντα, αλλά σιτηρά, λαχανικά, μηλιές, αχλαδιές, ελιές καθώς και άλλες καλλιέργειες. Σημαντικές εκτάσεις κάθε χρόνο αφήνονται για αγρανάπαυση, ενώ περίπου 140 στρέμματα συνολικά καλλιεργούνται με κηπευτικά σε θερμοκήπια. Ο νομός Τρικάλων διαθέτει εργοστάσια με σκοπό να εκκοκκίζουν βαμβάκι. Από όλα τα προϊόντα που παράγει ο Νομός, εκτός του καπνού και των τεύτλων, διατίθενται για τις ανάγκες του Νομού. Όμως, πολλά από αυτά που παράγονται υπερκαλύπτουν τις ανάγκες, για αυτό εξάγονται σε άλλους νομούς της χώρας και στο εξωτερικό.

Ο δεύτερος σημαντικός κλάδος του πρωτογενούς τομέα είναι η κτηνοτροφία όπου σύμφωνα με στοιχεία συμβάλλει κατά 40% στο ακαθάριστο εισόδημα του Νομού. Τα ζώα των οποίων η εκμετάλλευση συνθέτουν τον κλάδο της κτηνοτροφίας ανέρχονται περίπου στα 23.000 κεφάλια για τις αγελάδες, 5.500 κεφάλια για τα μοσχάρια, 350.000 κεφάλια προβάτων, 90.000 κεφάλια γιδιών και 8.000 χοιρομητέρες. Ακόμη, διατρέφονται 450.000 ορνιθοειδών, 7.000 γαλοπούλες, 10.000 κουνέλια, 15.000 κυψέλες μελισσών και πέστροφες σε δύο ιχθυοπωλεία που υπάρχουν στο νομό Τρικάλων. (Νημάς Θ., 1987) Τα κυριότερα κτηνοτροφικά προϊόντα που παράγονται από τα ζώα που αναφέρθηκαν παραπάνω είναι το αιγοπρόβειο και το αγελαδινό γάλα. Το γάλα τροφοδοτεί τα τρία μεγάλα εργοστάσια γάλακτος των Τρικάλων, καλύπτει τις ανάγκες του πληθυσμού και εξάγει σημαντικές ποσότητες προϊόντων, κυρίως τυρί διαφόρων τύπων όπως, φέτας, κασέρι και γιαούρτης. (Internet 9) Εκτός από την γαλακτοπαραγωγή των ζώων σημαντική είναι και συνεισφορά στην κρεατοπαραγωγή όπου, η ετήσια ποσότητάς τους αγγίζει τους 20.000 τόνους. Επομένως, τα παραπάνω στοιχεία

αποδεικνύουν πως ο κλάδος της κτηνοτροφίας αποτελεί σημαντικό κομμάτι της οικονομίας του Νομού.

Τέλος, ο τρίτος και σημαντικός κλάδος του πρωτογενούς τομέα είναι τα δάση και η αλιεία ορεινών υδάτων. Από τα 3.367.000 στέμματα γης του νομού τα 1.389.000 στρέμματα είναι δάση ή δασοσκεπείς εκτάσεις (42% της συνολικής έκτασης του νομού). Από το σύνολο των δασών που υπάγονται στο νομό Τρικάλων το 32,5% είναι δημόσια, τα 29,5% είναι κοινοτικά, ενώ τα υπόλοιπα είναι ιδιωτικά, μοναστηριακά και διακατεχόμενα. Τα δάση αποτελούνται κυρίως από δέντρα ελάτης, δρυός, πεύκης και οξιάς. Ο νομός Τρικάλων διαθέτει ένα από τα πολυτιμότερα και παραγωγικότερα δάση της χώρας, ενώ η ετήσια παραγωγή αυτών ανέρχεται στους 150.000 τόνους ξυλείας συνολικά (στρογγυλής και καύσιμης ξυλείας). (Νημάς, 1987)

Επίσης, τα δάση προσφέρουν απασχόληση στους κατοίκους κυρίως των ορεινών περιοχών του νομού. Στο νομό λειτουργούν 41 πιεστήρια ξυλείας, τα οποία απασχολούν μερικές εκατοντάδες υπαλλήλους, κυρίως αντρικού φύλου. Σχετικά με την αλλοίωση των ορεινών υδάτων θα πρέπει να σημειωθεί πως δεν εμφανίζεται σε μεγάλο βαθμό, παρά μόνο σε ορισμένα χωριά του ορεινού συμπλέγματος του Δήμου Ασπροποτάμου σε αξιοσημείωτες ποσότητες μιας εκλεκτής ποιότητας πέστροφας. (Νημάς, 1987)

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Οι σημαντικότεροι κλάδοι του δευτερογενούς τομέα παραγωγής του νομού Τρικάλων είναι της βιομηχανίας και της βιοτεχνίας που απασχολούν το 22% του ενεργού πληθυσμού. Ο δευτερογενής τομέας του νομού δεν είναι σημαντικά ανεπτυγμένος και κυρίως οι βιομηχανίες. Αυτό φαίνεται από το γεγονός πως η συμμετοχή του δευτερογενούς τομέα στο ακαθάριστο περιφερειακό προϊόν είναι της τάξης του 25%, ενώ για το σύνολο της χώρας δεν ξεπερνά το 33%. Πιο αναλυτικά, από τις 2.760 περίπου επιχειρήσεις που λειτουργούν στο νομό, αυτές τις μεταποιήσεις είναι 2.362. Οι επιχειρήσεις που επικρατούν στο νομό είναι μικρομεσαίες και ασχολούνται γενικά με την παραγωγή ποτών, τροφίμων, ξυλείας, υφαντών και γάλακτος. Μερικές από τις βιομηχανίες που εδώ και χρόνια

έχουν αποδείξει την αξία τους, όχι μόνο στην τοπική, αλλά και πολλές από αυτές και στην διεθνή αγορά προσφέροντας υψηλά οικονομικά κεφάλαια στην χώρας μας είναι το εργοστάσιο παραγωγής εμφιαλωμένων ποτών και αναψυκτικών του Θ. Κλιάφα, η βιομηχανία τυροκομικών προϊόντων και χαλβάδων των Αφών Μάτη, Η σύγχρονων προδιαγραφών βιομηχανία παραγωγής ορών Βιοσέρ, η οποία αποτελεί λαμπρό παράδειγμα εξαγωγών, το εργοστάσιο επεξεργασίας ξύλου των Αφών Δερπανόπουλου, η βιοτεχνία επεξεργασίας βαμβακερών νημάτων του Χρ. Κλωτσοτήρα και η βιομηχανική μονάδα παραγωγής φερμουάρ YOSHIDA ΕΛΛΑΣ ΑΕΒΕ.

ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Παρά το γεγονός πως ο τριτογενής τομέας παραγωγής κατατάσσεται δεύτερος στο νομό Τρικάλων με βάση την απασχόληση των κατοίκων με αυτόν, δεν θεωρείται ιδιαίτερα αναπτυγμένος. Παρόλο αυτά, τα τελευταία χρόνια σημειώνεται μια μικρή άνοδος.

Οι κύριοι κλάδοι του τριτογενούς τομέα είναι το εμπόριο τόσο το χονδρικό όσο και το λιανικό το οποίο εκπροσωπείται από 2.095. Τα προϊόντα που εμπορεύονται είναι κυρίως γεωργικά, κτηνοτροφικά, κάποια καταναλωτικά αγαθά, ξυλεία και υφαντά. Στον κλάδο των μεταφορών κύριος τρόπος μετακίνησης των προϊόντων είναι ο οδικός και ο σιδηροδρομικός. Ένας άλλος κλάδος του τριτογενή τομέα που σήμερα έχει αναπτυχθεί σημαντικά τόσο στην πόλη, όσο και στην ευρύτερη περιοχή είναι ο τουρισμός. Τα τελευταία χρόνια δόθηκαν ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις στο νομό Τρικάλων. Έτσι, δημιουργήθηκαν έργα υποδομής στην πόλη και αναδιαμορφώθηκαν ήδη υπάρχοντα τουριστικά σημεία στο νομό. Το γεγονός πως ο νομός Τρικάλων ανήκει στις περιοχές εκείνες που από την φύση τους έχουν προικισθεί με σπουδαίες ομορφιές τη βοηθά ώστε τα επόμενα χρόνια να αναπτύξει ακόμη περισσότερο τον τουρισμό της.

Ο Τριτογενής Τομέας είναι αυτός που παρέχει υπηρεσίες και εξασφαλίζει το όλο σύστημα διακίνησης και ανταλλαγών των πρώτων υλών και των αγαθών. Ο Ν. Τρικάλων διαθέτει: 2.095 επιχειρήσεις χονδρικού και λιανικού εμπορίου, 85 επιχειρήσεις εστιατορίων, 13 επιχειρήσεις χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης, 220 επιχειρήσεις εκπαίδευσης και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, 29 επιχειρήσεις

υγείας και κοινωνικής μέριμνας, 766 επιχειρήσεις διαχείρισης ακίνητης περιουσίας και εκμισθώσεων, 466 επιχειρήσεις άλλων υπηρεσιών.

Οι εμπορικές επιχειρήσεις κυριαρχούν και ακολουθούν οι ξενοδοχειακές, οι μεταποιητικές, οι επιχειρήσεις διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, οι κατασκευαστικές και οι γεωργικές επιχειρήσεις οι οποίες κατέχουν το ίδιο ποσοστό με τις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών. Ο κλάδος με το μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων είναι των ξενοδοχείων και των εστιατορίων, στον οποίο εργάζεται το 32% του συνόλου των εργαζομένων. Στον κλάδο του εμπορίου απασχολείται το 27,2% των εργαζομένων του Νομού. Στον Τριτογενή Τομέα εντάσσεται και ο κλάδος του τουρισμού. Ο Ν. Τρικάλων το 2004 διέθετε 70 ξενοδοχειακές μονάδες, οι οποίες προσέφεραν 4.273 κλίνες, μέγεθος που αντιπροσωπεύει το 13,8% περίπου του συνόλου των ξενοδοχειακών κλινών στην Περιφέρεια Θεσσαλίας. (Εμπορικό Επιμελητήριο Τρικάλων)

4.4 Αναπτυξιακά στοιχεία του νομού Τρικάλων

Απασχόληση- Ανεργία

Εκτός από τα οικονομικά στοιχεία που αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την φυσιογνωμία μιας πόλης, σειρά έχουν τα αναπτυξιακά στοιχεία του νομού Τρικάλων. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού στην πόλη των Τρικάλων ασχολείται με την παροχή υπηρεσιών, όπου περιλαμβάνει το εμπόριο, τις υπηρεσίες, τις μικρές και μεσαίες βιοτεχνίες, τις οικοδομές και άλλες συναφείς απασχολήσεις. Ένα επίσης σημαντικό ποσοστό εργαζομένων απασχολείται στις βιοτεχνίες της περιοχής. Στην ευρύτερη περιοχή του νομού και συγκεκριμένα στον άξονα Καλαμπάκα- Μετέωρα- Πύλη, αλλά και στα γύρω χωριά των περιοχών αυτών, οι κάτοικοι απασχολούνται και στους τρεις τομείς της οικονομίας. Όμως, ως επί το πλείστον ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό των κατοίκων αυτών των περιοχών απασχολούνται αποκλειστικά με τον τουρισμό. Ο τουρισμός έχει αναπτυχθεί σημαντικά στην περιοχή της Καλαμπάκας λόγω των Μετεώρων. Τα χωριά τα οποία ανήκουν στο σύμπλεγμα του Δήμου Χασίων έχουν ως κύρια απασχόληση τους κλάδους της γεωργίας και της κτηνοτροφίας. Από την άλλη τα δημοτικά διαμερίσματα που υπάγονται στην Κοινότητα Ασπροποτάμου λόγω της πλούσιας δασικής κάλυψης της περιοχής, κύριοι τομείς απασχόλησης των κατοίκων είναι σε μεγαλύτερο βαθμό η δασική εκμετάλλευση, η κτηνοτροφία και ο τουρισμός, λόγω του μεγάλου παραθεριστικού τουρισμού στα χωριά κατά τους

καλοκαιρινούς μήνες (Αργύρης, 2000). Στις πεδινές περιοχές του νομού η απασχόληση των κατοίκων στηρίζεται στην γεωργική εκμετάλλευση. Επιπλέον, ένας ακόμη κλάδος της απασχόλησης που αποτελεί σημαντικό στοιχείο και πρέπει να αναφερθεί είναι η εποχιακή απασχόληση. Σύμφωνα με την έκθεση του πενταετούς Νομαρχιακού Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1988- 1992 του νομού Τρικάλων, περίπου 2.000 με 2.500 κάτοικοι ετησίως εγκαταλείπουν τον τόπο τους για να εργαστούν σε άλλες περιοχές της χώρας. (Παπαστεργίου, 1992). Σε αυτού του είδους την απασχόληση είναι κυρίως κάτοικοι των ορεινών περιοχών, αγρότες οι οποίοι θέλουν να συμπληρώσουν το εισόδημά τους μετακινούνται για να εργαστούν στον τρύγο, στο μάζεμα της ελιάς, καθώς και σερβιτόροι σε τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές και κυρίως σε νησιά κατά τους θερινούς μήνες. Συνήθως στον τρύγο και τις ελιές απασχολούνται γυναίκες χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και νεαρής ηλικίας.

Ένα ακόμα στοιχείο που δεν θα μπορούσε να περάσει απαρατήρητο είναι το θέμα της ανεργίας. Οι απογραφές των τελευταίων δεκαετιών δίνουν στην πόλη ένα σταθερό ποσοστό ανεργίας που κυμαίνεται στο 10%. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του ποσοστού αναφέρεται σε μικρές ηλικίες και αυτό αποτελεί ανησυχητικό σημείο.

4.5 Κοινωνικός εξοπλισμός

Λέγοντας κοινωνικό εξοπλισμό εννοούμε όλα εκείνα τα στοιχεία που εντάσσονται στην κατηγορία του δομημένου περιβάλλοντος και συγκεκριμένα πρόκειται για τα κτίρια διοίκησης, υποδομές υγείας και πρόνοιας, πολιτισμού, άθλησης και εκπαίδευσης.

Αρχικά, ορισμένα από τα κτίρια διοικήσεως που υπάρχουν στην πόλη των Τρικάλων είναι το Δημαρχείο και η Νομαρχία της πόλης, τα Δικαστήρια και το Πρωτοδικείο, η Αστυνομική Διεύθυνση Τρικάλων. Επίσης, διαθέτει ΔΕΗ και Ο.Τ.Ε, ενώ στην πόλη λειτουργεί και ένας μεγάλος αριθμός Τραπεζών. Τα τελευταία χρόνια πολλά είναι και τα κέντρα εξυπηρέτησης πελατών που μαζί με όλα τα παραπάνω κτίρια διοίκησης στοχεύουν στην όσο το δυνατόν καλύτερη εξυπηρέτηση των κατοίκων του νομού Τρικάλων.

Σχετικά με τις υποδομές υγείας, η πόλη των Τρικάλων διαθέτει ένα δημόσιο νοσοκομείο το οποίο προσφέρει ιατρικές βοήθειες στους κατοίκους της. Εκτός από το καλό προσωπικό διαθέτει άριστες εγκαταστάσεις, αλλά υστερεί σε ιατρικό εξοπλισμό και σύγχρονα μηχανήματα.

Σε αντίθεση με το δημόσιο νοσοκομείο σπουδαίο θεωρείται το κτίριο του ΙΚΑ που κατασκευάστηκε τα τελευταία χρόνια σε ένα ολοκαίνουργιο και πλήρως εξοπλισμένο κτίριο για την εξυπηρέτηση των ασφαλισμένων του ΙΚΑ. Στην πόλη λειτουργεί επίσης και κτίριο του ΟΓΑ. Επίσης, λειτουργούν και προσφέρουν τις υπηρεσίες τους τέσσερις ιδιωτικές κλινικές, ένα μαιευτήριο και τρεις ψυχιατρικές κλινικές. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην πόλη των Τρικάλων λειτουργούν πολλά εξωτερικά ιατρεία σπουδαίων ιατρών, γνήσιοι απόγονοι του μεγαλύτερου ιατρού της αρχαιότητας του Ασκληπιού.

Σχετικά με τις υποδομές εκπαίδευσης, στην πόλη των Τρικάλων λειτουργούν συνολικά 40 Νηπιαγωγεία, 34 Δημοτικά Σχολεία, 11 Δημόσια γυμνάσια και 8 Ενιαία Λύκεια. Παράλληλα με αυτά τα δημόσια λειτουργούν επίσης και ένα ιδιωτικό Μονοθέσιο Νηπιαγωγείο, δύο ιδιωτικά Δημοτικά Σχολεία και δύο ιδιωτικά Ενιαία Λύκεια. Στα Τρίκαλα λειτουργεί και σχολείο για άτομα με ειδικές ανάγκες καθώς και ένα εσπερινό Γυμνάσιο και Λύκειο. Για πρώτη φορά στη δεκαετία του 90΄ λειτούργησε η πρώτη σχολή ΑΕΙ, το τμήμα Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού το οποίο σήμερα στεγάζεται σε ιδιόκτητο και πλήρως εξοπλισμένο κτίριο στην συνοικία Καρυές Τρικάλων. Επίσης, λειτουργεί και η Σχολή Μονίμων Υπαξιωματικών του Ελληνικού Στρατού.

Εκτός από τις παραπάνω υποδομές εκπαίδευσης στα Τρίκαλα λειτουργούν και τρεις ιδιωτικές σχολές. Οι σχολές αυτές περιλαμβάνουν τα εξής τμήματα:

- Κομμωτικής
- Νοσηλευτικής
- Βοηθών βρεφοκόμων
- Παιδοκόμων
- Διακοσμητών εσωτερικών χώρων
- Γραφικών τεχνών
- Συντηρητών έργων Τέχνης και Αρχαιολογικών ευρημάτων
- Ψηφιογραφίας και υαλογραφίας
- Κοπτικής και Ραπτικής

- Αυτοματισμού Η/Υ

Επιπλέον στις υποδομές της εκπαίδευσης εντάσσονται ένα Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης, στο οποίο λειτουργούν τμήματα λογιστικής, marketing, πληροφορικής και με την πρωτοβουλία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Τρικάλων λειτουργούν τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης, τα οποία έχουν ως θεματικά πεδία, επαγγέλματα περιβάλλοντος, πολιτισμού και αθλητισμού, παιδαγωγικά επαγγέλματα, υπηρεσιών, αγροτικά κ.α.

Σχετικά με τις υποδομές του αθλητισμού, η πόλη των Τρικάλων παρουσιάζει πληρότητα. Στα Τρίκαλα λειτουργεί από το 1978, σε ένα χώρο 38 στρεμμάτων, το Εθνικό Αθλητικό Κέντρο (Ε.Α.Κ.), το οποίο περιλαμβάνει κλειστό γυμναστήριο, ανοιχτό κολυμβητήριο με δύο πισίνες, υπαίθρια γήπεδα τένις και μπάσκετ (Νημάς, 1987). Από το 1974 λειτουργεί ένα από τα μεγαλύτερα και αρτιότερα στάδια της Ελλάδας. Πρόκειται για δωρεά του στρατηγού Στυλιανού Κιτριλάκη και σήμερα φέρει το όνομα «Στάδιο Διαγόρα». Το 1969 το στάδιο πέρασε στα χέρια της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού, η οποία ανέλαβε να κατασκευάσει τις νέες κερκίδες σε σχήμα πετάλου χωρητικότητας 18.000 θεατών και σύγχρονες εγκαταστάσεις στίβου. Ακόμη, στα τέλη της δεκαετίας του 80' δημιουργήθηκε το Δημοτικό Κλειστό Γυμναστήριο Τρικάλων. Τέλος, ένα από τα σημαντικότερα αθλητικά κέντρα της πόλης, που αποτελεί παράλληλα και μέρος χαλάρωσης για τους κατοίκους είναι το Αθλητικό Πάρκο του Αγίου Γεωργίου το οποίο βρίσκεται λίγα λεπτά έξω από το κέντρο της πόλης, στην συνοικία Ριζαριό. Επιπλέον διαθέτει δημοτική πισίνα, εγκαταστάσεις πινγκ-πονγκ, ποδηλατοδρόμιο, πολλούς ιδιωτικούς αθλητικούς χώρους με πισίνες, γήπεδα ποδοσφαίρου 5χ5 και 8χ8 και γήπεδα βόλεϊ.

Ο πολιτισμός και γενικότερα οι υποδομές αυτού αποτελούν τα πιο σημαντικά στοιχεία της φυσιογνωμίας της πόλης των Τρικάλων. Τα Τρίκαλα είναι μια πάρα πολύ έντονη πνευματική κίνηση από πολύ παλιά. Σε αυτό οφείλεται το γεγονός πως κάθε ο χρόνο γίνονται πάρα πολλές ομιλίες, προβολές, πολιτιστικές εκδηλώσεις, εκθέσεις και άλλα σημαντικά γεγονότα για το νομό Τρικάλων. Σημαντική η συνεισφορά του Δήμου Τρικκαίων στο πολιτισμό της πόλης, αφού από τις αρχές της δεκαετίας του 90' λειτουργεί στο κέντρο το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου στο οποίο στεγάζονται τα παρακάτω κτίρια:

- Δημοτική Πινακοθήκη
- Δημοτικό Ωδείο
- Σχολή Βυζαντινής Μουσικής
- Δημοτική Βιβλιοθήκη
- Κέντρο Πληροφόρησης Νέων

Παράλληλα με όλα τα παραπάνω, στο κτίριο του Πνευματικού Κέντρου λειτουργούν τμήματα της Δημοτικής Φιλαρμονικής Τρικάλων, της Δημοτικής Χορωδίας και Δημοτικών χορευτικών συγκροτημάτων, τα οποία κάθε χρόνο συμμετέχουν σε όλες τις εθνικές εορτές και σε άλλα δρώμενα της πόλης.

Στο ίδιο χώρο λειτουργούν και τμήματα Εικαστικών Τεχνών, όπως:

- Εργαστήρι ζωγραφικής
- Εργαστήρι φωτογραφίας
- Εργαστήρι θεάτρου

Τα τελευταία 100 περίπου χρόνια διοργανώνονται σημαντικές εκδηλώσεις, κυριότερες από τις οποίες είναι:

- Τα Τσιτσάνεια
- Πανελλήνιο αντάμωμα
- Καρναβάλι
- Φεστιβάλ Παραδοσιακών χορών «Ασκληπιού»
- Διαγωνισμός «Νέων Καλλιτεχνών και Συγκροτημάτων»
- Φεστιβάλ Κωμωδίας
- Εκθέσεις

Η πόλη των Τρικάλων διαθέτει Δημοτικό Λαογραφικό Μουσείο, Κέντρο Ελληνικής Μουσικής, το Μουσείο Δημήτρη και Λέγκω Κατσιογιάννη, Δημοτική Πινακοθήκη και τη Δημοτική Πινακοθήκη με έργα του Θεοδώρου Μαρκέλλου και Ιστορικό Αθλητικό Μουσείο.

Με το μεράκι και την αγάπη των πνευματικών της πόλης σε συνδυασμό με την βοήθεια των τοπικών φορέων ο πολιτισμός και γενικότερα ο κοινωνικός εξοπλισμός του νομού Τρικάλων στηρίζεται και αναπτύσσεται σημαντικά.

4.6 Δίκτυα υποδομών

Τα δίκτυα υποδομών αποτελούν και αυτά σημαντικά στοιχεία της φυσιογνωμίας της πόλης και είναι τα δίκτυα μεταφορών, ύδρευσης, αποχέτευσης, ηλεκτροδότησης, και η διαχείριση των απορριμμάτων. Ξεκινώντας από τα παλαιότερα χρόνια οι μεταφορές στην πόλη των Τρικάλων, όπως και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας γίνονταν με τα ζώα. Φτάνοντας σήμερα τα δίκτυα μεταφορών γνώρισαν πολλές μεταβάσεις. Από τα ζώα πέρασαν στα γνωστά ξύλινα κάρρα και στην συνέχεια εμφανίστηκαν τα πρώτα αυτοκίνητα.

Δίκτυα μεταφορών

Στα Τρίκαλα η κύρια μορφή συγκοινωνιών που αξιοποιείται είναι οι οδικές συγκοινωνίες. Ο νομός Τρικάλων 328 χιλιόμετρα μακριά από την πόλη της Αθήνας και φτάνει εκεί μέσω της οδού Αθηνών- Λαμίας. Από την πόλη της Θεσσαλονίκης απέχει 241 χιλιόμετρα και φτάνει κανείς εκεί μέσω της οδού Θεσσαλονίκης- Αθηνών. Επίσης ένας άξονας που διασχίζει την πόλη είναι της εθνικής οδού Ιωαννίνων- Τρικάλων- Θεσσαλονίκης. Έκτος από το εθνικό δίκτυο του νομού Τρικάλων σημαντικό είναι και το δίκτυο μεταφορών των κοινοτικών οδών που αναπτύσσεται κατά μήκος και σε όλη την έκταση του νομού ενώνοντας την πόλη των Τρικάλων με τους 23 Καποδιστριακούς Δήμους και τις 3 διευρυμένες Κοινότητες. Επιπλέον στα Τρίκαλα λειτουργεί ΚΤΕΛ με το οποίο καλύπτονται οι μετακινήσεις τόσο των κατοίκων των χωριών, όσο και οι μετακινήσεις προς όλους τους δήμους της χώρας με συχνά δρομολόγια και σύγχρονα λεωφορεία. Το ΚΤΕΛ μέχρι πριν λίγα χρόνια λειτουργούσε στο κέντρο της πόλης, γεγονός που δημιουργούσε κυκλοφοριακό πρόβλημα. Σήμερα έχει δημιουργηθεί εκτός πόλης (επί της περιφερειακής οδού Τρικάλων- Λαρίσης, στην περιοχή Ριζαριό) ένα σύγχρονο σε εγκαταστάσεις κτίριο όπου στεγάζεται το ΚΤΕΛ Τρικάλων και διαθέτει χώρους προς ενοικίαση ή αγορά με σκοπό την δημιουργία εμπορικών καταστημάτων. Επίσης στις σύγχρονες κτιριακές εγκαταστάσεις του ΚΤΕΛ Σημαντική είναι η προσφορά των αστικών λεωφορείων ως μέσα μεταφοράς για τους κατοίκους των συνοικιών της πόλης και μερικών χωριών που βρίσκονται κοντά στην πόλη των Τρικάλων. Εκτός όμως από το οδικό δίκτυο συγκοινωνιών, σημαντικό μέσο μεταφοράς είναι και ο

σιδηροδρομικός σταθμός της πόλης. Σήμερα λειτουργούν 2 αμαξοστοιχίες μια intercity και μια απλή. Η απλή είναι πολύ αργή και στην περιοχή Παλιοφάρσαλα οι επιβάτες πρέπει να αλλάζουν αμαξοστοιχία για να συνεχίσουν τον προορισμό τους. Αυτό το πρόβλημα βέβαια λύθηκε διότι από το 2000 η γραμμή Καλαμπάκα-Αθήνα ανακατασκευάστηκε και διαπλατύνθηκε σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Έτσι δημιουργήθηκε η γραμμή intercity με την οποία οι επιβάτες κάνουν την διαδρομή Τρίκαλα- Αθήνα σε περίπου 4 ώρες. Τα τελευταία χρόνια γίνεται πολύς λόγος για την δημιουργία αεροδρομίου στο νομό Τρικάλων. Οι συζητήσεις αυτές είναι σε αρχικό στάδιο και δεν θεωρείται έργο που αναμένεται να δημιουργηθεί τα επόμενα αμέσως χρόνια λόγω πολλών προβλημάτων που εμφανίζονται από ιδέα της υλοποίησης του έργου αυτού.

Κλείνοντας την αναφορά στα δίκτυα μεταφορών του νομού Τρικάλων βγάζουμε το συμπέρασμα πως το πιο σημαντικό δίκτυο μεταφοράς για την πόλη είναι το οδικό, ενώ το σιδηροδρομικό δίκτυο κερδίζει σημαντικό έδαφος. Όπως και να έχει σκοπός αυτών των δικτύων είναι η κάλυψη των αναγκών των κατοίκων της πόλης και η ασφαλέστερη μετακίνηση τους. Χρέος του δήμου Τρικάλων είναι να φροντίζει ώστε τα δίκτυα μεταφορών να λειτουργούν σωστά και να εξυπηρετούν τόσο τους κατοίκους της πόλης, όσο και της ευρύτερης περιοχής.

Δίκτυα ύδρευσης- αποχέτευσης- ηλεκτροδότησης

Ένα ακόμα στοιχείο που ανήκει στα δίκτυα υποδομών είναι τα δίκτυα ύδρευσης- αποχέτευσης και ηλεκτροδότησης. Όσον αφορά το θέμα της ύδρευσης του νομού, η πόλη των Τρικάλων διαθέτει πλήρη κάλυψη υδρευτικού δικτύου χωρίς να παρουσιάζει προβλήματα. Επιπλέον λειτουργεί και η μονάδα βιολογικού καθαρισμού υγρών αποβλήτων των Τρικάλων έχει ως αντικείμενο την επεξεργασία των αστικών αποβλήτων του Δήμου Τρικάλων. Η μονάδα επεξεργασίας κατασκευάστηκε ανατολικά της πόλεως, σε νησίδα εκτάσεως 90 περίπου στρεμμάτων που υπάρχει μεταξύ δύο κλάδων της κοίτης του ποταμού Ληθαίου, που είναι και ο τελικός αποδέκτης των υδάτων μετά τον καθαρισμό. Η πρώτη φάση του έργου δημοπρατήθηκε το έτος 1984 και το 1985 κατακυρώθηκε στην κοινοπραξία «ΤΑΜΠΑΚΟΥΛΗΣ - ΙΓΝΑΤΑΚΗΣ» που συνεργάστηκε με τη

γερμανική εταιρεία PASSAVANT, η τεχνολογία της οποίας χρησιμοποιήθηκε στον μηχανολογικό εξοπλισμό των διαφόρων εγκαταστάσεων. Η εγκατάσταση του εργολάβου έγινε τον Ιούλιο 1985 μετά την σύνταξη της οριστικής μελέτης από τον ανάδοχο και τον έλεγχο αυτής από την υπηρεσία, άρχισε στα τέλη του 1985 η κατασκευή, που περατώθηκε πλήρως στα μέσα του 1987. Η εγκατάσταση περιελάμβανε:

- το αντλιοστάσιο εισόδου
- την εσχάρα συγκρατήσεως χονδροκόκκων στερεών υλικών
- τον αεριζόμενο αμμοσυλλέκτη
- τη δεξαμενή αερισμού
- τη δεξαμενή τελικής καθιζήσεως
- τον μετρητή παροχής επί του αγωγού εκροής
- τη δεξαμενή χλωριώσεως
- το αντλιοστάσιο ιλύος
- τις δεξαμενές συμπυκνώσεως ιλύος
- τις κλίνες ξηράνσεως
- το κτίριο διοικήσεως

Ο εξυπηρετούμενος πληθυσμός της εγκαταστάσεως ήταν 40.000 κάτοικοι. Παράλληλα, με άλλη εργολαβία, κατασκευάσθηκαν τα αντλιοστάσια και οι καταθλιπτικοί αγωγοί καθώς και ο Κεντρικός Συλλεκτήρας της οδού Πατουλιάς, για την προσαγωγή των λυμάτων στον χώρο επεξεργασίας. Μετά από ένα διάστημα δοκιμαστικής λειτουργίας των εγκαταστάσεων, από τον Νοέμβριο 1989 άρχισε η διοχέτευση των λυμάτων από οικοδομές και η κανονική λειτουργία της Μονάδος Επεξεργασίας.

Μεταγενέστερα, από το 1996 έως το 1998, εκτελεστήκαν εργασίες βελτιώσεως της λειτουργίας και επαυξήσεως της δυναμικότητας των εγκαταστάσεων ήταν:

- Δεξαμενή υποδοχής και προεπεξεργασίας βοθρολυμάτων, για την βελτίωση των συνθηκών εκτελέσεως της διαδικασίας αερισμού των λυμάτων, η οποία επηρεάζεται δυσμενώς από την εισροή βοθρολυμάτων.

- Εγκατάσταση συστημάτων μηχανικής παχύνσεως και αφυδατώσεως ιλύος, τα οποία επιτρέπουν την επιτάχυνση αυτών των διαδικασιών, ανεξαρτήτως των καιρικών συνθηκών.

Η δεύτερη φάση του έργου (1999-2005) ανατέθηκε μετά από διαγωνισμό στην «ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ CONSUS Τεχνική ΑΤΕ – Αλέξανδρος Τεχνική ΕΠΕ – ΟΔΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΕΠΕ» και είχε σαν αντικείμενο τις παρακάτω εργασίες βελτιώσεως και επεκτάσεως:

- Εγκατάσταση Ηλεκτροπαραγωγού Ζεύγους
- Εγκατάσταση συστημάτων ηλεκτρονικής παρακολουθήσεως, μετρήσεως και καταγραφής ενδείξεων, καθώς και τηλεχειρισμού των εγκαταστάσεων.
- Βελτίωση και επαύξηση των συστήματος διανομής ηλεκτρικής ισχύος, των εξυπηρέτηση των προβλεπομένων νέων εγκαταστάσεων, και εγκατάσταση συστήματος αντικεραυνικής προστασίας.
- Διάφορες άλλες μικρότερες βελτιώσεις (π.χ. τοποθέτηση θυροφραγμάτων, ανόρυξη γεωτρήσεως κλπ.).

Πέραν των ανωτέρω εργασιών βελτιώσεως, προστέθηκαν και εργασίες επεκτάσεως που αποβλέπουν στην επαύξηση της δυναμικότητας των εγκαταστάσεων από 40.000 σε 80.000 κατοίκους αλλά και σε περαιτέρω βελτίωση της λειτουργίας αυτών:

- Συμπλήρωση του αντλιοστασίου αρχικής ανυψώσεως
- Σύστημα βιολογικής αποφωσφορώσεως
- Πρόσθετο σύστημα αερισμού και απονιτρώσεως
- Πρόσθετη δεξαμενή τελικής καθιζήσεως
- Συμπληρωματική εγκατάσταση απολυμάνσεως λυμάτων
- Επέκταση κτιρίου διοικήσεως

4.7 Ελεύθεροι χώροι και δίκτυα κοινωνικών λειτουργιών

Σημαντικά στοιχεία για την φυσιογνωμία μιας πόλης αποτελούν οι ελεύθεροι χώροι και τα δίκτυα κοινωνικών λειτουργιών. Η πόλη των Τρικάλων παρουσιάζει ένα μεγάλος μέρος ελεύθερων χώρων οι οποίοι ως επί των πλείστον αποτελούνται από πάρκα, πλατείες και παιδικές χαρές. Οι χώροι αυτοί είναι αρκετά καλοδιατηρημένοι και χωροθετημένοι με τέτοιο τρόπο ώστε να μην δημιουργούν προβλήματα στο πολεοδομικό ιστό των Τρικάλων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως η πόλη των Τρικάλων δεν είναι πυκνοκατοικημένη και η ύπαρξή τους καλύπτει πλήρως της ανάγκες των κατοίκων. Όσον αφορά τους χώρους του αθλητισμού παρουσιάζουν επάρκεια και καλύπτουν τις ανάγκες τόσο της πόλης, όσο και των γύρω συνοικιών. Τέτοιοι χώροι είναι το εθνικό αθλητικό κέντρο (Ε.Α.Κ) Τρικάλων το οποίο λειτουργεί από το 1975 και περιλαμβάνει κλειστό γυμναστήριο, ανοιχτό κολυμβητήριο με δύο πισίνες και υπαίθρια γήπεδα τένις και μπάσκετ (Νημάς, 1987). Επίσης λειτουργεί το εθνικό στάδιο Τρικάλων το οποίο πρωτοκατασκευάστηκε το 1947 και το δημοτικό κλειστό γυμναστήριο Τρικάλων το οποίο κατασκευάστηκε το 1986. Τέλος ένας σημαντικός υπαίθριος χώρος αθλητισμού στην πόλη των Τρικάλων είναι το πάρκο του αγίου Γεωργίου στην συνοικία Ριζαριό της πόλης και το οποίο διαθέτει γήπεδο μπάσκετ, τένις, πισίνα και ένα τεράστιο χώρο που διατίθεται για τρέξιμο.

Σημαντικό κομμάτι για τη φυσιογνωμία της πόλης αποτελούν και οι χώροι πολιτιστικών δραστηριοτήτων, όπου ο δήμος Τρικάλων θεωρείται αρκετά οργανωμένος. Το πνευματικό κέντρο που λειτουργεί στο κέντρο της πόλης διαθέτει δημοτική πινακοθήκη, δημοτικό ωδείο, αίθουσες θεάτρου, αίθουσες εκθέσεων καλών τεχνών, αίθουσες για τη διδασκαλία χορών, τμήμα στέγασης της δημοτικής φιλαρμονικής και άλλες πολλές αίθουσες στις οποίες κατά την διάρκεια του χρόνου πραγματοποιούνται στα Τρίκαλα διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις, διαλέξεις, συναυλίες, προβολές, εκθέσεις ζωγραφικής και άλλες πολλές εκδηλώσεις. Επίσης, στην πόλη λειτουργεί κέντρο νεότητας της Ι. Μητρόπολης και σχολή βυζαντινής μουσικής. Τα τελευταία χρόνια στην πόλη των Τρικάλων έχει δημιουργηθεί στο πάρκο του Ματσόπουλου ο πρώτος δημοτικός κινηματογράφος και θερινός κινηματογράφος, όπου παράλληλα αποτελεί και χώρο πολιτιστικών εκδηλώσεων, συναυλιών, εκθέσεων ζωγραφικής και άλλες εκδηλώσεις.

Σύμφωνα με τα παραπάνω η πόλη των Τρικάλων παρουσιάζει πληρότητα σχετικά με τους ελεύθερους χώρους και τα δίκτυα κοινωνικών λειτουργιών, στοιχεία σημαντικά για τη φυσιογνωμία της πόλης.

4.8 Τουρισμός

Σπουδαίος προορισμός εναλλακτικού τουρισμού αποτελεί τα τελευταία χρόνια ο νομός Τρικάλων, καθώς προσελκύει επισκέπτες από όλο τον κόσμο. Ορισμένες από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που προσφέρει ο νομός είναι ο αγροτουρισμός, τουρισμός υπαίθρου, αθλητικός τουρισμός, περιηγητικός, οικοτουρισμός ή οικολογικός τουρισμός, πολιτιστικός, ορεινός, χειμερινός, ορειβατικός και τουρισμός περιπέτειας. Βασική ενασχόληση του πληθυσμού στο νομό Τρικάλων αποτελεί, εκτός από την γεωργία και την κτηνοτροφία και ο τουρισμός, για αυτό το λόγο τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί σημαντικά.

Ο νομός Τρικάλων διαθέτει σπουδαίους ανθρωπογενείς και πολιτιστικούς τουριστικούς πόρους, όπως αρχαιολογικά και βυζαντινά μνημεία και αξιοθέατα, μουσεία, ιερούς ναούς και μοναστήρια, παραδοσιακούς οικισμούς, μνημεία λαϊκού πολιτισμού, λαογραφικές εκδηλώσεις και τοπικά έθιμα που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο. Από την άλλη είναι ιδανικό μέρος που προσφέρει φυσικούς τουριστικούς πόρους όπως ποτάμια, λίμνες, βιότοπους και μνημεία της φύσης, σπήλαια, χιονοδρομικό κέντρο και camping.

Σημαντικά πολιτιστικά μνημεία αποτελούν το Κουρσούμ τζαμί στην πόλη των Τρικάλων, κτισμένο δίπλα στον Ιερό Ναό του Αγίου Κωνσταντίνου. Το βυζαντινό φρούριο και το ρολόι στην παλιά συνοικία το «Βαρούσι» στην πόλη των Τρικάλων. Το κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Ασπροποτάμου, τα εκθέματα του οποίου μελέτησε και κατασκεύασε η εταιρία ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ. Ο Ιερός Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου στο Περούλι και ο Βυζαντινός Ναός Παναγίας των Μεγάλων Πυλών ή η Πόρτα Παναγία στη Πύλη, στο συνοικισμό Πόρτα που είναι η γενέτειρα του Αγίου Βησσαρίωνα. Χτίστηκε το 1283 μ.Χ. από το σεβαστοκράτορα Ιωάννη Α' Άγγελο Κομνηνό Δούκα. Η μοναδικότητα του ναού βρίσκεται σε δύο ψηφιδωτά της κύριας πύλης του Ιερού, τις ολόσωμες εικόνες της Παναγίας και του Χριστού τοποθετημένες

αντίθετα προς την ορθόδοξη χριστιανική παράδοση, με το Χριστό αριστερά και Την Παναγία δεξιά. Ο Βυζαντινός ναός Τίμιου Σταυρού Δολιανών με 13 τρούλους (18^{ος} αι.) στην Κρανιά, ο οποίος χαρακτηρίστηκε ως διατηρητέο μνημείο από το Υπουργείο Πολιτισμού. Η Τοξωτή γέφυρα του Αγίου Βησσαρίωνα στην Πύλη που δεσπόζει πάνω από τον Πορταϊκό ποταμό, βρίσκεται περίπου ενάμιση χιλιόμετρο από έξω από την Πύλη και είναι άριστα εναρμολωμένο με το άγριο φυσικό τοπίο για περίπου 500 χρόνια, αφού χτίστηκε το 1514 μ.Χ. από τον Άγιο Βησσαρίωνα. Έχει μήκος 67 μέτρα και ύψος 30 μέτρα και απέχει περίπου ένα χιλιόμετρο από τον Ιερό Ναό Πόρτα Παναγία. Ο γραφικός νερόμυλος στην Καστανιά και ένα σημαντικό έθιμο του τόπου το «Αντάμωμα των Σαρακατσαναίων» στο Περτούλι. Τέλος, σημαντικός προορισμός πολιτιστικής κληρονομιάς είναι τα «Μετέωρα» στην περιοχή της Καλαμπάκας. Το πότε κατοικήθηκαν οι βράχοι δεν είναι γνωστό, αλλά σύμφωνα με τους βυζαντινολόγους οι πρώτοι ασκητές πρέπει να είχαν καταφύγει στους βράχους προς το τέλος της πρώτης χιλιετίας. Ως πρώτος ασκητής αναφέρεται ο Βαρνάβας περί τα 950- 970 μ.Χ. Ο μέγιστος αριθμός μοναστηριών ήταν 24.

Από την άλλη, σημαντικοί φυσικοί προορισμοί είναι η τεχνητή λίμνη Λόγγα στο Δήμο Τυμφαίων, οι πηγές Βερλίγκα το Μάιο στα 2000 μέτρα υψόμετρο στην περιοχή Χαλίκι, το σπήλαιο «Μπέη» στο Κόζιακα με υπόγειο ποταμάκι και καταρράκτη και το χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου. Οι επισκέπτες μπορούν να δραστηριοποιηθούν σε διάφορες δραστηριότητες που υπάρχουν στο νομό Τρικάλων, όπως, διαδρομές 4x4 στην Πίνδο, παραποτάμια πεζοπορία (river trekking), snow trekking στις πηγές Βερλίγκα στα 2000 μέτρα, αναρρίχηση στα Μετέωρα, rafting στη θέση Τρία Ποτάμια Ασπροποτάμου, κολύμπι, ψάρεμα, ιππασία, τοξοβολία, ορεινή ποδηλασία, ανεμοπτερισμός, αλεξίπτωτο πλαγιάς, canoeing, σκι, snowraft, snow board κτλ.

Για όλα τα παραπάνω απαραίτητη είναι η παρουσία προγραμμάτων ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού και έχει δημιουργηθεί το πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης Leader, το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή από την επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων το 1991, σαν μια πρωτοβουλία για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της δημογραφικής κατάρρευσης, της ανεργίας και των χαμηλών εισοδημάτων των περισσότερων απομονωμένων περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το πρόγραμμα Leader εφαρμόστηκε στο διάστημα 1992- 1995 σαν Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader I, το διάστημα 1994- 2001 σαν Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader II, με μέτρα του Συνεταιρισμού Γυναικών Περτουλίου με τον προϋπολογισμό του έργου να ανήλθε στα

29.347 ευρώ και η συμμετοχή του Leader II στα 17.608 ευρώ και η υπαίθρια αγορά πώλησης τοπικών προϊόντων στην Ελάτη με τον προϋπολογισμό του έργου στα 116.779,58 ευρώ και η συμμετοχή του Leader II στα 69.480,80 ευρώ. Η Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader Plus εφαρμόστηκε το διάστημα 2000-2006 με μέτρα του τον εκσυγχρονισμό του αρτοποιείου στην Ελάτη, όπου η δημόσια δαπάνη ανήλθε στις 14.509 ευρώ το 55% και η ιδιωτική συμμετοχή 45% στις 11.871 ευρώ και το Σαλέ στο χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου με το συνολικό προϋπολογισμό του έργου στο ποσό των 600.000 ευρώ και χρηματοδοτήθηκε από το Leader Plus 55% και 45% η ίδια συμμετοχή της κοινοπραξίας. Οι εγκαταστάσεις του Σαλέ καλύπτουν 400 τ.μ.

4.9 Χαρακτηριστικά ορεινών και μειονεκτικών περιοχών

Οι ορεινές περιοχές αποτελούν ζωτικό χώρο και παρουσιάζουν πολλαπλές λειτουργίες. Αν και χαρακτηρίζονται από τις παραγωγικές τους δραστηριότητες (κυρίως γεωργικές και κτηνοτροφικές), τα ιδιαίτερα φυσικά και πολιτισμικά τους στοιχεία τους παρουσιάζουν σημαντικά αναπτυξιακά προβλήματα που τις τοποθετούν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των επιστημών που ασχολούνται με θέματα ανάπτυξης (Γαϊτανίδου, 2001). Οι ορεινές περιοχές κατοικούνται από άτομα με ξεχωριστή και μοναδική συμπεριφορά σχετικά με τον τρόπο ζωής, ο οποίος είναι προσανατολισμένος προς τις παροχές του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος και βασίζεται στα έντονα πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Η μεγάλη φροντίδα σε συνδυασμό με την εξάρτηση των κατοίκων των ορεινών περιοχών με το φυσικό περιβάλλον έχει αναδείξει σπουδαίους παραδοσιακούς οικισμούς, οι οποίοι αποτελούν πόλο έλξης για πολλούς επισκέπτες. Έτσι, οι ορεινές περιοχές παρουσιάζουν δυνατότητες ανάπτυξης μεθόδων που βασίζονται στην βιώσιμη αξιοποίηση των φυσικών πόρων που διαθέτουν, μέσω της ανάπτυξης δραστηριοτήτων ήπιων προς το περιβάλλον, όπως ο τουρισμός.

Η ορεινότητα μιας περιοχής δεν εξαρτάται μόνο από το υψόμετρο αλλά και από τα φυσικά χαρακτηριστικά, όπως οι κλιματικές συνθήκες, η τοπογραφία και η μορφολογία του ευρύτερου χώρου, που έχουν ως αποτέλεσμα να καθιστούν δύσκολη την πρόσβαση προς και από αυτή. Ως συνέπεια, η ορεινότητα συνεπάγεται σε μεγάλο

βαθμό κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτισμική απομόνωση. Λόγω της απομόνωσης, η επιβίωση των ορεινών περιοχών βασίζονται στην αυτάρκεια, ενώ η φροντίδα με την οποία διαχειρίζονται το φυσικό τους περιβάλλον καθώς και οι ιδιαίτερες εδαφικές και κλιματολογικές και οικολογικές συνθήκες που επικρατούν σε αυτές, τις καθιστούν ιδιαίτερα ευάλωτες και εύθραυστες περιοχές με σημαντικές εστίες βιοποικιλότητας, άγριας ζωής και ενδημικών ειδών.

Οι ορεινές περιοχές λόγω του υψομέτρου, των απότομων κλίσεων αλλά και των δυσμενών κλιματολογικών συνθηκών, ιδίως το χειμώνα, παρουσιάζουν δυσκολίες σχετικά με ενέργειες που έχουν να κάνουν με χρήση της γης. Αυτό οφείλεται στην περιορισμένη χρήση μηχανημάτων, που οδηγεί σε αύξηση του κόστους εργασία, με αποτέλεσμα στην μη ανάληψη επενδυτικών προσπαθειών στην συγκεκριμένη περιοχή. Επομένως η οικονομική αποδοτικότητα των διαφόρων παραγωγικών κλάδων δεν μπορεί να συγκριθεί με το επίπεδο των αντίστοιχων κλάδων που βρίσκονται σε αστικές περιοχές. Έτσι, στις ορεινές περιοχές παρατηρούνται μειωμένες ευκαιρίες απασχόλησης, μειωμένα εισοδήματα και χαμηλή αυτοπεποίθηση των κατοίκων με αποτέλεσμα την μείωση του πληθυσμού και τον περιορισμό των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Η Ελλάδα είναι μια κατεξοχήν ορεινή χώρα, αφού το 65% της συνολικής έκτασης βρίσκεται σε ορεινό όγκο, ενώ το κομμάτι αυτό κατοικεί μόνο το 13% του συνολικού πληθυσμού. Αντίθετα στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο αντίστοιχος ορεινός χώρος καταλαμβάνει το 28% της έκτασης, ενώ των ελληνικών ορεινών χώρων είναι ότι παρουσιάζουν χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα, ενώ παράλληλα διαθέτουν την μεγαλύτερη πυκνότητα οικισμών ανά 100 m². Ένα σημαντικό στοιχείο που παρουσιάζουν αυτές οι περιοχές είναι το πλούσιο φυσικό περιβάλλον και διαφορετικά τοπία που σχηματίζει ο ελληνικός ορεινός όγκος. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος του ελληνικού ορεινού όγκου δεν είναι μόνο η τραγική μείωση του πληθυσμού, αλλά και η άμεση και έμμεση κατασπατάληση των φυσικών πόρων και των τοπίων μέσα από αποσπασματικές πολιτικές, που ενδιαφέρονται για ανάπτυξη χωρίς όρια (Τσίππας, 1999).

Σε αυτές τις περιοχές απαιτείται οικονομική ενίσχυση και υποστήριξη από την πολιτεία. Από το 1985 και μετά η πολιτική για την ανάπτυξη των μειονεκτικών περιοχών εντάσσεται στη γενικότερη πολιτική εθνικής, περιφερειακής και τοπικής

ανάπτυξης που χρηματοδοτείται με κοινοτικούς και εθνικούς πόρους με στόχο να παρθούν οι απαραίτητες ενέργειες για την αντιμετώπιση όλων εκείνων των προβλημάτων που παρουσιάζουν οι περιοχές αυτές.

Στην περίπτωση του νομού Τρικάλων συναντούμε οικισμούς που παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών. Ο νομός Τρικάλων αποτελείται από 23 δήμους και 3 διευρυμένες κοινότητες. Στα ορεινά δημοτικά διαμερίσματα ανήκουν οι δήμοι Καλαμπάκας, Χασίων, Μαλακασίου, Καστανιάς, Κλεινοβού, Αιθίων, Πινδαίων, Πύλης, Κόζιακα και οι κοινότητες Μυροφύλλου, Νεράιδας και Ασπροποτάμου με πληθυσμό 36.941 κατοίκους περίπου.

Ως προς το ανάγλυφο της περιοχής η ορεινή ζώνη αντιστοιχεί στο 71,2% της έκτασης του νομού. Η δυτική πλευρά καλύπτεται από τους ορεινούς όγκους της νότιας Πίνδου και τα όρη Λάκμος και Αθαμάνων (Τζουμέρκα). Στις ανατολικές απολήξεις της Πίνδου βρίσκεται το Κερκέτιο όρος (Κόζιακας), ενώ στα βόρεια και βορειοανατολικά εκτείνονται τα Χάσια και Αντιχάσια όρη. Σχετικά με το υδρογραφικό δίκτυο της περιοχής, το υδατικό απόθεμα είναι ιδιαίτερα αξιόλογο, με τον Αχελώο να διαρρέει τη δυτική πλευρά του νομού και τον Πηνειό την ανατολική.

Το κλίμα είναι ηπειρωτικό και χαρακτηρίζεται από χαμηλές θερμοκρασίες κατά τη διάρκεια του χειμώνα και αρκετά υψηλές κατά τους θερινούς μήνες. Ο μέσος όρος των βροχοπτώσεων είναι υψηλότερος από αυτόν της χώρας και η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξύ 16-17 °C στις πεδινές περιοχές, ενώ στις ορεινές είναι πολύ χαμηλότερη.

Τα δάση καλύπτουν το 30% περίπου της συνολικής έκτασης του νομού και εκτείνονται κατά κανόνα στα βόρεια και στα δυτικά. Συνιστούν σημαντικό τουριστικό πόρο και ευνοούν την ανάπτυξη της δασοκομίας. Οι προστατευμένες περιοχές του νομού που έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000 σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος είναι η περιοχή Ασπροποτάμου (Αχελώος)- Κατηγορία SCI, το Κερκέτιο όρος (Κόζιακας)- Κατηγορία SCI, τα Αντιχάσια όρη-Μετεώρα- Κατηγορία SCI, ο ποταμός Πηνειός και τα Αντιχάσια όρη- Κατηγορία SPA και οι κορυφές του Κόζιακα- Κατηγορία SPA. Οι περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως προστατευόμενες από την εθνική νομοθεσία σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου

Περιβάλλοντος, είναι τα όρη Αθαμάνων (Τζουμέρκα)- Εθνικό Πάρκο βάσει του νόμου 1650/86, ο Εθνικός Δρυμός Πίνδου- Εθνικός Δρυμός βάσει του Νομοθετικού Διατάγματος 996/71 και το Δάσος Λόφων Κάστρου Αϊ-Λιά Τρικάλων- Αισθητικό δάσος βάσει του Νομοθετικού Διατάγματος 996/71.

Από πολιτιστικής πλευράς, ο ορεινός όγκος διαθέτει πολλά αξιοθέατα σε όλη την έκταση του. Υπάρχουν πέτρινα γεφύρια, παραδοσιακά σπίτια και αρχοντικά, λαογραφικά μουσεία, βυζαντινές μονές και εκκλησίες με επίκεντρο τους επιβλητικούς βράχους και τις μονές των Μετεώρων, παλιοί νερόμυλοι και σπήλαια. Παράλληλα διοργανώνονται παραδοσιακά πανηγύρια και εκδηλώσεις, εκθέσεις ξυλογλυπτικής και διαφόρων τοπικών προϊόντων όπως είναι τα παραδοσιακά αγροτικά προϊόντα.

Σχετικά με το κοινωνικό περιβάλλον του νομού ο μόνιμος πληθυσμός είναι περίπου ίσος με 132.689 κατοίκους, ενώ ο πραγματικός πληθυσμός είναι ίσος με 138.047 κατοίκους. Ο πληθυσμός αντιστοιχεί στο 1,3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας κα στο 18,5% του πληθυσμού της περιφέρειας Θεσσαλίας. Παρουσιάζει μειωτικές τάσεις και έντονες τάσεις αστικοποίησης. Στον τομέα της απασχόλησης, η διαρκής αύξηση της ανεργίας συνιστά ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο νομός με τα μεγαλύτερα ποσοστά να αφορούν τις γυναίκες και τους απόφοιτους Λυκείου και ΑΕΙ (Επιμελητήριο Τρικάλων, 2009). Το μορφωτικό επίπεδο είναι χαμηλότερο σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Το 34,9% των κατοίκων είναι απόφοιτοι δημοτικής εκπαίδευσης και το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού αποτελείται από απόφοιτους γυμνασίου με τις γυναίκες να υστερούν κατά κανόνα σε σχέση με τους άνδρες (Τοπική Εφημερίδα «Η Έρευνα», 2009).

Όσον αφορά τις υποδομές υγείας, στην πόλη των Τρικάλων βρίσκεται το Γενικό Νοσοκομείο Τρικάλων και περιφερειακά υπάρχουν άλλα 3 κέντρα υγείας. Οι περισσότεροι από τους οικισμούς διαθέτουν αγροτικά ιατρεία για την κάλυψη των πρώτων αναγκών.

Η οικονομία των ορεινών περιοχών στηρίζεται κυρίως στην δασοκομία, την κτηνοτροφία, την αλιεία εσωτερικών υδάτων σε μικρή κλίμακα και τον τουρισμό, ενώ η γεωργία παρουσιάζει συμπληρωματικό ρόλο. Οι δραστηριότητες του δευτερογενούς τομέα αφορούν κυρίως την μεταποίηση προϊόντων του αγροτικού τομέα (δασικά

προϊόντα, παραδοσιακά είδη διατροφής κ.λπ.) και ασκούνται σε μικρής κλίμακας μεταποιητικές μονάδες. Η ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα συνιστάται κυρίως στην ανάπτυξη του τουρισμού και ειδικότερα του εναλλακτικού τουρισμού (αθλητικός και θρησκευτικός τουρισμός). Αρκετοί είναι οι κάτοικοι της περιοχής που απασχολούνται σε τουριστικές επιχειρήσεις (ξενοδοχεία, εστιατόρια, τουριστικά καταστήματα κ.λπ.)

Ως προς το συγκοινωνιακό δίκτυο και τις υποδομές του παρουσιάζονται προβλήματα, ιδιαίτερα στο ορεινό τμήμα του νομού. Η πρόσβαση γίνεται είτε οδικώς, είτε σιδηροδρομικώς, ενώ δεν υφίσταται αεροπορική σύνδεση στην περιοχή. Το φυσικό ανάγλυφο καθιστά υψηλό το κόστος των έργων που εξυπηρετούν την σύνδεση στο ορεινό τμήμα, ενώ η ύπαρξη πολυάριθμων διάσπαρτων οικισμών καθιστά το πρόβλημα περισσότερο έντονο. Προβληματική εμφανίζεται και η σύνδεσή του νομού με τους γειτονικούς νομούς και κυρίως με τη δυτική Ελλάδα.

Μέρος Β΄: Εμπειρική Προσέγγιση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 Ερευνητική μεθοδολογία

Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε προκειμένου να μελετηθεί κατά πόσο έχουν συμβάλει οι επιχειρηματικές δραστηριότητες στην τοπική ανάπτυξη του νομού Τρικάλων και με ποιον τρόπο μπορεί να επιτευχθεί μελλοντική ανάπτυξη στο Νομό. Ειδικότερα, γίνεται προσπάθεια εντοπισμού αυτής της ανάπτυξης και των συνεπειών που προκαλεί στη ζωή των κατοίκων σε όλους τους τομείς.

Η εμπειρική προσέγγιση περιλαμβάνει δύο στάδια ερευνητικής μεθοδολογίας. Το πρώτο στάδιο αναφέρεται στη διανομή ερωτηματολογίων και στη συμπλήρωση αυτών από τους κατοίκους του νομού Τρικάλων. Το δεύτερο στάδιο περιλαμβάνει τη στατιστική ανάλυση και το σχολιασμό των στοιχείων που δίνονται από τα ερωτηματολόγια.

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας, βασίζεται στη «Θεωρία Κοινωνικής Ανταλλαγής». Η «Θεωρία Κοινωνικής Ανταλλαγής» έχει τις ρίζες της στα οικονομικά, τη ψυχολογία και τη κοινωνιολογία. Προϋποθέτει ότι όλες οι ανθρώπινες σχέσεις, που σχηματίζονται από τη χρήση της, δημιουργούν μια υποκειμενική ανάλυση κόστους- οφέλους και τη σύγκριση των εναλλακτικών λύσεων. Ειδικότερα, ως επιχειρηματική δραστηριότητα, αναφερόμαστε στις επιχειρήσεις που προσφέρουν στους ανθρώπους αγαθά (υλικά ή άυλα) και υπηρεσίες., προς κάλυψη των αναγκών τους. Το όφελος είναι η ικανοποίηση της ανάγκης, η πιθανή βελτίωση της κοινωνικής θέσης και φυσικά το συναίσθημα άνεσης και ικανοποίησης. Από την άλλη, η απόκτηση της υπηρεσίας για την ικανοποίηση επιφέρει κόστος, το οποίο μπορεί να είναι πολύ μεγάλο. Χάνονται χρόνος, χρήμα και ευκαιρίες.

Ο βαθμός ικανοποίησης κάθε ατόμου διαφέρει. Αυτό οφείλεται στις προσδοκίες του ατόμου, στην προσωπικότητα, το χαρακτήρα του, τη κοινωνική του θέση και την οικονομική του κατάσταση. Η ικανοποίηση που θα λάβει ένα άτομο από τη χρήση μιας υπηρεσίας δεν αποτελεί αντικειμενικό κριτήριο για διατήρηση και χρήση αυτής της υπηρεσίας. Κριτήριο αποτελούν το σύνολο των εναλλακτικών λύσεων που ικανοποιούν την ίδια ανάγκη. Για παράδειγμα, όταν ένα άτομο έχει τη δυνατότητα να

προσφέρει περισσότερα χρήματα σε μια άλλη υπηρεσία, τότε η εξάρτηση είναι μικρή. Έτσι, στη «Θεωρία Κοινωνικής Ανταλλαγής» στηρίζεται η παρούσα έρευνα, καθώς ο κόσμος των επιχειρήσεων και της προσφοράς υπηρεσιών λειτουργούν με βάση το κόστος και το όφελος από τη δημιουργία και απόκτηση ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας.

Αρχικά, για την καταγραφεί της υπάρχουσας κατάστασης πραγματοποιείται στατιστική περιγραφεί του δείγματος και η εξαγωγή συμπερασμάτων μέσα από την ανάλυση των στοιχείων, που προκύπτουν από τους πίνακες συχνοτήτων. Μέσα από την παρουσίαση των συχνοτήτων και των περιγραφικών μέτρων γνωστοποιούνται τα βασικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της περιοχής. Με αυτό τον τρόπο περιγράφεται η σύνθεση του δείγματος και τα χαρακτηριστικά του, όπως το φύλο και η ηλικία των ερωτηθέντων, η οικογενειακή κατάσταση και το μορφωτικό επίπεδο αυτών, το επάγγελμά τους, ο δήμος κατοικίας τους κ.λπ. Το δείγμα των ερωτηθέντων αποτελείται από άντρες και γυναίκες του νομού Τρικάλων.

5.2 Μέθοδος επεξεργασίας στοιχείων

Η μέθοδος επεξεργασίας των στοιχείων που έχουν συλλεχτεί με τη βοήθεια του ερωτηματολογίου και έχουν καταγραφεί, αποτελεί το δεύτερο στάδιο της παρούσας έρευνας. Για την απεικόνιση των σχετικών συχνοτήτων χρησιμοποιούνται κυκλικά διαγράμματα και γραφήματα.

Για τη διερεύνηση της συσχέτισης μεταξύ των διαφορετικών μεταβλητών, υπολογίζονται οι συντελεστές συσχέτισης χ^2 . Ο συντελεστής συσχέτισης χ^2 δείχνει αν η πραγματοποίηση ενός γεγονότος επηρεάζει ένα άλλο γεγονός. Ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 είναι μια τέτοια μέθοδος, η οποία επιτρέπει να καθορίσουμε αν δύο μεταβλητές X και Ψ τις οποίες συσχετίσαμε είναι ανεξάρτητες. Προκειμένου να ελέγχει ο βαθμός εξάρτησης μεταξύ δύο μεταβλητών X και Ψ , χρησιμοποιείται ο έλεγχος χ^2 . Ο έλεγχος υποθέσεων περιλαμβάνει υπόθεση (H_0) και την εναλλακτική υπόθεση (H_1) και ακολουθεί την παρακάτω μορφή:

H_0 : Οι μεταβολές του δείγματος κατανέμονται ανεξάρτητα στον πληθυσμό.

H_1 : Οι μεταβολές του δείγματος δεν κατανέμονται ανεξάρτητα στον πληθυσμό.

Χρησιμοποιώντας τον έλεγχο χ^2 και με τη βοήθεια της τιμής P-Value, οδηγούμαστε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

P-Value > 0,10: αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση (H_0), δηλαδή οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

P-Value < 0,10: αποδεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση (H_1), δηλαδή οι δύο μεταβλητές σχετίζονται και το επίπεδο σημαντικότητας είναι 10%.

P-Value < 0,05: αποδεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση (H_1), δηλαδή οι δύο μεταβλητές σχετίζονται και το επίπεδο σημαντικότητας είναι 5%.

P-Value < 0,01: αποδεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση (H_1), δηλαδή οι δύο μεταβλητές σχετίζονται και το επίπεδο σημαντικότητας είναι 1%. (Κυριακούσης, 2000).

Η εκτίμηση των συχνοτήτων και η διερεύνηση των συσχετίσεων πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου SPSS.

5.3 Συμμετέχοντες

Σε μια εμπειρική μελέτη σημαντικό τμήμα αποτελεί ο καθορισμός και η επιλογή του δείγματος. Το δείγμα θα πρέπει να είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού, ενώ οι παράγοντες που προσδιορίζουν το βαθμό αντιπροσωπευτικότητας ενός δείγματος είναι το μέγεθος του και ο τρόπος επιλογής των μονάδων.

Ως προς το μέγεθος του δείγματος, όσο μεγαλύτερο είναι τόσο αυξάνει και η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος, αφού το μέγιστο μέγεθος συμπίπτει με τον πληθυσμό. Έτσι, για την παρούσα έρευνα επιλέχτηκε τελικά ο αριθμός 300 για τους κατοίκους του νομού Τρικάλων. Ο καθορισμός του δείγματος θα πρέπει να γίνεται με βάση την αρχή ότι όσο μεγαλύτερος ο βαθμός διασποράς των τιμών της ιδιότητας ή των ιδιοτήτων που εξετάζουμε μεταξύ των μονάδων του πληθυσμού, τόσο μεγαλύτερο πρέπει να είναι και το μέγεθος του δείγματος που θα λάβουμε, προκειμένου να εξασφαλίσουμε αξιοπιστία στα στοιχεία που θα προκύψουν.

Μεγάλη σημασία για το βαθμό αντιπροσωπευτικότητας είναι ο τρόπος επιλογής των μονάδων. Στην παρούσα έρευνα ο τρόπος επιλογής είναι η «τυχαία δειγματοληψία», όπου εξασφαλίζει την μεγιστοποίηση της πιθανότητας να είναι το δείγμα αντιπροσωπευτικό.

Η λήψη των διαφόρων πληροφοριών από τις μονάδες του δείγματος έγινε με βάση ένα ερωτηματολόγιο, στο οποίο υπήρχαν ερωτήσεις σχετικές με την παρούσα

εμπειρική έρευνα και αφορούσαν τους κατοίκους του νομού Τρικάλων. Η διατύπωση των ερωτήσεων ήταν όσο το δυνατόν σαφέστερη ώστε να μην υπάρξουν αμφιβολίες, οι οποίες θα μείωναν την ακρίβεια των αντίστοιχων απαντήσεων. Μάλιστα δόθηκαν και οδηγίες για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου προς αποφυγή δυσκολιών.

Επομένως, στην συγκεκριμένη εμπειρική μελέτη το στατιστικό δείγμα λήφθηκε από το νομό Τρικάλων. Το δείγμα αποτελείται από άντρες και γυναίκες, ηλικίας 18 με 65 ετών, απλούς κατοίκους του νομού Τρικάλων. Για να υπάρχει εγκυρότητα των αποτελεσμάτων έγινε προσπάθεια το δείγμα να είναι όσο το δυνατόν μεγαλύτερο και από πολλές περιοχές του νομού Τρικάλων. Για αυτό το λόγο, ο αριθμός των ερωτηματολογίων ανέρχεται σε 300.

Η επιλογή των κατοίκων στην συγκεκριμένη έρευνα έγινε με τυχαία δειγματοληψία και η έρευνα ολοκληρώθηκε στο διάστημα από 10/10/2011 έως 25/06/2012.

5.4 Περιγραφή ερωτηματολογίου

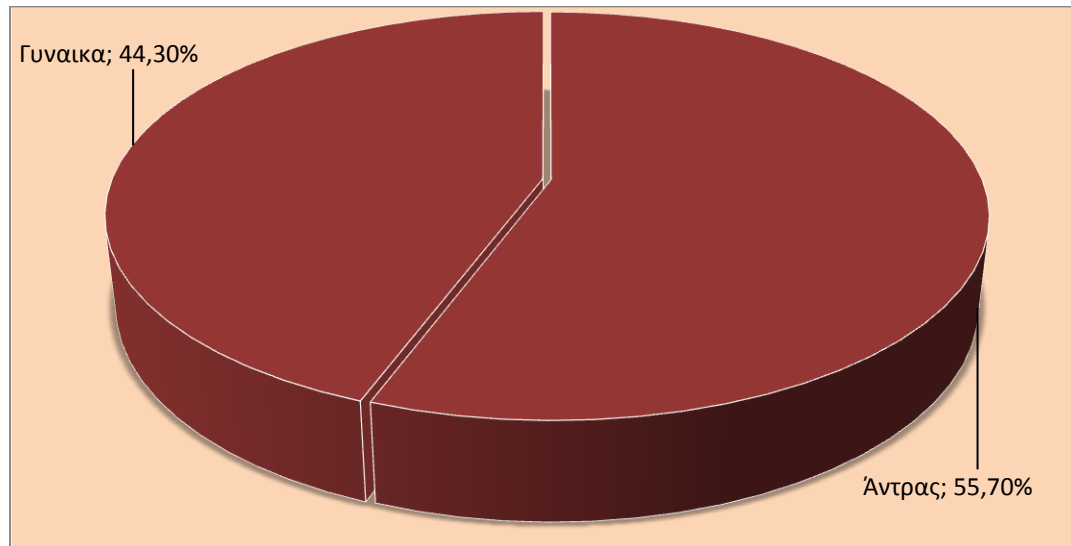
Το ερωτηματολόγιο της έρευνας απευθύνεται στους κατοίκους του νομού Τρικάλων και αποτελείται από 38 ερωτήσεις. Η πλειοψηφία των ερωτήσεων αποτελούνται από ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής.

Στην αρχή του ερωτηματολογίου έγιναν ερωτήσεις που είχαν σχέση με τα δημογραφικά και κοινωνικά στοιχεία και απαρτίζονταν από 7 ερωτήσεις. Οι πληροφορίες που παρέχονταν αφορούσαν το φύλο, την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, την οικογενειακή κατάσταση, τον τομέα παραγωγής που απασχολούνται, το επάγγελμά τους και τον δήμο κατοικίας τους.

Στην συνέχεια, έγιναν ερωτήσεις που είχαν σχέση με την περιοχή του νομού Τρικάλων. Αφορούσαν την υφιστάμενη κατάσταση του νομού σε διάφορων ειδών υποδομές, όπως τουρισμός περιβάλλον, λειτουργία καταστημάτων, οδικού δικτύου, μέσων μαζικής μεταφοράς, υπηρεσιών υγεία και εκπαίδευσης, τοπικής αυτοδιοίκησης. Επίσης, υπήρχαν ερωτήσεις σχετικά με τους τομείς παραγωγής και κατά πόσο η ανάπτυξη τους μπορεί να βοηθήσει τον τρόπο ζωής των κατοίκων του νομού Τρικάλων. Επιπλέον έγιναν ερωτήσεις για την άποψη των κατοίκων σχετικά με την ανάπτυξη των παραπάνω υποδομών τα τελευταία 10 χρόνια. Τέλος, υπήρχαν ερωτήσεις σχετικά με τις στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης και την αποτελεσματικότητα αυτών.

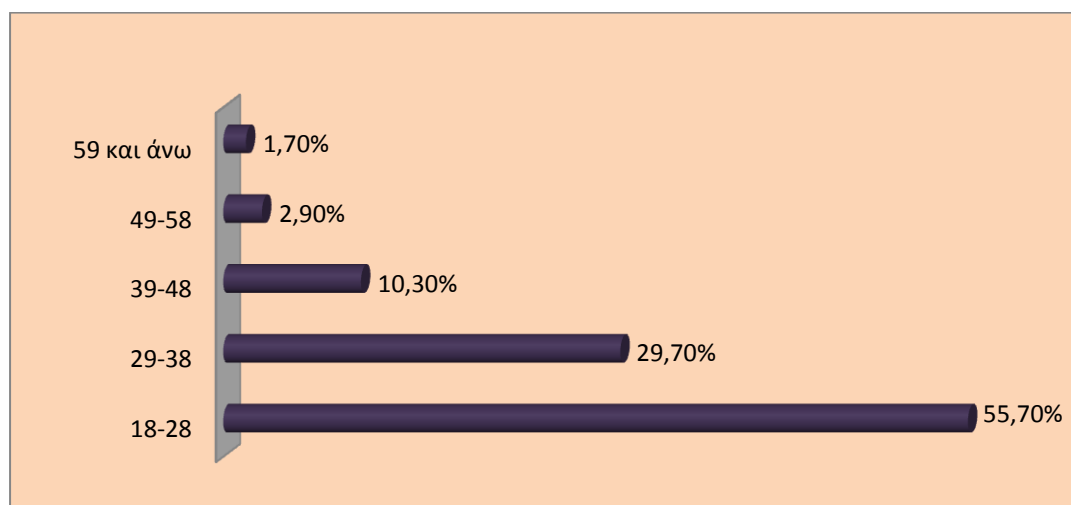
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

6.1 Παρουσίαση και σχολιασμός περιγραφικών αποτελεσμάτων

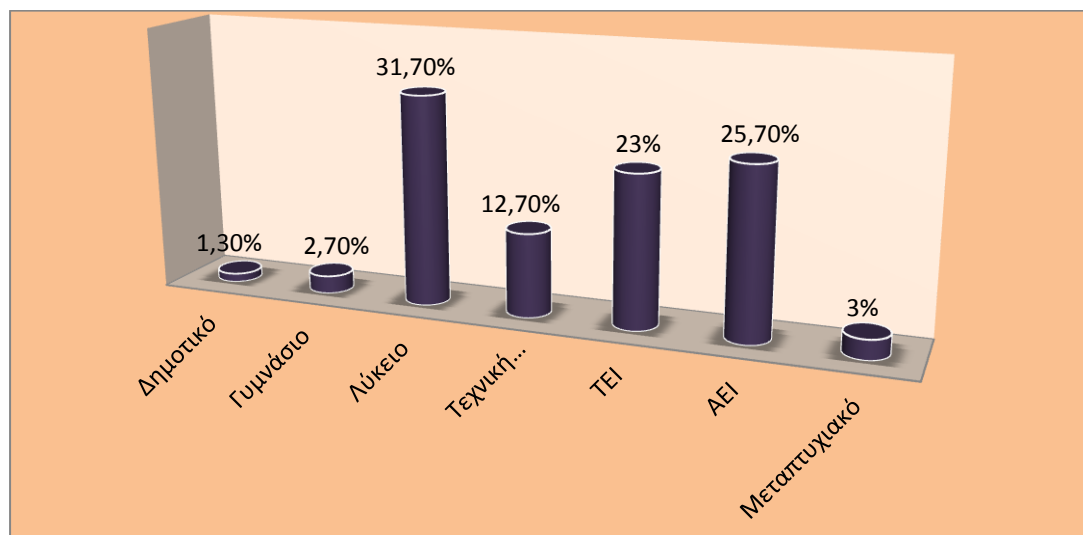
Γράφημα 1: ΦΥΛΟ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

Στο παραπάνω γράφημα, όπως προέκυψε από το σύνολο των ερωτηθέντων κατοίκων του νομού Τρικάλων, όπου $n = 300$, το 55,7% (167 άτομα) ήταν άντρες και το 44,3% (133 άτομα) ήταν γυναίκες.

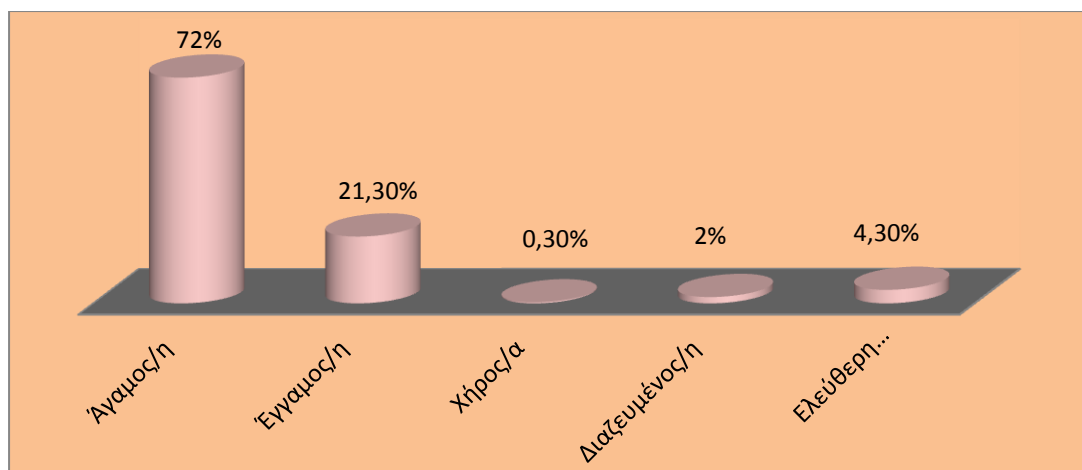
Γράφημα 2: ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

Από τους 300 ερωτηθέντες, κατοίκους του νομού Τρικάλων, το 55,7% (167 άτομα) ήταν μεταξύ 18 με 28 ετών, το 29,7% (89 άτομα) ήταν μεταξύ 29 με 38 ετών, το 10,3% (31 άτομα) ήταν μεταξύ 39 με 48 ετών, το 2,9% (9 άτομα) ήταν μεταξύ 49 με 58 ετών και το 1,7% (5 άτομα) ήταν 59 ετών και άνω.

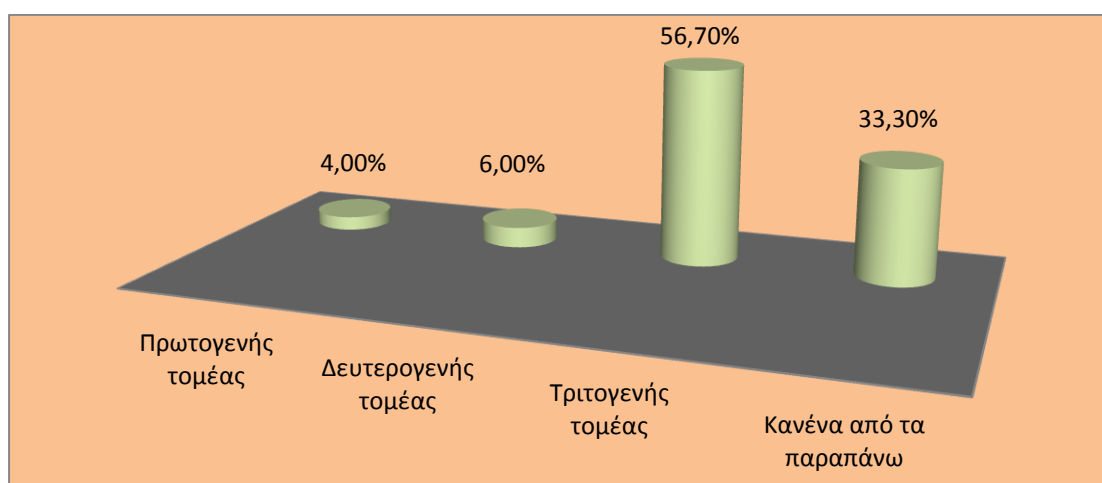
Γράφημα 3: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, το 1,3% (4 άτομα) είχε ως ανώτερο επίπεδο μόρφωσης το δημοτικό, το 2,7% (8 άτομα) είχε ως ανώτερο επίπεδο μόρφωσης το γυμνάσιο, το 31,7% (95 άτομα) είχε ο ανώτερο επίπεδο μόρφωσης το λύκειο, το 12,7% (38 άτομα) είχε ως ανώτερο επίπεδο μόρφωσης κάποια τεχνική σχολή/ΙΕΚ, το 23% (69 άτομα) είχε ως ανώτερο επίπεδο μόρφωσης το ΤΕΙ, το 25,7% (77 άτομα) είχε ως ανώτερο επίπεδο μόρφωσης το ΑΕΙ και το 3% (9 άτομα) είχε μεταπτυχιακές σπουδές. Κανείς από τους ερωτηθέντες δεν ήταν αναλφάβητος και δεν είχε ως ανώτερο επίπεδο μόρφωσης το διδακτορικό.

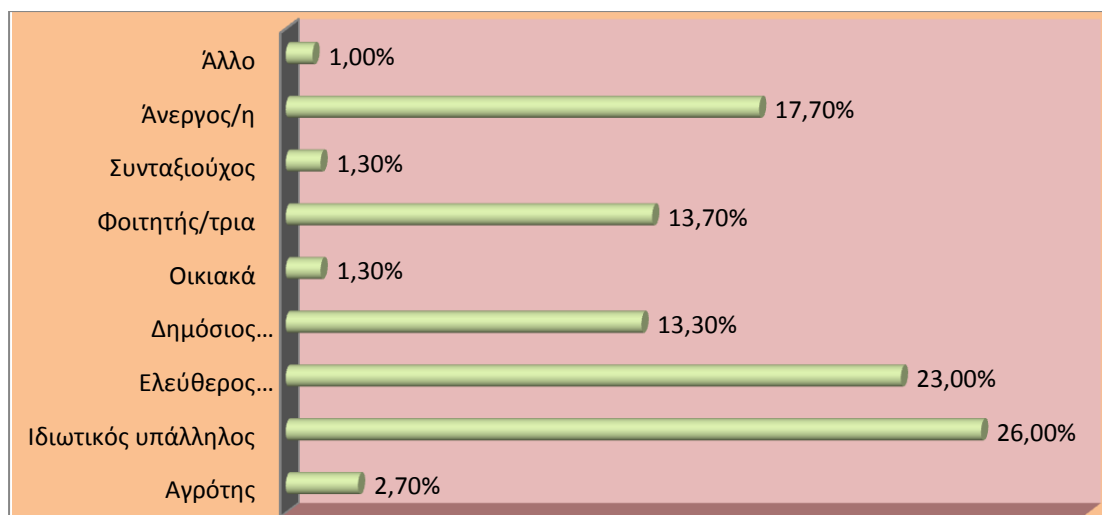
Γράφημα 4: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, το 72% (216 άτομα) ήταν άγαμοι, το 21,3% (64 άτομα) ήταν έγγαμοι, το 0,3 (1 άτομο) ήταν χήρος/α, το 2% (6 άτομα) ήταν διαζευγμένοι και το 4,3% (13 άτομα) δήλωσαν πως βρίσκονται σε ελεύθερη συμβίωση.

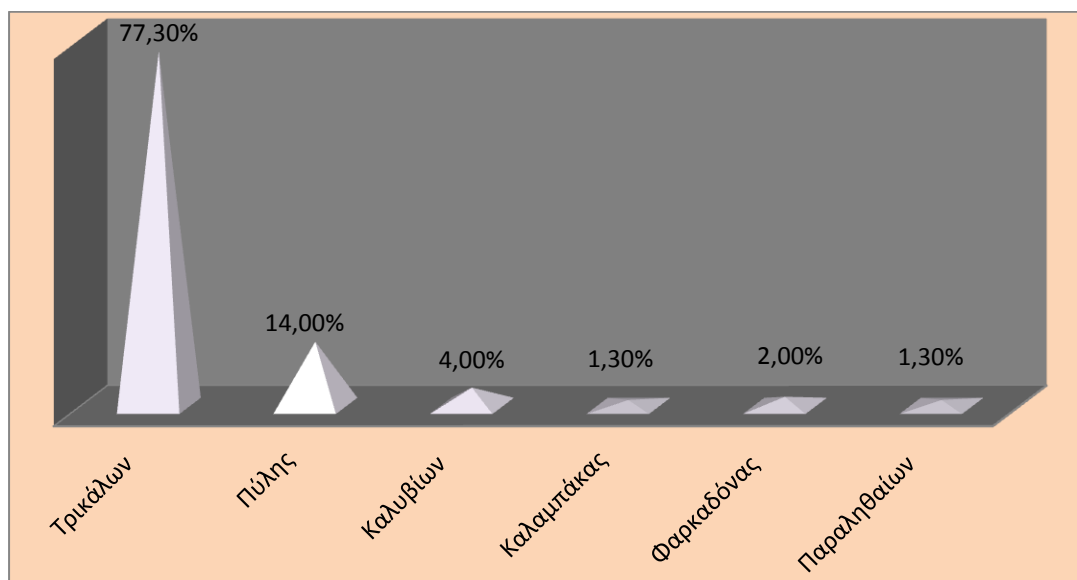
Γράφημα 5: ΤΟΜΕΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, το 4% (12 άτομα) απασχολείται στον πρωτογενή τομέα απασχόλησης, το 6% (18 άτομα) δήλωσε πως απασχολείται στο δευτερογενή τομέα απασχόλησης, το 56,7% (170 άτομα) απασχολείται στο τριτογενή τομέα απασχόλησης, ενώ το 33,3% (100 άτομα) δήλωσαν πως δεν εργάζονται σε κανένα από τα παραπάνω.

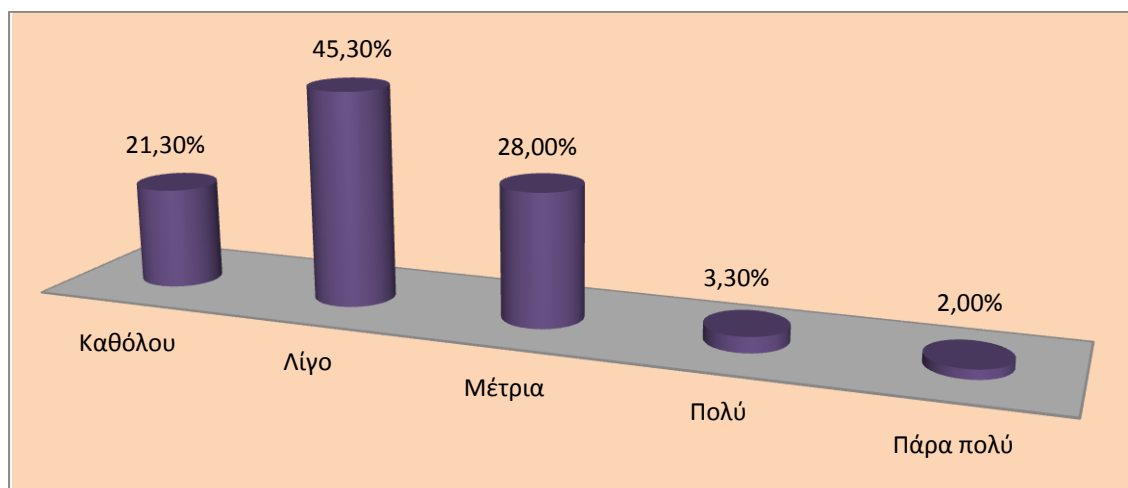
Γράφημα 6: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 2,7% (8 άτομα) δήλωσαν πως είναι αγρότες, το 26% (78 άτομα) δήλωσαν πως είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι, το 23% (69 άτομα) δήλωσαν πως είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, το 13,3% (40 άτομα) δήλωσαν πως είναι δημόσιοι υπάλληλοι, το 1,3% (4 άτομα) δήλωσαν οικιακά, 13,7% (41 άτομα) δήλωσαν πως είναι φοιτητές, το 1,3% (4 άτομα) δήλωσαν πως είναι συνταξιούχοι, το 17,7% (53 άτομα) δήλωσαν πως είναι άνεργοι και το 1% (3 άτομα) δήλωσαν κάτι άλλο στο επάγγελμα τους, όπως, γραφίστας, καθηγήτρια ξένων γλωσσών και οικονομολόγος.

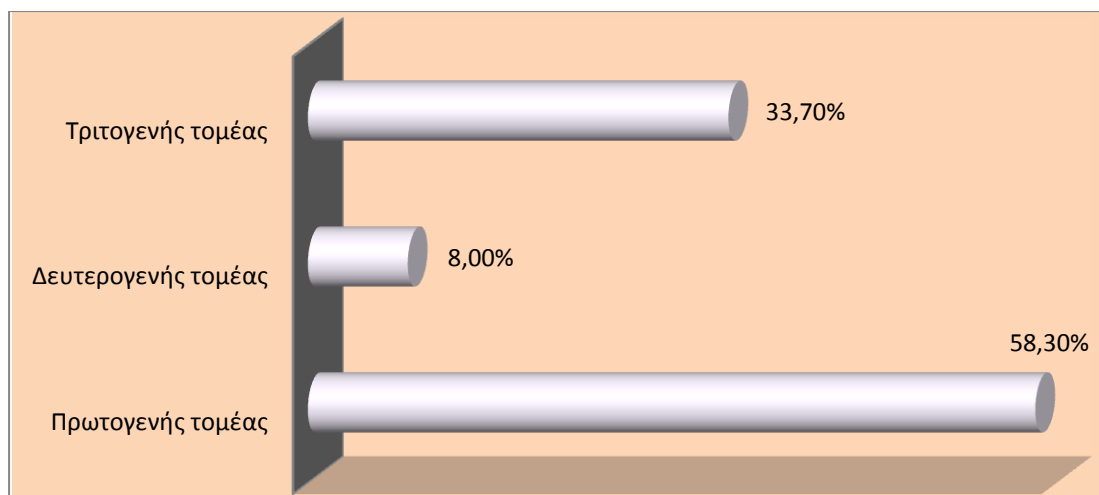
Γράφημα 7: ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, το 77,3% (232 άτομα) κατοικούν στο Δήμο Τρικαίων, το 14% (42 άτομα) κατοικούν στο Δήμο Πύλης, το 4% (12 άτομα) κατοικούν στο Δήμο Καλυβίων, το 1,3% (4 άτομα) κατοικούν στο Δήμο Καλαμπάκας, το 2% (6 άτομα) κατοικούν στο Δήμο Φαρκαδόνας και το 1,3% (4 άτομα) κατοικούν στο Δήμο Παραληθαίων

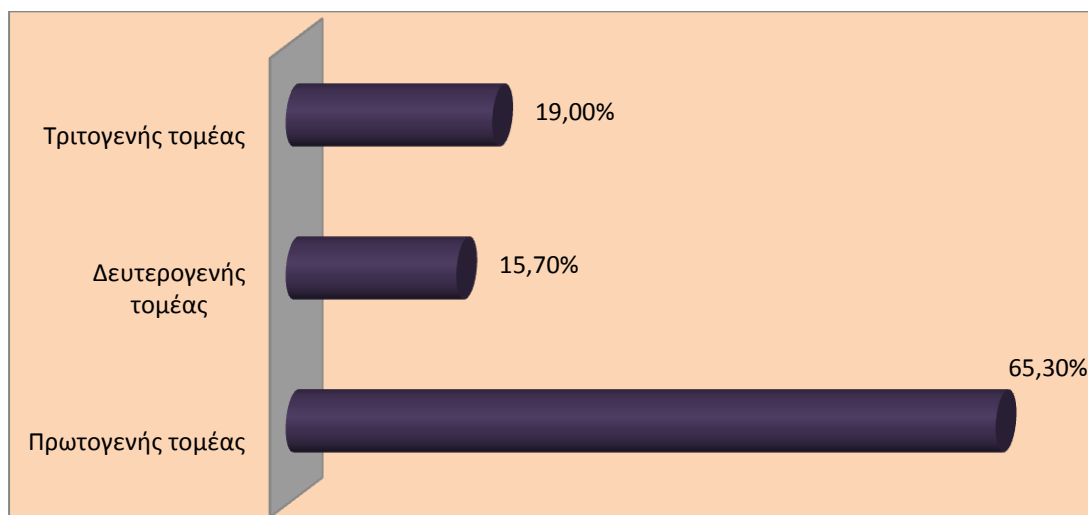
Γράφημα 8: ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 21,3% (64 άτομα) απάντησε πως δεν υπάρχουν καθόλου ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό Τρικάλων, το 45,3% (136 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, απάντησε πως υπάρχουν λίγες ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό Τρικάλων, το 28% (84 άτομα) απάντησε πως υπάρχουν μέτριες ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό Τρικάλων, το 3,3% (10 άτομα) απάντησε πως υπάρχουν πολλές ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό Τρικάλων και το 2% (6 άτομα) απάντησε πως υπάρχουν πάρα πολλές ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό Τρικάλων.

Γράφημα 9: ΤΟΜΕΑΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ

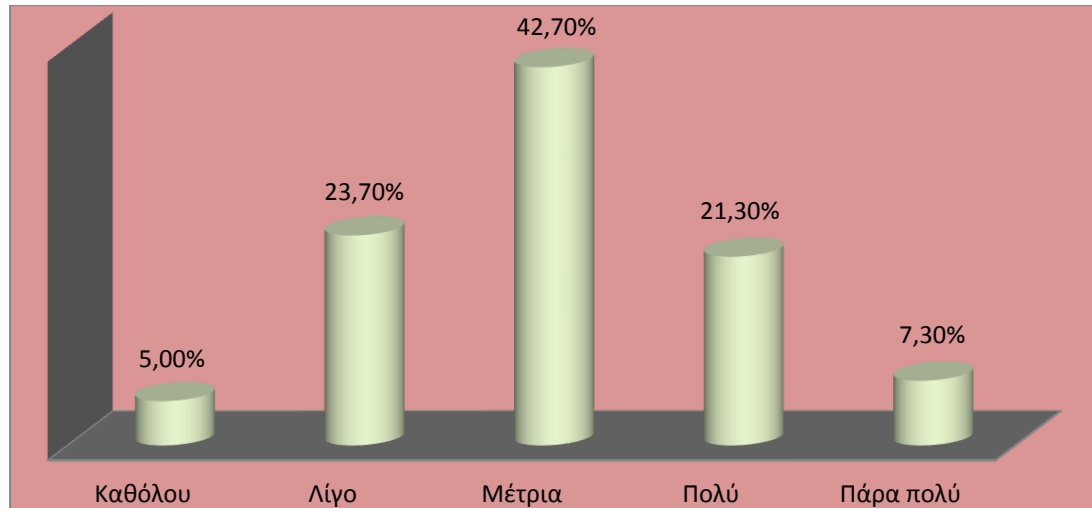
Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 58,3% (175 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύει πως ο πρωτογενής τομέας προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό Τρικάλων, το 8% (24 άτομα) πιστεύει πως ο δευτερογενής τομέας προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό Τρικάλων και το 33,7% (101 άτομα) πιστεύει πως ο τριτογενής τομέας προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό Τρικάλων.

Γράφημα 10: ΤΟΜΕΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

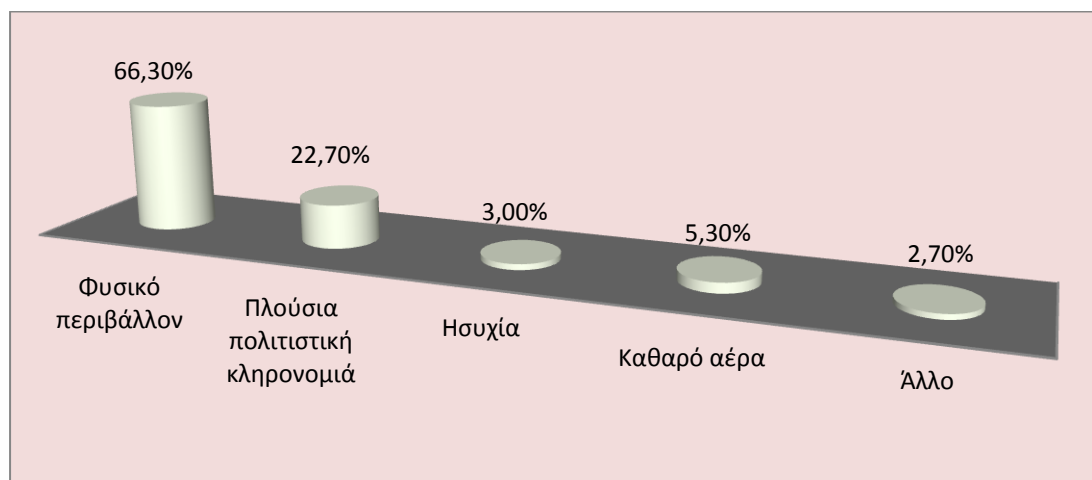
Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 65,3% (196 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, θεωρεί πως ο πρωτογενής τομέας είναι ο πιο σημαντικός για την οικονομική ανάπτυξη του νομού Τρικάλων, το 15,7% (47 άτομα) θεωρεί πως ο δευτερογενής τομέας είναι ο πιο σημαντικός για την οικονομική ανάπτυξη του νομού

Τρικάλων και το 19% (57 άτομα) θεωρεί πως ο τριτογενής τομέας είναι ο πιο σημαντικός για την οικονομική ανάπτυξη του νομού Τρικάλων.

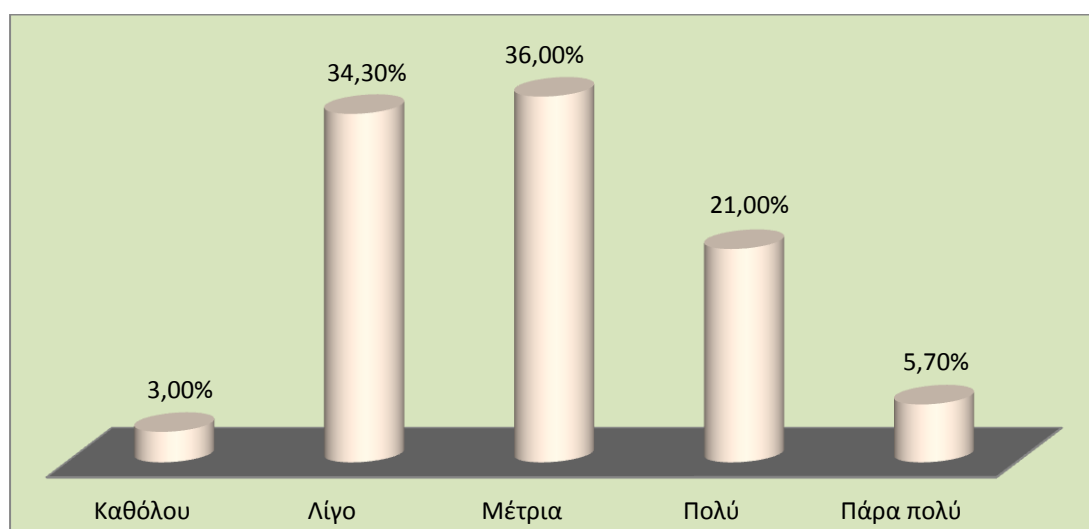
Γράφημα 11: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 5% (15 άτομα) θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει δεν είναι καθόλου τουριστική, το 23,7% (71 άτομα) θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι λίγο τουριστική, το 42,7% (128 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι μέτρια τουριστική, το 21,3% (64 άτομα) θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι πολύ τουριστική και το 7,3% (22 άτομα) θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι πάρα πολύ τουριστική.

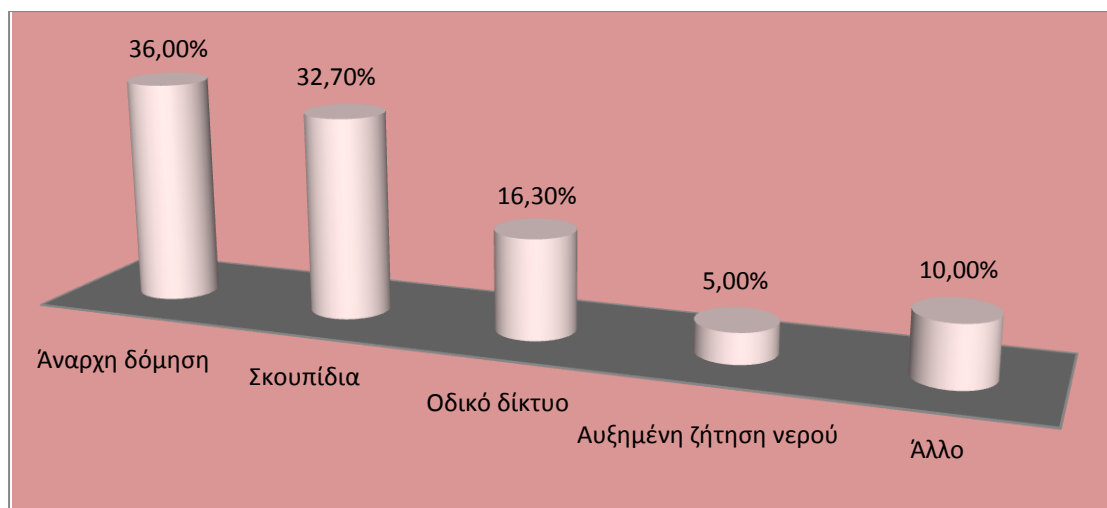
Γράφημα 12: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 66,3% (199 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύει πως η τουριστική ζήτηση του νομού Τρικάλων οφείλεται στο φυσικό περιβάλλον, το 22,7% (68 άτομα) πιστεύει πως οφείλεται στην πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, το 3% (9 άτομα) πιστεύει πως οφείλεται στην ησυχία, το 5,3% (16 άτομα) πιστεύει πως οφείλεται στον καθαρό αέρα και το 2,7% (8 άτομα) πιστεύει πως η τουριστική ζήτηση του νομού Τρικάλων οφείλεται σε άλλους λόγους, όπως, την φιλοξενία που προσφέρουν οι κάτοικοι του νομού και στα Μετέωρα, που είναι και η απάντηση που έδωσαν οι περισσότεροι ερωτηθέντες.

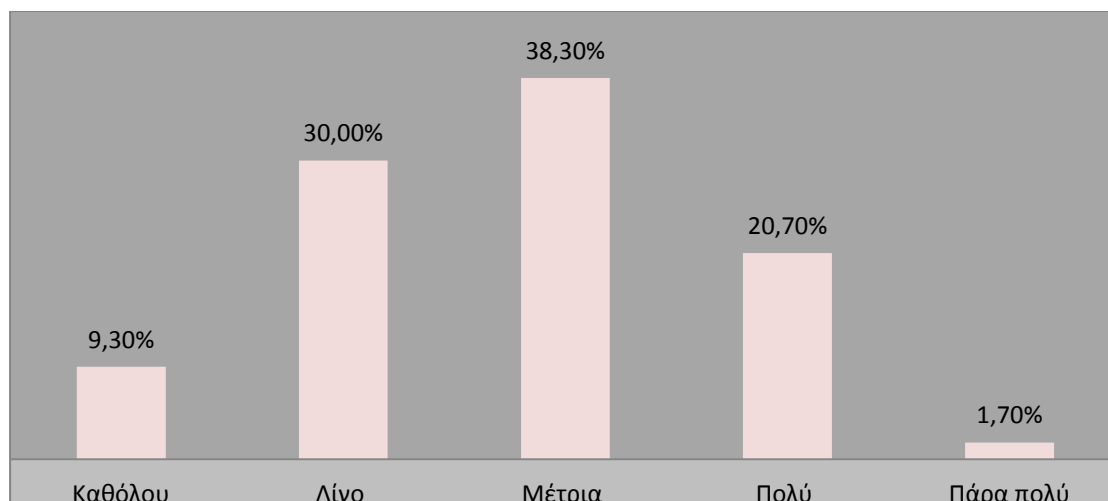
Γράφημα 13: ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 3% (9 άτομα) δήλωσε πως δεν υπάρχει καθόλου υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος του τόπου, το 34,3% (103 άτομα) δήλωσε πως υπάρχει λίγη υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος του τόπου, το 36% (108 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, δήλωσε πως υπάρχει μέτρια υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος του τόπου, το 21% (63 άτομα) δήλωσε πως υπάρχει πολύ υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος του τόπου και το 5,7% (17 άτομα) δήλωσε πως υπάρχει πάρα πολύ υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος του τόπου.

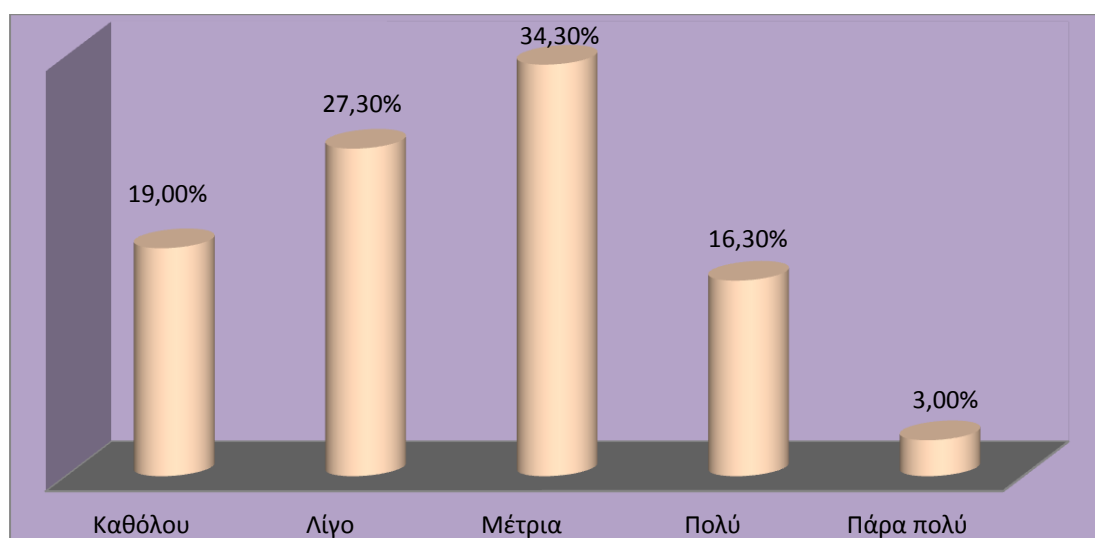
Γράφημα 14: ΛΟΓΟΙ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗΣ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 36% (108 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύει πως η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος οφείλεται στην αναρχη δόμηση, το 32,7% (98 άτομα) πιστεύει πως η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος οφείλεται στα σκουπίδια, το 16,3% (49 άτομα) πιστεύει πως η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος οφείλεται στο οδικό δίκτυο, το 5% (15 άτομα) πιστεύει πως η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος οφείλεται στην αυξημένη ζήτηση νερού και το 10% (30 άτομα) πιστεύει πως οφείλεται σε άλλους λόγους, όπως, η αδιαφορία των κατοίκων, η έλλειψη συνείδησης, η κακή διαχείριση της δημοτικής αρχής, η ιδιωτικοποίηση, η μόλυνση, η μη διαχείριση φυσικών πόρων, λίγες έως καθόλου ευκαιρίες ανάπτυξης, δεν υπάρχει η κατάλληλη προβολή, η μη αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος, η ρύψη απορριμμάτων από τις βιομηχανίες της περιοχής και στην αδιαφορία κάποιων υπευθύνων.

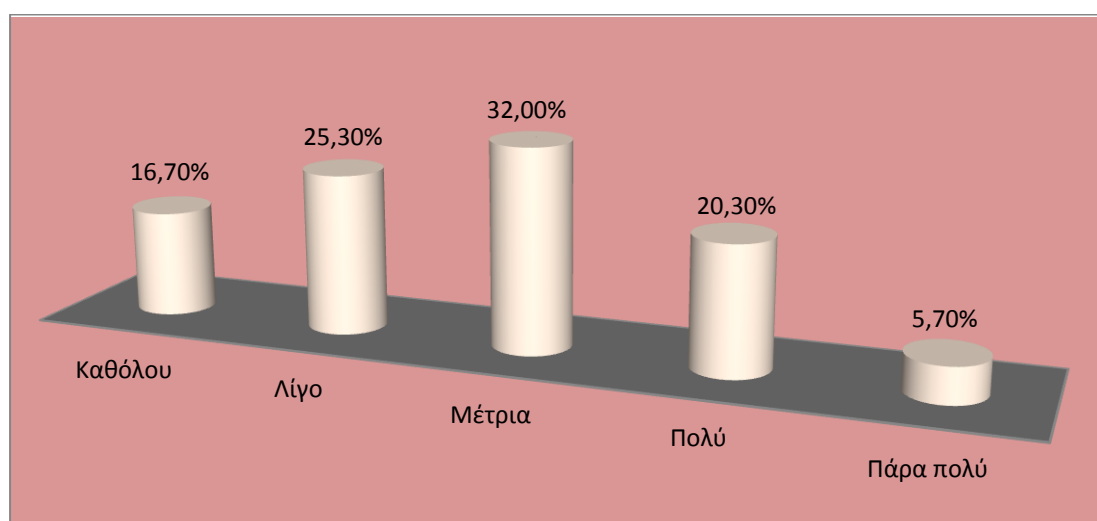
Γράφημα 15: ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 9,3% (28 άτομα) δήλωσε πως δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού δικτύου εμπορίου του νομού Τρικάλων, το 30% (90 άτομα) δήλωσε πως είναι λίγο ικανοποιημένο από την λειτουργία των παραπάνω, το 38,3% (115 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, δήλωσε πως είναι μέτρια ικανοποιημένο από την λειτουργία των παραπάνω, το 20,7% (62 άτομα) δήλωσε πως είναι πολύ ικανοποιημένο από τη λειτουργία των παραπάνω και το 1,7% (5 άτομα) δήλωσε πως είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού δικτύου εμπορίου του νομού Τρικάλων.

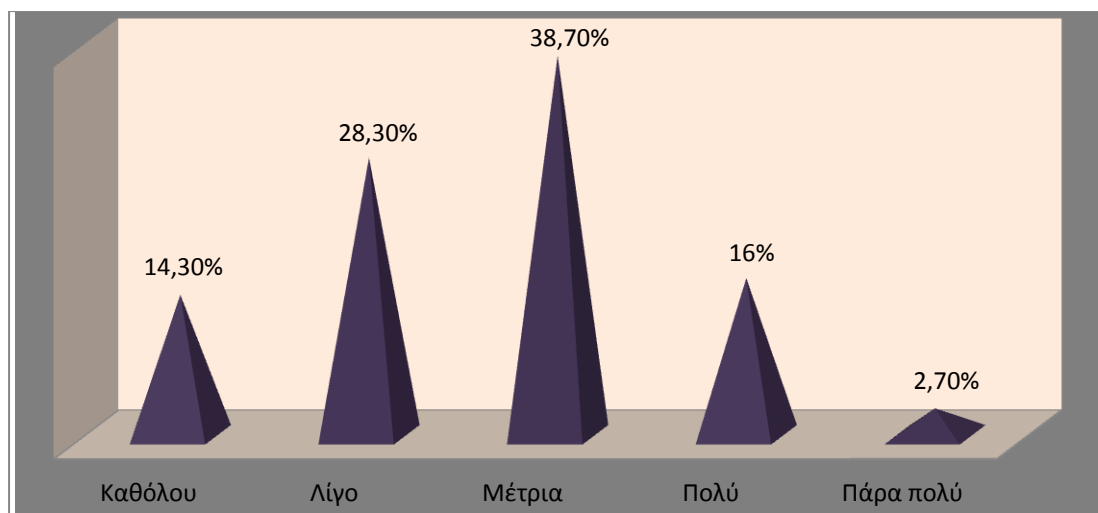
Γράφημα 16: ΙΚΑΝΟΠΙΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 19% (57 άτομα) απάντησε πως δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα, το 27,3% (82 άτομα) απάντησε πως είναι λίγο ικανοποιημένο από το οδικό δίκτυο, το 34,3% (103 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, απάντησε πως είναι μέτρια ικανοποιημένο από το οδικό δίκτυο, το 16,3% (49 άτομα) απάντησε πως είναι πολύ ικανοποιημένο από το οδικό δίκτυο και το 3% (9 άτομα) απάντησε πως είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων από τα μεγάλα αστικά κέντρα.

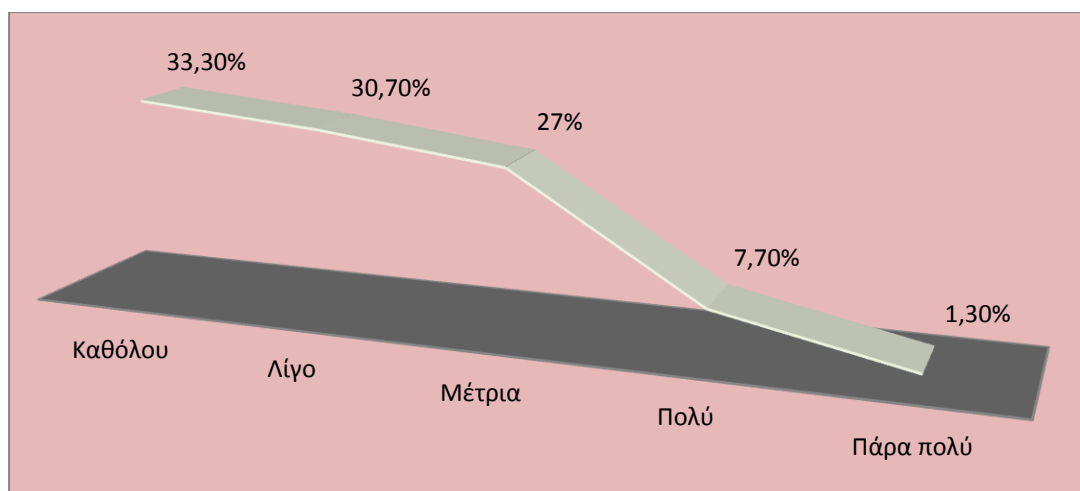
Γράφημα 17: ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΜΜΜ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 16,7% (50 άτομα) δήλωσε πως δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς του νομού Τρικάλων, το 25,3% (76 άτομα) δήλωσε πως είναι λίγο ικανοποιημένο από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς του νομού Τρικάλων, το 32% (96 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό δήλωσε πως είναι μέτρια ικανοποιημένο από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς του νομού Τρικάλων, το 20,3% (61 άτομα) δήλωσε πως είναι πολύ ικανοποιημένο από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς του νομού Τρικάλων και το 5,7% (17 άτομα) δήλωσε πως είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς του νομού Τρικάλων.

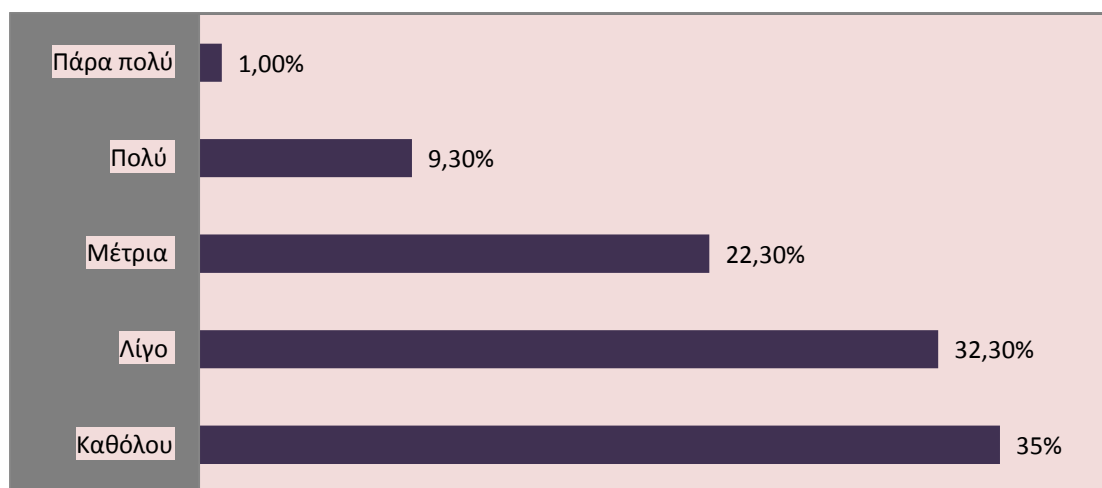
Γράφημα 18: ΙΚΑΝΟΠΙΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 14,3% (43 άτομα) απάντησε πως δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης του νομού Τρικάλων, το 28,3% (85 άτομα) απάντησε πως είναι λίγο ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης του νομού Τρικάλων, το 38,7% (116 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, απάντησε πως είναι μέτρια ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης του νομού Τρικάλων, το 16% (48 άτομα) απάντησε πως είναι πολύ ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης του νομού Τρικάλων και το 2,7% (8 άτομα) απάντησε πως είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης του νομού Τρικάλων.

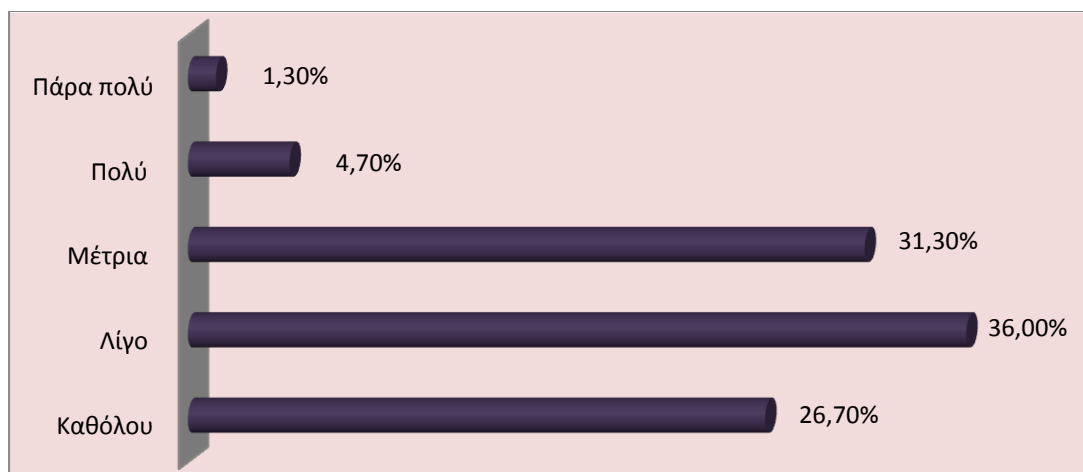
Γράφημα 19: ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 33,3% (100 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, δήλωσε πως δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών υγείας του νομού Τρικάλων, το 30,7% (92 άτομα) δήλωσε πως είναι λίγο ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών υγείας του νομού Τρικάλων, το 27% (81 άτομα) δήλωσε πως είναι μέτρια ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών υγείας του νομού Τρικάλων, το 7,7% (23 άτομα) δήλωσε πως είναι πολύ ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών υγείας του νομού Τρικάλων και το 1,3% (4 άτομα) δήλωσε πως είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών υγείας του νομού Τρικάλων.

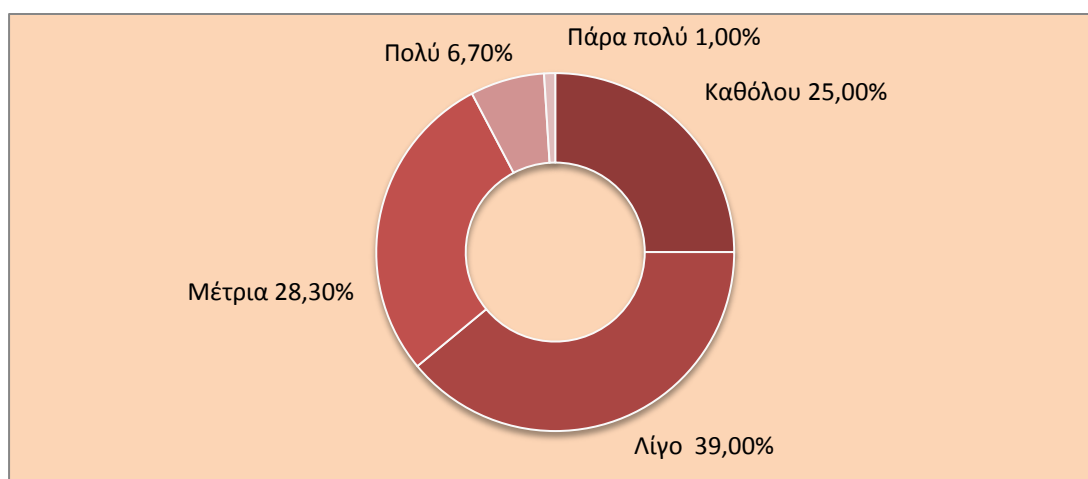
Γράφημα 20: ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 35% (105 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, απάντησε πως δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του νομού Τρικάλων, το 32,3% (97 άτομα) απάντησε πως είναι λίγο ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του νομού Τρικάλων, το 22,3% (67 άτομα) απάντησε πως είναι μέτρια ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του νομού Τρικάλων, το 9,3% (28 άτομα) απάντησε πως είναι πολύ ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του νομού Τρικάλων και το 1% (3 άτομα) απάντησε πως είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του νομού Τρικάλων.

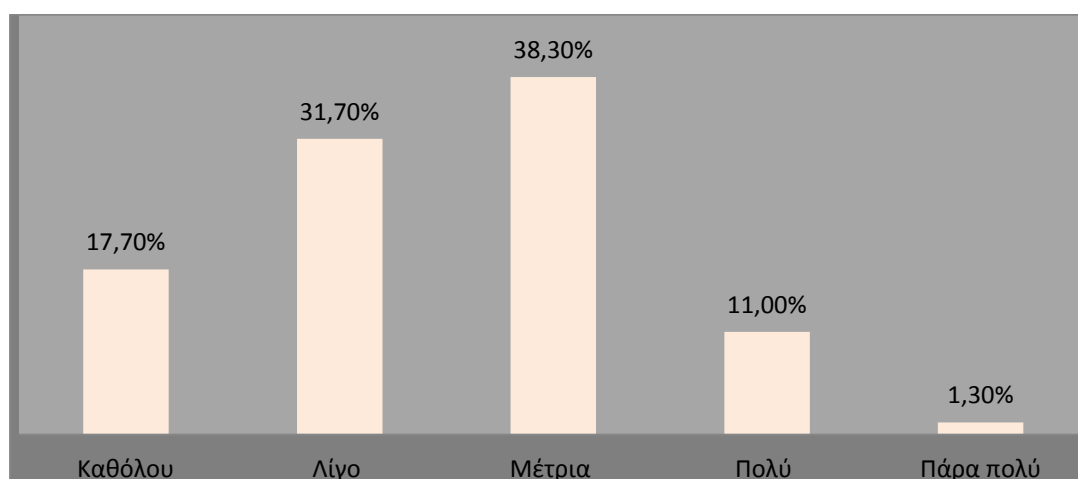
Γράφημα 21: ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΣΗΜΜΕΤΟΧΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 26,7% (80 άτομα) δήλωσε πως δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου, το 36% (108 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, απάντησε πως είναι λίγο ικανοποιημένο από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου, το 31,3% (94 άτομα) απάντησε πως είναι μέτρια ικανοποιημένο από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου, το 4,7% (14 άτομα) απάντησε πως είναι πολύ ικανοποιημένο από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου και το 1,3% (4 άτομα) απάντησε πως είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου.

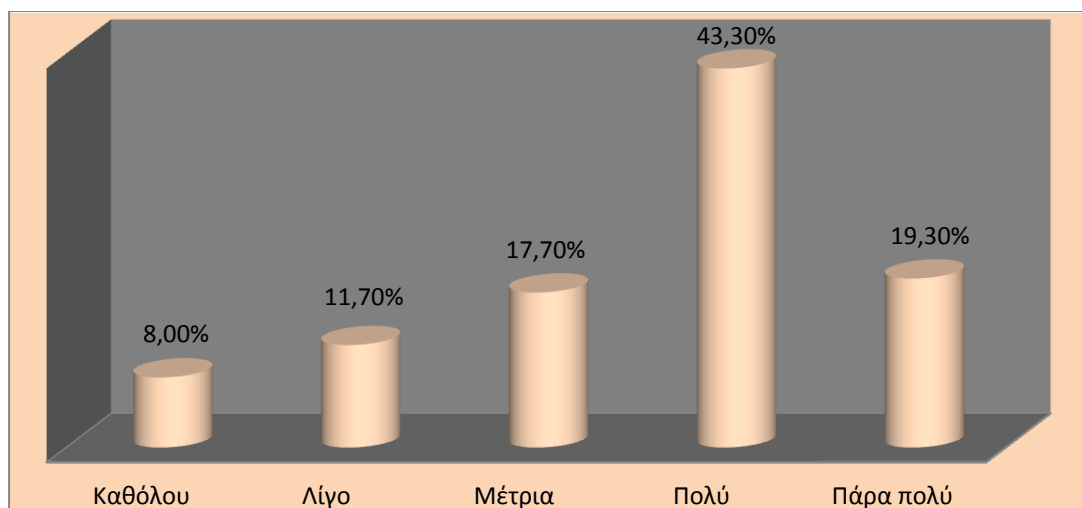
Γράφημα 22: ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 25% (75 άτομα) πιστεύει πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς δεν προσαρμόζονται καθόλου γρήγορα στην τεχνολογική εξέλιξη στους τομείς παραγωγής, το 39% (117 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύει πως προσαρμόζονται λίγο στην τεχνολογική εξέλιξη στους τομείς παραγωγής, το 28,3% (85 άτομα) πιστεύει πως προσαρμόζονται μέτρια στην τεχνολογική εξέλιξη στους τομείς παραγωγής, το 6,7% (20 άτομα) πιστεύει πως προσαρμόζονται πολύ γρήγορα στην τεχνολογική εξέλιξη στους τομείς παραγωγής και το 1% (3 άτομα) πιστεύει πως προσαρμόζονται πάρα πολύ γρήγορα στην τεχνολογική εξέλιξη στους τομείς παραγωγής.

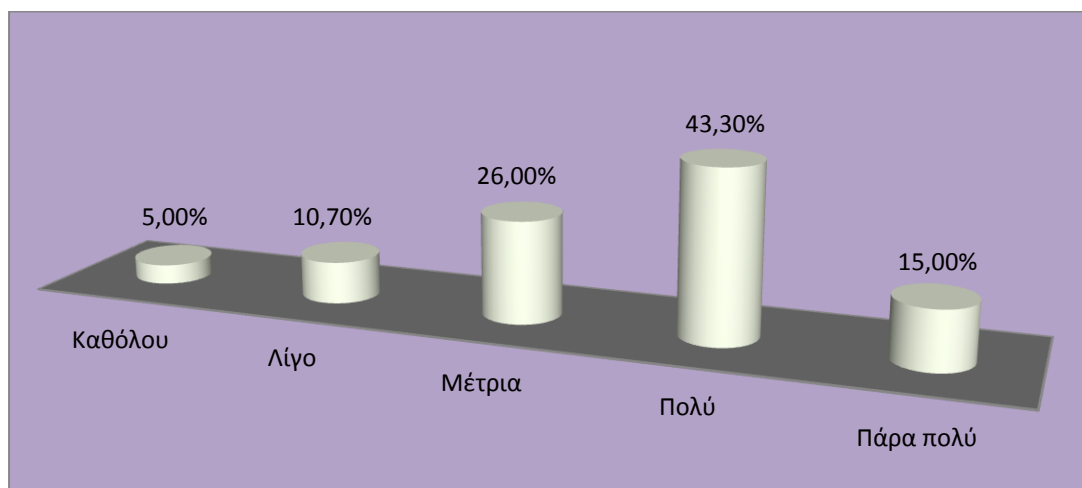
Γράφημα 23: ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 17,7% (53 άτομα) πιστεύει πως οι κλάδοι της γεωργίας και της κτηνοτροφίας δεν προσαρμόζονται καθόλου γρήγορα στην τεχνολογική εξέλιξη, το 31,7% (95 άτομα) πιστεύει πως οι κλάδοι της γεωργίας και της κτηνοτροφίας προσαρμόζονται λίγο στην τεχνολογική εξέλιξη, το 38,3% (116 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύει πως οι κλάδοι της γεωργίας και της κτηνοτροφίας προσαρμόζονται μέτρια στην τεχνολογική εξέλιξη, το 11% (33 άτομα) πιστεύει πως οι κλάδοι της γεωργίας και της κτηνοτροφίας προσαρμόζονται πολύ γρήγορα στην τεχνολογική εξέλιξη και το 1,3% (4 άτομα) πιστεύει πως οι κλάδοι της γεωργίας και της κτηνοτροφίας προσαρμόζονται πάρα πολύ γρήγορα στην τεχνολογική εξέλιξη.

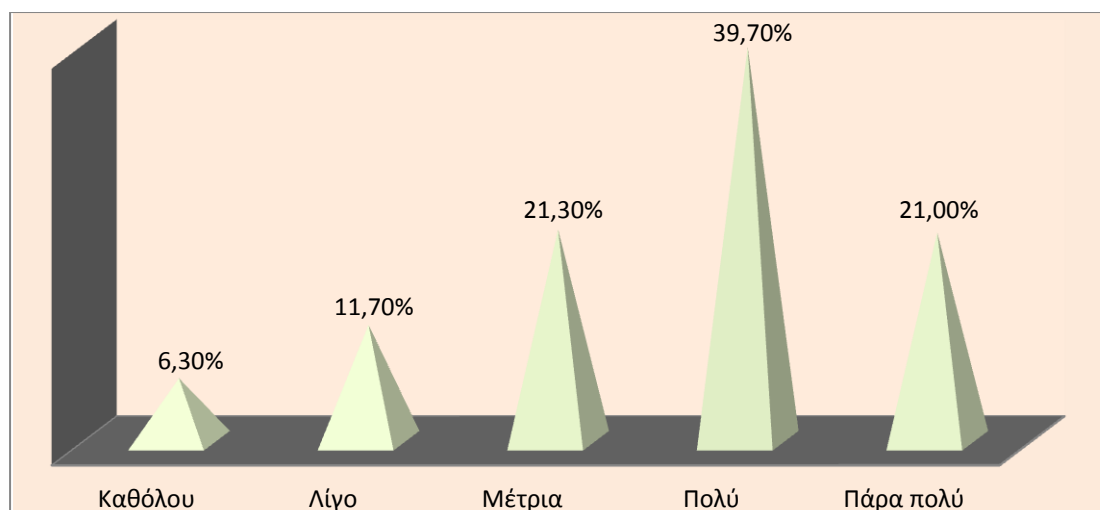
Γράφημα 24: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΓΙΑ ΜΕΙΩΣΗ ΦΥΓΗΣ ΝΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 8% (24 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα δεν θα απέτρεπε καθόλου την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, το 11,7% (35 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα θα απέτρεπε λίγο την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, το 17,7 (53 άτομα) πιστεύει πως μέτρια η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα θα απέτρεπε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, το 43,3% (130 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύει πως η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα θα απέτρεπε πολύ την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και το 19,3% (58 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα θα απέτρεπε πάρα πολύ την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Γράφημα 25: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΓΙΑ ΜΕΙΩΣΗ ΦΥΓΗΣ ΝΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

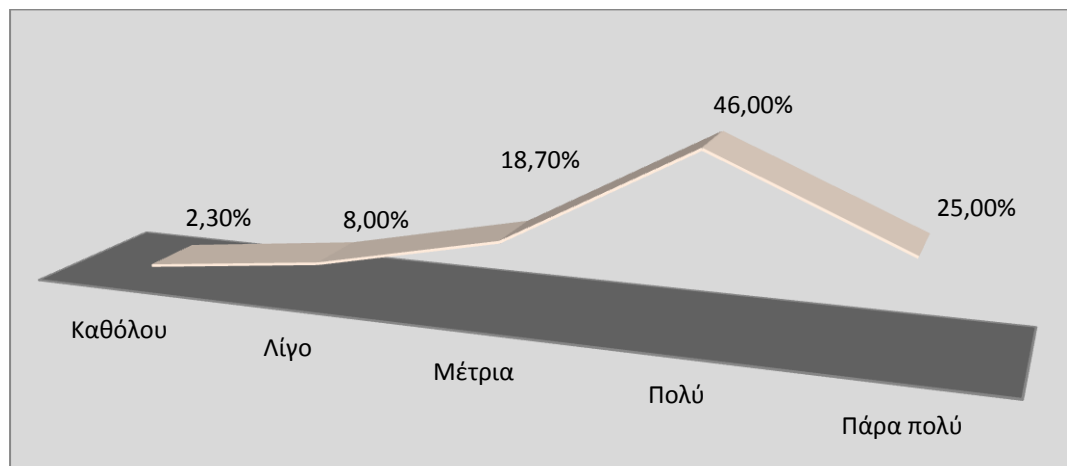
Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 5% (15 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα δεν θα απέτρεπε καθόλου την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, το 10,7% (32 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα απέτρεπε λίγο την φυγή των προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, το 26% (78 άτομα) πιστεύει πως μέτρια η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα απέτρεπε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, το 43,3% (130 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύει πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα απέτρεπε πολύ την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και το 15% (45 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα απέτρεπε πάρα πολύ την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Γράφημα 26: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΓΙΑ ΜΕΙΩΣΗ ΦΥΓΗΣ ΝΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

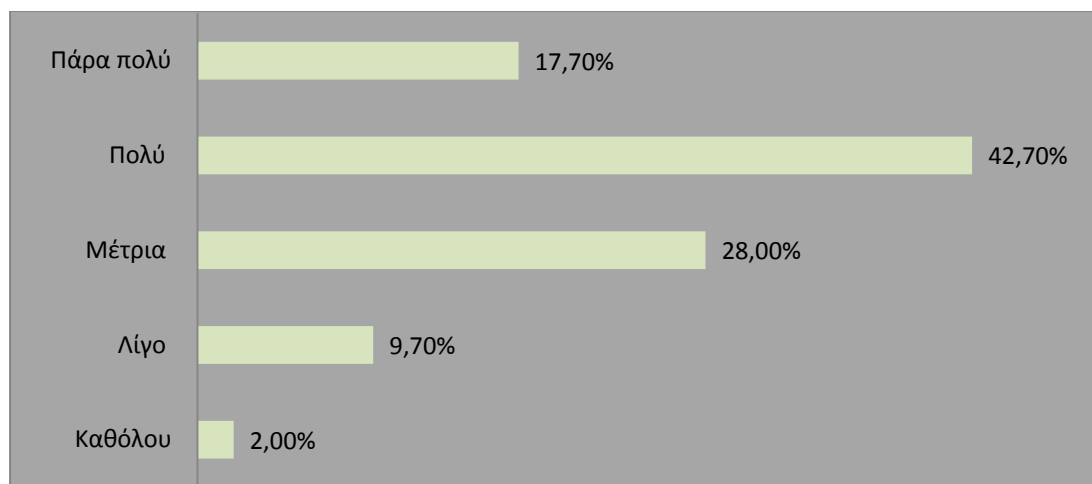
Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 6,3% (19 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα δεν θα απέτρεπε καθόλου την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, το 11,7% (35 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα απέτρεπε λίγο την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, το 21,3% (64 άτομα) πιστεύει πως μέτρια η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα απέτρεπε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, το 39,7% (119 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύει πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα απέτρεπε

πολύ την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και το 21% (63 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα απέτρεπε πάρα [πολύ την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα.

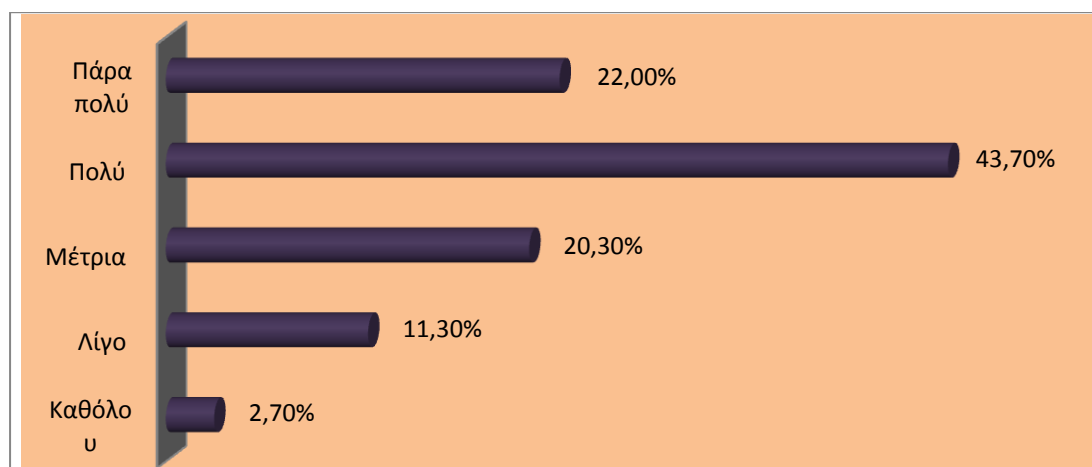
Γράφημα 27: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 2,3% (7 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα δεν θα βελτίωνε καθόλου την ποιότητα ζωής των κατοίκων, το 8% (24 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα θα βελτίωνε λίγο την ποιότητα ζωής των κατοίκων, το 18,7% (56 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα μέτρια θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων, το 46% (138 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύει πως η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα θα βελτίωνε πολύ την ποιότητα ζωής των κατοίκων και το 25% (75 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα θα βελτίωνε πάρα πολύ την ποιότητα ζωής των κατοίκων.

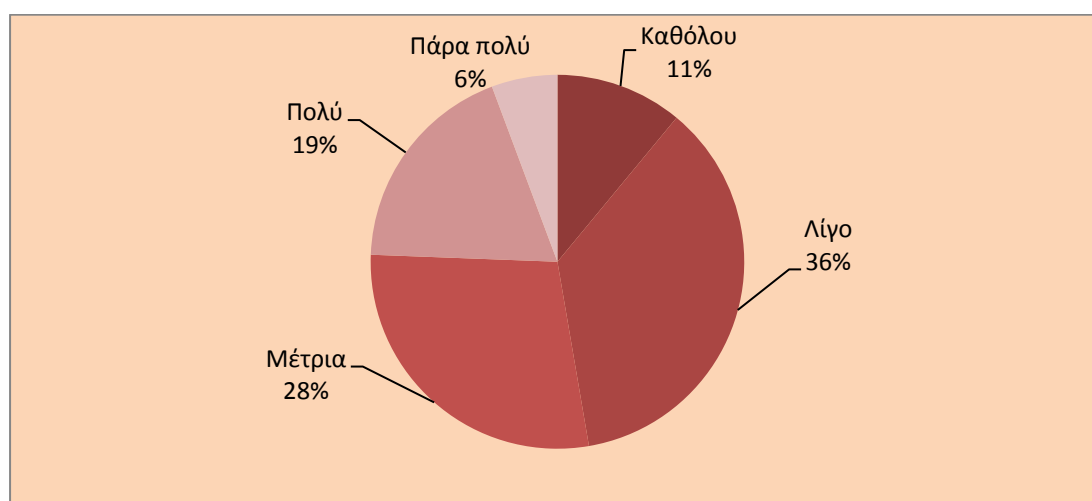
Γράφημα 28: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 2% (6 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα δεν θα βελτίωνε καθόλου την ποιότητα ζωής των κατοίκων, το 9,7% (29 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα βελτίωνε λίγο την ποιότητα ζωής των κατοίκων, το 28% (84 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα βελτίωνε μέτρια την ποιότητα ζωής των κατοίκων, το 42,7% (128 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύει πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα βελτίωνε πολύ την ποιότητα ζωής των κατοίκων και το 17,7% (53 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα βελτίωνε πάρα πολύ την ποιότητα ζωής των κατοίκων.

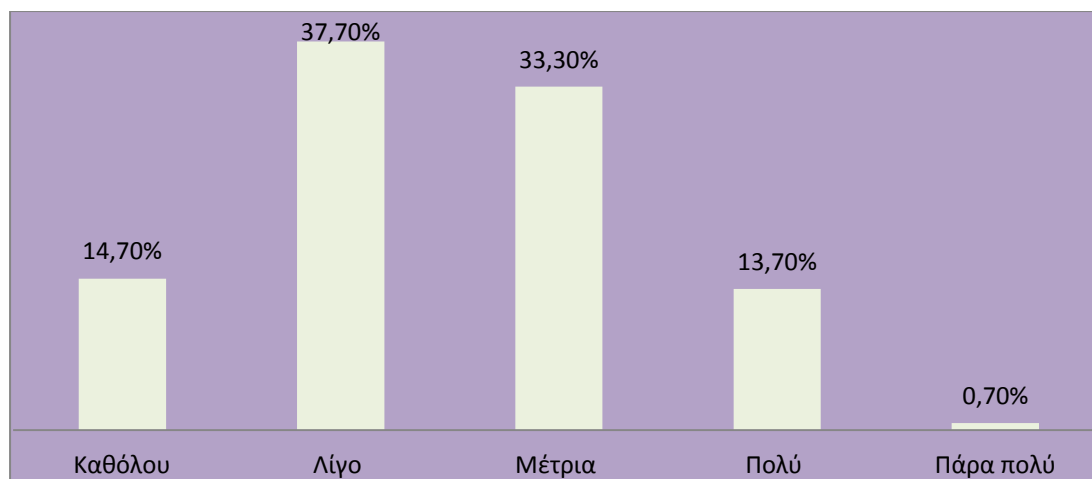
Γράφημα 29: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 2,7% (8 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα δεν θα βελτιώνει καθόλου την ποιότητα ζωής των κατοίκων, το 11,3% (34 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώνει λίγο την ποιότητα ζωής των κατοίκων, το 20,3% (61 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώνει μέτρια την ποιότητα ζωής των κατοίκων, το 43,7% (131 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύει πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώνει πολύ την ποιότητα ζωής των κατοίκων και το 22% (66 άτομα) πιστεύει πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώνει πάρα πολύ την ποιότητα ζωής των κατοίκων.

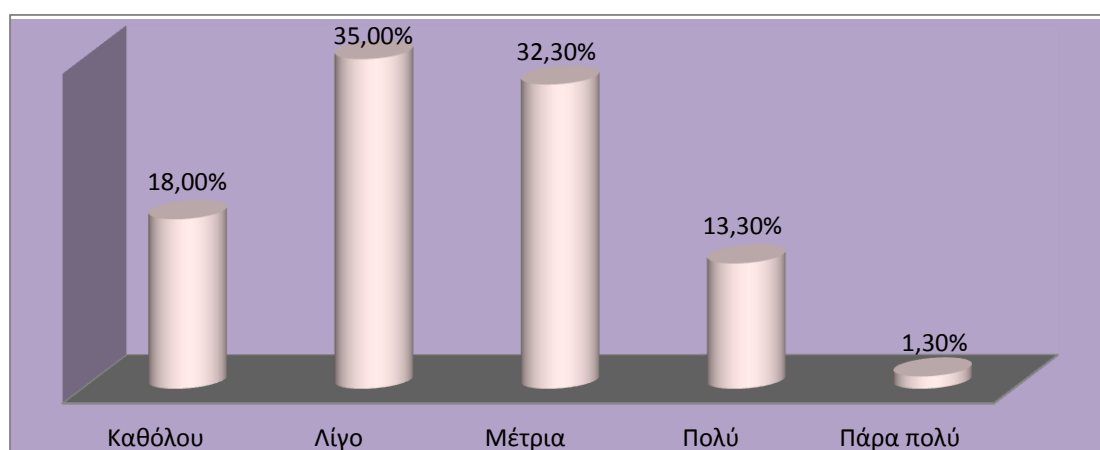
Γράφημα 30: ΒΑΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 10 ΧΡΟΝΙΑ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 11% (33 άτομα) θεωρεί πως δεν έχει αναπτυχθεί καθόλου τα τελευταία 10 χρόνια ο τουρισμός, το 36,3% (109 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, θεωρεί πως ο τουρισμός τα τελευταία 10 χρόνια έχει αναπτυχθεί λίγο, το 28,3% (85 άτομα) θεωρεί πως ο τουρισμός τα τελευταία 10 χρόνια έχει αναπτυχθεί μέτρια, το 18,7% (56 άτομα) θεωρεί πως ο τουρισμός τα τελευταία 10 χρόνια έχει αναπτυχθεί πολύ και το 5,7% (17 άτομα) θεωρεί πως ο τουρισμός τα τελευταία 10 χρόνια έχει αναπτυχθεί πάρα πολύ.

Γράφημα 31: ΒΑΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΜΜ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 10 ΧΡΟΝΙΑ

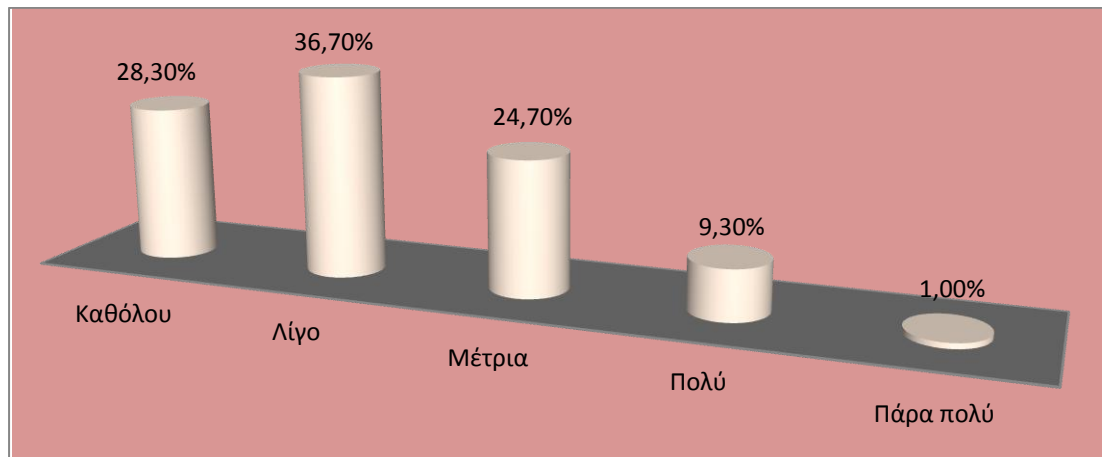
Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 14,7% (44 άτομα) θεωρεί πως τα τελευταία 10 χρόνια δεν έχει αναπτυχθεί καθόλου η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς, το 37,7% (113 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, θεωρεί πως η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς έχει αναπτυχθεί λίγο τα τελευταία 10 χρόνια, το 33,3% (100 άτομα) θεωρεί πως η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς έχει αναπτυχθεί μέτρια τα τελευταία 10 χρόνια, το 13,7% (41 άτομα) θεωρεί πως η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς έχει αναπτυχθεί πολύ τα τελευταία 10 χρόνια και το 0,7 (2 άτομα) θεωρεί πως η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς έχει αναπτυχθεί πάρα πολύ τα τελευταία 10 χρόνια.

Γράφημα 32: ΒΑΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

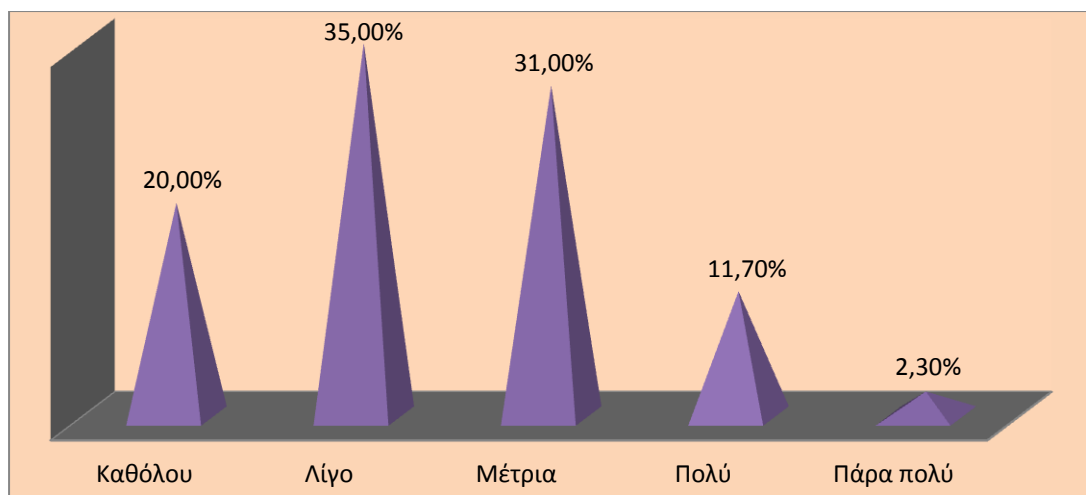
Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 18% (54 άτομα) θεωρεί πως δεν έχει αναπτυχθεί καθόλου το οδικό δίκτυο τα τελευταία 10 χρόνια, το 35% (105 άτομα),

που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, θεωρεί πως το οδικό δίκτυο έχει αναπτυχθεί λίγο τα τελευταία 10 χρόνια, το 32,3% (97 άτομα) θεωρεί πως το οδικό δίκτυο έχει αναπτυχθεί μέτρια τα τελευταία 10 χρόνια, το 13,3% (40 άτομα) θεωρεί πως το οδικό δίκτυο έχει αναπτυχθεί πολύ τα τελευταία 10 χρόνια και το 1,3% (4 άτομα) θεωρεί πως το οδικό δίκτυο έχει αναπτυχθεί πάρα πολύ τα τελευταία 10 χρόνια.

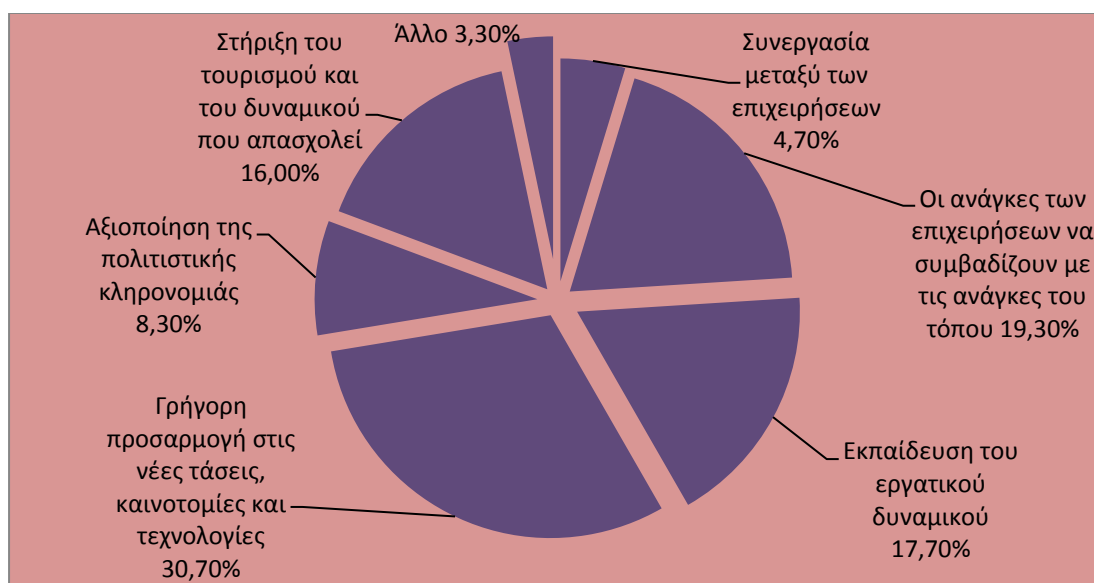
Γράφημα 33: ΒΑΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 28,3% (85 άτομα) θεωρεί πως η λειτουργία των υπηρεσιών υγείας δεν έχει αναπτυχθεί καθόλου τα τελευταία 10 χρόνια, το 36,7% (110 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, θεωρεί πως η λειτουργία των υπηρεσιών υγείας έχει αναπτυχθεί λίγο τα τελευταία 10 χρόνια, 24,7% (74 άτομα) θεωρεί πως η λειτουργία των υπηρεσιών υγείας έχει αναπτυχθεί μέτρια τα τελευταία χρόνια, το 9,3% (28 άτομα) θεωρεί πως η λειτουργία των υπηρεσιών υγείας έχει αναπτυχθεί πολύ τα τελευταία 10 χρόνια και το 1% (3 άτομα) θεωρεί πως η λειτουργία των υπηρεσιών υγείας έχει αναπτυχθεί πάρα πολύ.

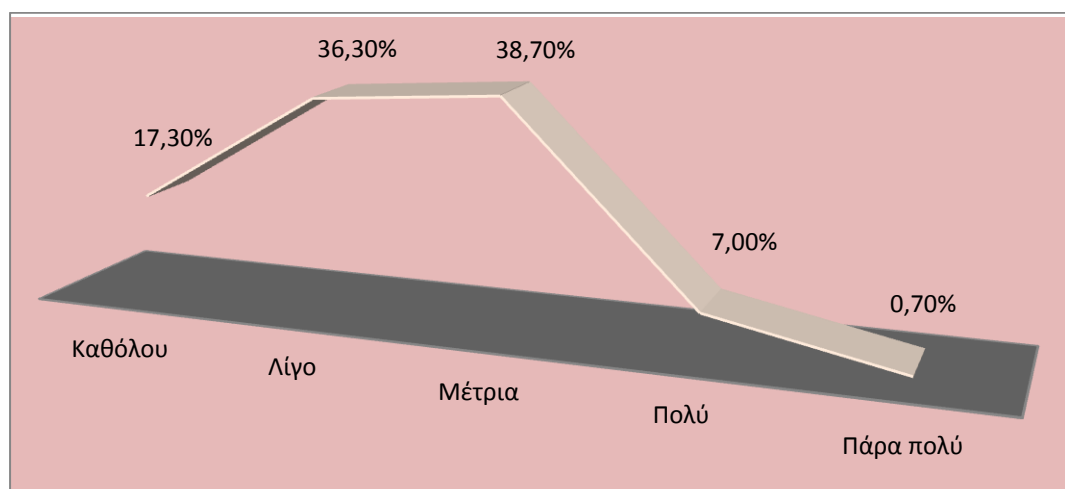
Γράφημα 34: ΒΑΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 20% (60 άτομα) θεωρεί πως η λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης δεν έχει αναπτυχθεί καθόλου τα τελευταία 10 χρόνια, το 35% (105 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, θεωρεί πως η λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης έχει αναπτυχθεί λίγο τα τελευταία 10 χρόνια, το 31% (93 άτομα) θεωρεί πως η λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης έχει αναπτυχθεί μέτρια τα τελευταία 10 χρόνια, το 11,7% (35 άτομα) θεωρεί πως η λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης έχει αναπτυχθεί πολύ τα τελευταία 10 χρόνια και το 2,3% (7 άτομα) θεωρεί πως η λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης έχει αναπτυχθεί πάρα πολύ τα τελευταία 10 χρόνια.

Γράφημα 35: ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

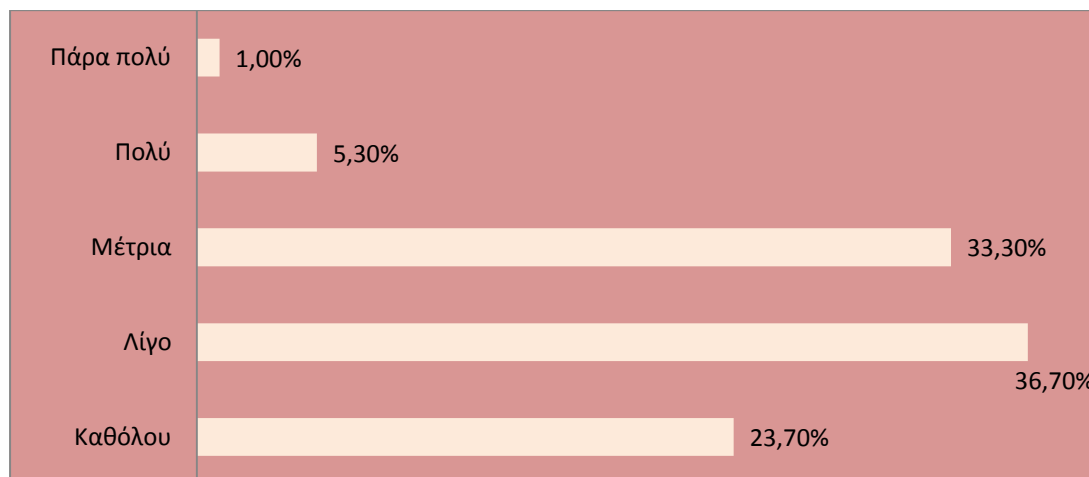
Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 4,7% (14 άτομα) προτείνει ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης την συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων, το 19,3% (58 άτομα) προτείνει ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης οι ανάγκες των επιχειρήσεων να συμβαδίζουν με τις ανάγκες του τόπου, το 17,7% (53 άτομα) προτείνει ως στρατηγική ανάπτυξης την εκπαίδευση και πραγματοποίηση σεμιναρίων για την επιμόρφωση του εργατικού δυναμικού, το 30,7% (92 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, προτείνει ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης την γρήγορη προσαρμογή στις νέες τάσεις, καινοτομίες και τεχνολογίες, το 8,3% (25 άτομα) προτείνει ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, το 16% (48 άτομα) προτείνει ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης την στήριξη του τουρισμού και του δυναμικού που απασχολεί και το 3,3% (10 άτομα) προτείνει ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης κάποια άλλη πρόταση, όπως, ο συνδυασμός των παραπάνω προτάσεων, συνεργασία και συμμετοχή των ίδιων των πολιτών, κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής, ανάπτυξη και στήριξη του πρωτογενή τομέα.

Γράφημα 36: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

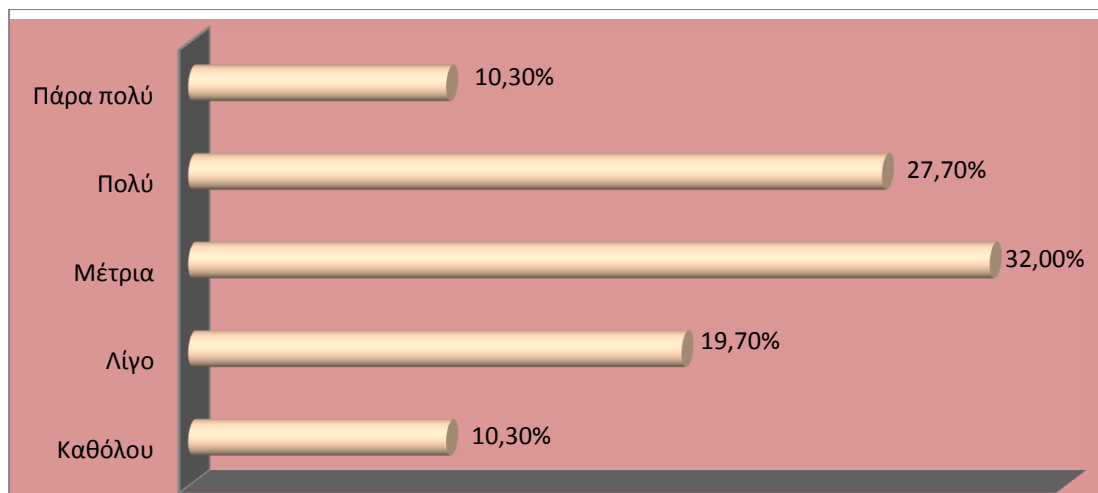
Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 17,3% (52 άτομα) πιστεύει πως οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού Τρικάλων δεν είναι καθόλου αποτελεσματικές, το 36,3% (109 άτομα) πιστεύει πως η στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού Τρικάλων είναι λίγο αποτελεσματικές, το 38,7% (116 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύει πως η στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού Τρικάλων είναι μέτρια αποτελεσματικές, το 7% (21 άτομα) πιστεύει πως οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού Τρικάλων είναι πολύ αποτελεσματικές και

το 0,7% (2 άτομα) πιστεύει πως η στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης είναι πάρα πολύ αποτελεσματικές.

Γράφημα 37: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 23,7% (71 άτομα) πιστεύει πως ο νομός Τρικάλων δεν διαθέτει καθόλου σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει μεγαλύτερη ανάπτυξη στο μέλλον, το 36,7% (110 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύει πως ο προγραμματισμός που διαθέτει ο νομός Τρικάλων για μεγαλύτερη ανάπτυξη στο μέλλον είναι λίγο σωστός, το 33,3% (100 άτομα) πιστεύει πως ο προγραμματισμός που διαθέτει ο νομός Τρικάλων για μεγαλύτερη ανάπτυξη στο μέλλον είναι μέτρια σωστός, το 5,3% (16 άτομα) πιστεύει πως ο προγραμματισμός που διαθέτει ο νομός Τρικάλων για μεγαλύτερη ανάπτυξη στο μέλλον είναι πολύ σωστός και το 1% (3 άτομα) πιστεύει πως ο προγραμματισμός που διαθέτει ο νομός Τρικάλων για μεγαλύτερη ανάπτυξη στο μέλλον είναι πάρα πολύ σωστός.

Γράφημα 38: ΕΝΕΡΓΟ ΜΕΛΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 10,3% (31 άτομα) δήλωσε πως δεν θα αποτελέσει καθόλου ενεργό μέλος στο μέλλον για την ανάπτυξη του τόπου του, το 19,7% (59 άτομα) δήλωσε πως θα αποτελέσει λίγο ενεργό μέλος στο μέλλον για την ανάπτυξη του τόπου του, το 32% (96 άτομα), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, δήλωσε πως μέτρια θα αποτελέσει ενεργό μέλος στο μέλλον για την ανάπτυξη του τόπου του, το 27,7% (83 άτομα) δήλωσε πως θα αποτελέσει πολύ ενεργό μέλος στο μέλλον για την ανάπτυξη του τόπου του και το 10,3% (31 άτομα) δήλωσε πως θα αποτελέσει πάρα πολύ ενεργό μέλος στο μέλλον για την ανάπτυξη του τόπου του.

6.2 Ανάλυση και σχολιασμός των αποτελεσμάτων χ^2

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ του φύλου των ερωτηθέντων και του αν θεωρούν πως η περιοχή που διαμένουν είναι τουριστική. Το φύλο των ερωτηθέντων είναι άντρας ή γυναίκα. Η μεταβλητή που αφορά το αν θεωρούν πως η περιοχή που διαμένουν είναι τουριστική μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,037 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 1: συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών φύλο και αν η περιοχή που διαμένουν είναι τουριστική.

		Θεωρείται πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Φύλο	Άνδρας	56	111	176
		65,1%	51,9%	55,7%
	Γυναίκα	30	103	133
		34,9%	48,1%	44,3%
Σύνολο		86	214	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 86 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» στο αν θεωρούν πως η περιοχή που διαμένουν είναι τουριστική, το 65,1% ήταν άνδρες και το 34,9% ήταν γυναίκες. Από τους 214 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» στο αν θεωρούν πως η περιοχή που διαμένουν είναι τουριστική, το 51,9% ήταν άνδρες και το 48,1% ήταν γυναίκες.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου των ερωτηθέντων και του αν θεωρούν πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό τους. Το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων μπορεί να έχει ως απάντηση «Λύκειο» ή «Τριτοβάθμια εκπαίδευση». Η μεταβλητή που αφορά το αν θεωρούν πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό τους μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,033 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 2: συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων και αν θεωρούν ότι υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό τους.

		Θεωρείτε πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό σας		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Μορφωτικό επίπεδο	Λύκειο	63	44	176
		31,5%	44,0%	35,7%
	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	137	56	133
		68,5%	56,0%	64,3%
Σύνολο		200	100	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 200 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για τον αν θεωρούν πως ο νομός τους έχει ευκαιρίες απασχόλησης, το 31,5% έχει μορφωτικό επίπεδο λυκείου και το 68,5% τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Από τους 100 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για τον αν θεωρούν πως ο νομός τους έχει πολλές ευκαιρίες απασχόλησης, το 44,0% έχει μορφωτικό επίπεδο λυκείου και το 56,0% έχει τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου των ερωτηθέντων και της μεταβλητής ποια πρόταση θα προτείνετε ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης. Το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων μπορεί να έχει ως απάντηση «Λύκειο» ή «Τριτοβάθμια εκπαίδευση». Η μεταβλητή πρόταση για στρατηγική τοπικής ανάπτυξης μπορεί να έχει ως απάντηση «εκπαίδευση δυναμικού και συνεργασία επιχειρήσεων» ή «προσαρμογή στην τεχνολογία, στήριξη τουρισμού και αξιοποίηση πολιτιστικής κληρονομιάς». Η $p\text{-value} = 0,000 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 3: συσχέτιση μεταξύ μορφωτικού επιπέδου ερωτηθέντων και της μεταβλητής πρόταση για στρατηγική τοπικής ανάπτυξης.

		Πρόταση για στρατηγική τοπικής ανάπτυξης		
		Εκπαίδευση δυναμικού και συνεργασία επιχειρήσεων	Προσαρμογή στην τεχνολογία, στήριξη τουρισμού και αξιοποίηση πολιτιστικής κληρονομιάς	Σύνολο
Μορφωτικό επίπεδο	Λύκειο	59	48	107
		47,2%	27,4%	35,7%
	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	66	127	193
		52,8%	72,6%	64,3%
Σύνολο		125	175	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα από τους 125 ερωτηθέντες που έδωσαν ως πρόταση στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης την «εκπαίδευση του δυναμικού και συνεργασία επιχειρήσεων», το 47,2% έχουν μορφωτικό επίπεδο λυκείου και το 52,8% έχουν τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Από τους 175 ερωτηθέντες που έδωσαν ως πρόταση στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης «προσαρμογή στην τεχνολογία, στήριξη τουρισμού και αξιοποίηση πολιτιστικής κληρονομιάς», το 27,4% έχουν μορφωτικό επίπεδο λυκείου και το 72,6% έχουν τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ του τομέα παραγωγής που απασχολούνται οι ερωτηθέντες και της μεταβλητής πιστεύετε πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται εγκαίρως στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής. Ο τομέας απασχόλησης των ερωτηθέντων μπορεί να έχει ως απάντηση «πρωτογενής ή δευτερογενής τομέας» ή «τριτογενής τομέας ή κανένα από τα παραπάνω». Η μεταβλητή πιστεύετε πως η πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται εγκαίρως στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους του τομείς παραγωγής μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,020 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών.

Πίνακας 4: συσχέτιση μεταξύ του τομέα παραγωγής που απασχολούνται οι ερωτηθέντες και της μεταβλητής πιστεύετε πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται εγκαίρως στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής.

		Πιστεύετε πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται εγκαίρως στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Τομέας παραγωγής που απασχολούνται	Πρωτογενής ή δευτερογενής τομέας	25	5	30
		13%	4,6%	10,0%
	Τριτογενής ή κανένα από τα παραπάνω	167	103	170
		87,0%	95,4%	90,0%
Σύνολο		192	108	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 192 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το αν πιστεύουν πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται εγκαίρως στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής, το 13,0% απασχολείται στο πρωτογενή ή δευτερογενή τομέα παραγωγής και το 87,0% απασχολείται στο τριτογενή τομέα παραγωγής ή σε κανένα από τους τομείς παραγωγής. Από τους 108 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για το αν πιστεύουν πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται εγκαίρως στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής, το 4,6% απασχολείται στο πρωτογενή ή δευτερογενή τομέα παραγωγής και το 95,4% απασχολείται στο τριτογενή τομέα ή σε κανένα από τους τομείς παραγωγής.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ του τομέα παραγωγής που απασχολούνται οι ερωτηθέντες και της μεταβλητής πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού τους. Ο τομέας απασχόλησης των ερωτηθέντων μπορεί να έχει ως απάντηση «πρωτογενής ή δευτερογενής τομέας» ή «τριτογενής τομέας ή κανένα από τα παραπάνω». Η μεταβλητή πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές ανάπτυξης του

νομού τους μπορεί αν έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,008 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 5: συσχέτιση μεταξύ του τομέα παραγωγής που απασχολούνται οι ερωτηθέντες και της μεταβλητής πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές ανάπτυξης του νομού τους

		Πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού σας		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Τομέας παραγωγής που απασχολούνται	Πρωτογενής ή δευτερογενής τομέας	23	7	30
		14,3%	5,0%	10,0%
	Τριτογενής ή κανένα από τα παραπάνω	138	132	270
		85,7%	95%	90,0%
Σύνολο		161	139	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 161 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το αν πιστεύουν πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού τους, το 14,3% απασχολείται στο πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής και το 85,7% απασχολείται στο τριτογενή τομέα παραγωγής ή σε κανένα από τους τομείς παραγωγής. Από τους 139 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για τον αν πιστεύουν πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού τους, το 5,0% απασχολείται στο πρωτογενή ή δευτερογενή τομέα και το 95,0% απασχολείται στο τριτογενή τομέα παραγωγής ή σε κανένα από τους τομείς παραγωγής.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ του Δήμου κατοικίας των ερωτηθέντων και της μεταβλητής θεωρείτε πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό σας. Ο δήμος κατοικίας των ερωτηθέντων μπορεί να έχει ως απάντηση «Δήμος Τρικκαίων ή Πύλης ή Καλυβίων» ή «Δήμος Καλαμπάκας ή Φαρκαδόνας ή Παραληθαίων». Η μεταβλητή θεωρείτε πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό σας μπορεί να

έχει την απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,003 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 6: συσχέτιση μεταξύ Δήμου κατοικίας των ερωτηθέντων και της μεταβλητής θεωρείτε πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό σας.

		Θεωρείται πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό σας		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Δήμος κατοικίας	Δήμος Τρικκαίων ή Πύλης ή Καλυβίων	165	67	232
		82,5%	67,0%	77,3%
	Δήμος Καλαμπάκας ή Φαρκαδόνας ή Παραληθαίων	35	33	68
		17,5%	33,0%	22,7%
Σύνολο		200	100	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 200 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το αν θεωρούν πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό τους, το 82,5% κατοικεί στους Δήμους Τρικκαίων, Πύλης και Καλυβίων και το 17,5% κατοικεί στους Δήμους Καλαμπάκας, Φαρκαδόνας και Παραληθαίων. Από τους 100 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για το αν θεωρούν πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό τους, το 67,0% κατοικεί στους Δήμους Τρικκαίων, Πύλης και Καλυβίων και το 33,0% κατοικεί στους Δήμους Καλαμπάκας, Φαρκαδόνας και Παραληθαίων.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ του Δήμου κατοικίας των ερωτηθέντων και της μεταβλητής πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα απασχόλησης θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα. Ο Δήμος κατοικίας των ερωτηθέντων μπορεί να έχει ως απάντηση «Δήμος Τρικκαίων ή Πύλης ή Καλυβίων» ή «Δήμος Καλαμπάκας ή Φαρκαδόνας ή Παραληθαίων». Η μεταβλητή πιστεύετε ότι η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,039$

$\alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 7: συσχέτιση μεταξύ του Δήμου κατοικίας και της μεταβλητής πιστεύετε ότι ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μειώνει την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα.

		Πιστεύετε ότι η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μειώνει φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Δήμος κατοικίας	Δήμος Τρικκαίων ή Πύλης ή Καλυβίων	36	196	232
		66,7%	79,7%	77,3%
	Δήμος Καλαμπάκας ή Φαρκαδόνας ή Παραληθαίων	18	50	68
		33,3%	20,3%	22,7%
Σύνολο		54	246	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 54 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το αν πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μειώνει την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, το 66,7% κατοικεί στους Δήμους Τρικκαίων, Πύλης και Καλυβίων και το 33,3% κατοικεί στους Δήμους Καλαμπάκας, Φαρκαδόνας και Παραληθαίων. Από τους 246 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για τον αν πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μειώνει την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, το 79,7% κατοικεί στους Δήμους Τρικκαίων, Πύλης και Καλυβίων και το 20,3% κατοικεί στους Δήμους Καλαμπάκας, Φαρκαδόνας και Παραληθαίων.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πιστεύετε πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό σας και της μεταβλητής πιστεύετε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική. Η μεταβλητή θεωρείται πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό σας μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η

μεταβλητή θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,004 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 8: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πιστεύετε πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό σας και της μεταβλητής θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική.

		Θεωρείται πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Πιστεύετε πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό σας	Λίγο	68	132	200
		79,1%	61,7%	66,7%
	Πολύ	18	82	100
		20,9%	38,3%	33,3%
Σύνολο		86	214	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 86 ερωτηθέντες που θεωρούν πως η περιοχή που διαμένουν είναι λίγο τουριστική, το 79,1% πιστεύει πως υπάρχουν λίγες ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό τους και το 20,9% πιστεύει πως υπάρχουν πολλές ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό τους. Από τους 214 ερωτηθέντες που θεωρούν πως η περιοχή που διαμένουν είναι πολύ τουριστική, το 61,7% πιστεύει πως υπάρχουν λίγες ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό τους και το 38,3% πιστεύει πως υπάρχουν πολλές ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό τους.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής ποιος από τους τρεις τομείς απασχόλησης προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης και της μεταβλητής πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα απασχόλησης θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Η μεταβλητή ποιος από τους τρεις τομείς απασχόλησης προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης μπορεί να έχει την τιμή «Πρωτογενής τομέας» ή «Δευτερογενής ή τριτογενής τομέας». Η μεταβλητή πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων μπορεί να πάρει την τιμή «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,028 < \alpha =$

0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 9: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής ποιος από τους τρεις τομείς απασχόλησης προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης και της μεταβλητής πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των κατοίκων.

		Πιστεύετε πως η ανάπτυξη τριτογενή τομέα για βελτίωση ποιότητας ζωής των κατοίκων		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Τομέας παραγωγής που προσφέρει τις περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης	Πρωτογενής τομέας	31	144	175
		73,8%	55,8%	58,3%
	Δευτερογενής ή τριτογενής τομέας	11	114	125
		26,2%	44,2%	41,7%
Σύνολο		42	258	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 42 ερωτηθέντες που πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώσει λίγο την ποιότητα ζωής των κατοίκων, το 73,8% πιστεύει πως ο πρωτογενής τομέας παραγωγής προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης και το 26,2% πιστεύει πως ο δευτερογενής και τριτογενής τομέας προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης. Από τους 258 ερωτηθέντες που πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώνει πολύ την ποιότητα ζωής των κατοίκων, το 55,8% πιστεύει πως ο πρωτογενής τομέας απασχόλησης προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης και το 44,2% πιστεύει πως ο δευτερογενής και τριτογενής τομέας απασχόλησης προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πιστεύετε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική και της μεταβλητής ποιος είναι ο λόγος τουριστικής ζήτησης της περιοχής σας. Η μεταβλητή πιστεύετε πως η περιοχή που διαμένετε είναι

τουριστική μπορεί να έχει την απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η μεταβλητή ποιος είναι ο λόγος τουριστικής ζήτησης της περιοχής σας μπορεί να έχει την απάντηση «Φυσικό περιβάλλον» ή «Πολιτιστική κληρονομιά ή ησυχία ή καθαρό αέρα ή άλλο». Η τιμή $p\text{-value} = 0,030 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 10: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πιστεύετε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική και της μεταβλητής ποιος είναι ο λόγος τουριστικής ζήτησης της περιοχής σας.

		Ποιος θεωρείτε είναι ο λόγος τουριστικής ζήτησης της περιοχής σας		
		Φυσικό περιβάλλον	Πολιτιστική κληρονομιά ή καθαρό αέρα ή ησυχία ή άλλο	Σύνολο
Πιστεύετε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική	Λίγο	49	37	86
		24,6%	36,6%	28,7%
	Πολύ	150	64	214
		75,4%	63,4%	71,3%
Σύνολο		199	101	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 199 ερωτηθέντες που πιστεύουν πως ο λόγος τουριστικής ζήτησης της περιοχής οφείλεται στο «Φυσικό περιβάλλον», το 24,6% θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι λίγο τουριστική και το 75,4% θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι πολύ τουριστική. Από τους 101 ερωτηθέντες που πιστεύουν πως ο λόγος τουριστικής ζήτησης οφείλεται στο «Πολιτιστική κληρονομιά ή καθαρό αέρα ή ησυχία ή άλλο», το 36,6% θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι λίγο τουριστική και το 63,4% θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι πολύ τουριστική.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική και της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου. Η μεταβλητή θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η μεταβλητή είστε ικανοποιημένος/η από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,001 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 11: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική και της μεταβλητής είστε ικανοποιημένο/η από τη συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου.

		Είστε ικανοποιημένος/η από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική	Λίγο	66	20	86
		35,1%	17,9%	28,7%
	Πολύ	122	92	214
		64,9%	82,1%	71,3%
Σύνολο		188	112	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα από τους 188 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το αν είναι ικανοποιημένοι από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου τους, το 35,1% θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι λίγο τουριστική και το 64,9% θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι πολύ τουριστική. Από τους 112 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για το αν είναι ικανοποιημένοι από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου τους, το 17,9% θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι λίγο τουριστική και το 82,1% θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι πολύ τουριστική.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει

αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια. Η μεταβλητή θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η μεταβλητή πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,000 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 12: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική	Λίγο	64	22	86
		45,1%	13,9%	28,7%
	Πολύ	78	136	214
		54,9%	86,1%	71,3%
Σύνολο		142	158	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 142 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το πόσο πιστεύουν πως ο τουρισμός της περιοχής έχει αναπτυχθεί τα τελευταία 10 χρόνια, το 45,1% θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι λίγο τουριστική και το 54,9% θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι πολύ τουριστική. Από τους 158 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για το πόσο πιστεύουν πως ο τουρισμός της περιοχής έχει αναπτυχθεί τα τελευταία 10 χρόνια, το 13,9% θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι λίγο τουριστική και το 86,1% θεωρεί πως η περιοχή που διαμένει είναι πολύ τουριστική.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής θεωρείτε πως υπάρχει υποβάθμιση στο φυσικό περιβάλλον του τόπου σας και της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας. Η μεταβλητή θεωρείται πως υπάρχει υποβάθμιση στο φυσικό περιβάλλον του

τόπου σας μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η μεταβλητή είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,017 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 13: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής υπάρχει υποβάθμιση στο φυσικό περιβάλλον του τόπου σας και της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας.

		Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Υπάρχει υποβάθμιση στο φυσικό περιβάλλον του τόπου σας	Λίγο	66	46	112
		32,7%	46,9%	37,3%
	Πολύ	136	52	188
		67,3%	53,1%	62,7%
Σύνολο		202	98	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 202 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το αν είναι ικανοποιημένοι από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου τους, το 32,7% πιστεύει πως υπάρχει λίγο υποβάθμιση στο φυσικό περιβάλλον του τόπου και το 67,3% πιστεύει πως υπάρχει πολύ υποβάθμιση στο φυσικό περιβάλλον του τόπου. Από τους 98 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για το αν είναι ικανοποιημένοι από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου τους, το 46,9% πιστεύει πως υπάρχει λίγο υποβάθμιση στο φυσικό περιβάλλον του τόπου και το 53,1% πιστεύει πως υπάρχει πολύ υποβάθμιση στο φυσικό περιβάλλον του τόπου.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού εμπορίου του τόπου σας και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός του τόπου σας τα τελευταία 10 χρόνια. Η μεταβλητή είστε ικανοποιημένος/η από την

λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού εμπορίου του τόπου σας μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η μεταβλητή πόσο θεωρείτε έχε αναπτυχθεί ο τουρισμός του τόπου σας τα τελευταία 10 χρόνια μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,000 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 14: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και γενικού δικτύου εμπορίου του τόπου σας και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός του τόπου σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός του τόπου σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού δικτύου εμπορίου του τόπου σας	Λίγο	75	43	118
		52,8%	27,2%	39,3%
	Πολύ	67	115	182
		47,2%	72,8%	60,7%
Σύνολο		142	158	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 142 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το πόσο θεωρούν πως ο τουρισμός του τόπου τους έχει αναπτυχθεί τα τελευταία 10 χρόνια, το 52,8% είναι λίγο ικανοποιημένο από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού δικτύου εμπορίου του τόπου και το 47,2% είναι πολύ ικανοποιημένο από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού δικτύου εμπορίου του τόπου. Από τους 158 ερωτηθέντες απάντησαν «Πολύ» για το πόσο θεωρούν πως ο τουρισμός του τόπου τους έχει αναπτυχθεί τα τελευταία 10 χρόνια, το 27,2% είναι λίγο ικανοποιημένο από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού δικτύου εμπορίου του τόπου και το 72,8% είναι πολύ ικανοποιημένο από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού δικτύου εμπορίου του τόπου.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός του τόπου σας τα τελευταία 10 χρόνια. Η μεταβλητή είστε ικανοποιημένος/η από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η μεταβλητή πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός του τόπου σας τα τελευταία 10 χρόνια μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,002 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 15: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός του τόπου σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός του τόπου σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα	Λίγο	79	60	139
		55,6%	38,0%	46,3%
	Πολύ	63	98	161
		44,4%	62,0%	53,7%
Σύνολο		142	158	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 142 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το πόσο θεωρούν πως ο τουρισμός του τόπου τους έχει αναπτυχθεί τα τελευταία 10 χρόνια, το 55,6% είναι λίγο ικανοποιημένο από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα και το 44,4% είναι πολύ ικανοποιημένο από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα. Από τους 158 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για το πόσο θεωρούν πως ο τουρισμός του τόπου τους έχει αναπτυχθεί τα τελευταία 10 χρόνια, το 38,0% είναι λίγο ικανοποιημένο από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα

αστικά κέντρα και το 62,0% είναι πολύ ικανοποιημένο από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς που προσφέρει ο τόπος σας και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς του τόπου σας τα τελευταία 10 χρόνια. Η μεταβλητή είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς που προσφέρει ο τόπος σας μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η μεταβλητή πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς του τόπου σας τα τελευταία 10 χρόνια μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,000 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 16: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς που προσφέρει ο τόπος σας και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς του τόπου σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς του τόπου σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς που προσφέρει ο τόπος σας	Λίγο	87	39	126
		55,4%	27,3%	42,0%
	Πολύ	70	104	174
		44,6%	72,7%	58,0%
Σύνολο		157	143	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 157 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το πόσο θεωρούν ότι έχει αναπτυχθεί η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς που προσφέρει ο τόπος τους τα τελευταία 10 χρόνια, το 55,4% είναι λίγο ικανοποιημένο από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς που προσφέρει ο τόπος και το 44,6% είναι πολύ ικανοποιημένο από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς που προσφέρει ο τόπος. Από τους 143 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για το πόσο θεωρούν ότι έχει αναπτυχθεί η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς που προσφέρει ο τόπος τους τα τελευταία 10 χρόνια, το 27,3% είναι λίγο ικανοποιημένο από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς που προσφέρει ο τόπος και το 72,7% είναι πολύ ικανοποιημένο από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς που προσφέρει ο τόπος.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε πως έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος σας τα τελευταία 10 χρόνια. Η μεταβλητή είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η μεταβλητή πόσο θεωρείτε πως έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος σας τα τελευταία 10 χρόνια μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,000 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 17: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε πως έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε πως έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος σας τα τελευταία 10 χρόνια.		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από την	Λίγο	96	32	128
		58,2%	23,7%	42,7%

λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης	Πολύ	69	103	172
		41,8%	76,3%	57,3%
Σύνολο		165	135	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 165 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το πόσο θεωρούν ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες εκπαίδευσης τα τελευταία 10 χρόνια, το 58,2% είναι λίγο ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος και το 41,8% είναι πολύ ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος. Από τους 135 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για το πόσο θεωρούν ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες εκπαίδευσης τα τελευταία 10 χρόνια, το 23,7% είναι λίγο ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος και το 76,3% είναι πολύ ικανοποιημένο από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας και της μεταβλητής πιστεύετε πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται εγκαίρως στη τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής. Η μεταβλητή είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η μεταβλητή πιστεύετε πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται εγκαίρως στη τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγή μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,001 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 18: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας και της μεταβλητής πιστεύετε πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται εγκαίρως στη τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής.

		Πιστεύετε πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται εγκαίρως στη τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας	Λίγο	142	60	202
		74,0%	55,6%	67,3%
	Πολύ	50	48	98
		26,0%	44,4%	32,7%
Σύνολο		192	108	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 192 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το αν πιστεύουν πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται έγκαιρα στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής, το 74,0% είναι λίγο ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου τους και το 26,0% είναι πολύ ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου τους. Από τους 108 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για το αν πιστεύουν πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται έγκαιρα στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής, το 55,6% είναι λίγο ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου τους και το 44,4% είναι πολύ ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου τους.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια. Η μεταβλητή είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η μεταβλητή πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,000 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 19: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας	Λίγο	112	90	202
		78,9%	57,0%	67,3%
	Πολύ	30	68	98
		21,1%	43,0%	32,7%
Σύνολο		142	158	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 142 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το πόσο θεωρούν πως έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής τους τα τελευταία 10 χρόνια, το 78,9% είναι λίγο ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου και το 21,1% είναι πολύ ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου. Από τους 158 ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για το πόσο θεωρούν πως έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής τους τα τελευταία 10 χρόνια, το 57,0% είναι λίγο ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου και το 43,0% είναι πολύ ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πιστεύετε πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και της μεταβλητής ποια πρόταση θα προτείνατε ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης. Η μεταβλητή πιστεύετε πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η μεταβλητή πρόταση για στρατηγική τοπικής ανάπτυξης μπορεί να έχει ως απάντηση «εκπαίδευση δυναμικού και συνεργασία επιχειρήσεων» ή «προσαρμογή στην τεχνολογία, στήριξη τουρισμού και αξιοποίηση

πολιτιστικής κληρονομιάς». Η τιμή $p\text{-value} = 0,017 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 20: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πιστεύετε πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και της μεταβλητής ποια πρόταση θα προτείνατε ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης.

		Ποια πρόταση θα προτείνατε ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης		
		εκπαίδευση δυναμικού και συνεργασία επιχειρήσεων	προσαρμογή στην τεχνολογία, στήριξη τουρισμού και αξιοποίηση πολιτιστικής κληρονομιάς	Σύνολο
Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα	Λίγο	27	20	47
		21,6%	11,4%	15,7%
	Πολύ	98	155	253
		78,4%	88,6%	84,3%
Σύνολο		125	175	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 125 ερωτηθέντες που προτείνουν ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης «εκπαίδευση δυναμικού και συνεργασία επιχειρήσεων», το 21,6% απάντησε «Λίγο» για το πιστεύουν πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και το 78,4% απάντησε «Πολύ» για το αν πιστεύουν πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα. Από τους 175 ερωτηθέντες που προτείνουν ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης «προσαρμογή στην τεχνολογία, στήριξη τουρισμού και αξιοποίηση πολιτιστικής κληρονομιάς», το 11,4% απάντησε «Λίγο» για το αν πιστεύουν πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και το 88,6% απάντησε «Πολύ» για το αν πιστεύουν

πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει μελλοντική ανάπτυξη και της μεταβλητής πιστεύετε ότι στο μέλλον θα αποτελέσετε ενεργό μέλος για την ανάπτυξη του τόπου σας. Η μεταβλητή πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει μελλοντική ανάπτυξη μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η μεταβλητή πιστεύετε ότι στο μέλλον θα αποτελέσετε ενεργό μέλος για την ανάπτυξη του τόπου σας μπορεί να έχει ως απάντηση «Λίγο» ή «Πολύ». Η τιμή $p\text{-value} = 0,006 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 21: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον και της μεταβλητής πιστεύετε ότι στο μέλλον θα αποτελέσετε ενεργό μέλος για την ανάπτυξη του τόπου σας.

		Πιστεύετε ότι στο μέλλον θα αποτελέσετε ενεργό μέλος για την ανάπτυξη του τόπου σας		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον	Λίγο	65	116	181
		72,2%	55,2%	60,3%
	Πολύ	25	94	119
		27,8%	44,8%	39,7%
Σύνολο		90	210	300
		100%	100%	100%

Συγκεκριμένα, από τους 90 ερωτηθέντες που απάντησαν «Λίγο» για το αν στο μέλλον θα αποτελέσουν ενεργό μέλος για την ανάπτυξη του τόπου τους, το 72,2% απάντησε «Λίγο» για το αν πιστεύουν πως ο νομός τους διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον και το 27,8% απάντησε «Πολύ» για το αν πιστεύουν πως ο νομός τους διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον. Από τους 210

ερωτηθέντες που απάντησαν «Πολύ» για το αν στο μέλλον θα αποτελέσουν ενεργό μέλος για την ανάπτυξη του τόπου τους, το 55,2% απάντησε «Λίγο» για το αν πιστεύουν πως ο νομό τους διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον και το 44,8% απάντησε «Πολύ» για το αν πιστεύουν πως ο νομό τους διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον.

6.3 Υπόδειγμα Λογιστικής Παλινδρόμησης

Στην προηγούμενη ενότητα εξετάσθηκε αν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ δύο μεταβλητών. Με την βοήθεια του υποδείγματος της Λογιστικής Παλινδρόμησης θα παρουσιαστεί σε αυτό το κεφάλαιο η σχέση συνάρτησης που υπάρχει ανάμεσα σε μια εξαρτημένη μεταβλητή και πως αυτή επηρεάζεται από περισσότερες από μια ανεξάρτητες μεταβλητές.

Πίνακας 1: Μεταβλητές Υποδείγματος

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΤΙΜΕΣ
Εξαρτημένη		
antritgmeiwsfygn	Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα;	1: Καθόλου, Λίγο 2: Μέτρια, Πολύ, Πάρα πολύ
Ανεξάρτητες		
Logypobathm	Που οφείλεται η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος;	1: Άναρχη δόμηση, 2: Σκουπίδια, 3: Οδικό δίκτυο, 4: Αυξημένη ζήτηση νερού, 5: Άλλο
andeytmeiwsfygn	Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ
antritpoiozwhs	Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ

bathanypekpaid	Πόσο θεωρείτε ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες εκπαίδευσης της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ
apotelstratan	Πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού σας;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ

Πίνακας: Υπόδειγμα 1

METABΛΗΤΕΣ	B	Exp(B)
Σταθερά	1,516	4,556
Logypobathm	-0,221*	0,802
Andeytmeiwsfygn	0,975***	2,652
Antritpoiozwhs	0,658***	1,930
Bathanypekpaid	0,375**	1,455
Apotelstratan	-0,420*	0,657
-2 Log likelihood	208,116	
Nagelkerke R Square	0,361	
N	300	

Σημείωση: Τα σημεία *, ** και *** δηλώνουν στατιστική σημαντικότητα σε επίπεδο 10%, 5% και 1% αντίστοιχα.

Η συναρτησιακή μορφή της λογιστικής παλινδρόμησης που εκτιμάται είναι η εξής: $\text{Antritgmeiwsfygn} = 1,516 - 0,221 \cdot \text{Logypobathm} + 0,975 \cdot \text{Andeytmeiwsfygn} + 0,658 \cdot \text{Antritpoiozwhs} + 0,375 \cdot \text{Bathanypekpaid} - 0,420 \cdot \text{Apotelstratan}$

Όσον αφορά τον λόγο στον οποίο οφείλετε η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά

σημαντικός. Το αρνητικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Logypobathm κατά μία μονάδα μειώνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μειώνει την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα κατά 0,8 φορές.

Αναφερόμενοι, στο αν οι κάτοικοι πιστεύουν πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα μειώνει την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση, μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Andeytmeiwsfygn κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μειώνει την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα κατά 2,6 φορές.

Όσον αφορά στο αν οι κάτοικοι πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής τους, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Antritroioizwhs κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μειώνει την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα κατά 1,9 φορές.

Όσον αφορά στο πόσο οι κάτοικοι θεωρούν ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες εκπαίδευσης της περιοχής τους τα τελευταία 10 χρόνια, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Bathanypekpaid κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μειώνει την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα κατά 1,4 φορές.

Αναφερόμενοι στο κατά πόσο πιστεύουν οι κάτοικοι ότι είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές ανάπτυξης του νομού, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το αρνητικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Apotelstratan κατά μία μονάδα μειώνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μειώνει την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα κατά 0,4 φορές.

Πίνακας 2: Μεταβλητές Υποδείγματος

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΤΙΜΕΣ
Εξαρτημένη		
anatrítgpoiôtzwhs	Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα στο νομό Τρικάλων θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων;	1: Καθόλου, Λίγο 2: Μέτρια, Πολύ, Πάρα πολύ
Ανεξάρτητες		
Tomeperiseuk	Ποιος από τους τρεις τομείς απασχόλησης πιστεύετε πως προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης;	1: Πρωτογενής τομέας, 2: Δευτερογενής τομέας, 3: Τριτογενής τομέας
Touriperiox	Θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ
Ikanoleitodikdikt	Είστε ικανοποιημένος από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ
Protexnekstomparag	Πιστεύετε πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται έγκαιρα στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ
Anadeygtmeiwsfygn	Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ
Anatrítgmeiwsfygn	Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ
Anadytgpoiôtzwhs	Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ
Bathmanaodikdikt	Πόσο θεωρείτε πως έχει αναπτυχθεί το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα τα	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ

	τελευταία 10 χρόνια;	
Bathmanayphrekpaid	Πόσο θεωρείτε πως έχουν αναπτυχθεί η λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης τα τελευταία 10 χρόνια;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ
Energomelos	Πιστεύετε πως θα αποτελέσετε στο μέλλον ενεργό μέλος για την ανάπτυξη του τόπου σας;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ

Πίνακας: Υπόδειγμα 2

METABΛΗΤΕΣ	B	Exp(B)
Σταθερά	1,815	6,143
Tomeperiseuk	0,649**	1,914
Touriperiox	0,548**	1,729
Ikanoleitodikdikt	-0,458**	0,633
Protexnekstomparag	0,685**	1,983
Anadeytgmeiwsfygn	-0,546**	0,580
Anatritgmeiwsfygn	0,974***	2,649
Anadytgpoiotzwhs	1,637***	5,139
Bathmanaodikdikt	0,573*	1,774
Bathmanayphrekpaid	-0,488**	0,614
Energomelos	-0,334*	0,716
-2 Log likelihood	141,902	
Nagelkerke R Square	0,515	
N	300	

Σημείωση: Τα σημεία *, ** και *** δηλώνουν στατιστική σημαντικότητα σε επίπεδο 10%, 5% και 1% αντίστοιχα.

Η συναρτησιακή μορφή της λογιστικής παλινδρόμησης που εκτιμάται είναι η εξής: $1,815 + 0,649 \cdot \text{Tomeperiseuk} + 0,548 \cdot \text{Touriperiox} - 0,458 \cdot \text{Ikanoleitodikdikt} +$

0,685*Protexnekstomparag-	0,546*Anadeygtmeiwsfygn+	0,974*
Anatritgmeiwsfygn+ 1,637*	Anadytgpoiotzwhs+ 0,573*	Bathmanaodikdikt+ 0,488*
Bathmanayphrekpaid- 0,334*	Energomelos	

Σχετικά με τον ποιον από τους τρεις τομείς απασχόλησης πιστεύουν οι κάτοικοι του νομού Τρικάλων πως προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Tomeperiseuk κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων κατά 1,9 φορές.

Αναφερόμενοι στο αν οι κάτοικοι θεωρούν πως η περιοχή που διαμένουν είναι τουριστική, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Touriperiox κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων κατά 1,7 φορές.

Όσον αφορά το αν οι κάτοικοι είναι ικανοποιημένοι από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το αρνητικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Ikanoleitodikdikt κατά μία μονάδα μειώνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων κατά 0,6 φορές.

Σχετικά με το αν οι κάτοικοι πιστεύουν πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται έγκαιρα στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Protexnekstomparag κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων κατά 2,0 φορές.

Αναφερόμενοι στο αν οι κάτοικοι πιστεύουν πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα μειώνει την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το αρνητικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής *Anadeyrgmeiwsfygn* κατά μία μονάδα μειώνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των κατοίκων κατά 0,6 φορές.

Όσον αφορά το αν οι κάτοικοι πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μειώνει την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής *Anatritgmeiwsfygn* κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των κατοίκων κατά 2,6 φορές.

Σχετικά με το αν οι κάτοικοι πιστεύουν πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των κατοίκων, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής *Anadytgroioztwhs* κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των κατοίκων κατά 5,1 φορές.

Αναφερόμενοι στο πόσο οι κάτοικοι θεωρούν πως έχει αναπτυχθεί το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα τα τελευταία 10 χρόνια, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής *Bathmanaodikdikt* κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των κατοίκων κατά 1,8 φορές.

Όσον αφορά στο πόσο θεωρούν οι κάτοικοι πως έχουν αναπτυχθεί η λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης τα τελευταία 10 χρόνια, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής *Bathmanayphrekpaid* κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των κατοίκων κατά 0,6 φορές.

Σχετικά με το αν οι κάτοικοι θα αποτελέσουν ενεργά μέλη για την ανάπτυξη του τόπου τους στο μέλλον, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το αρνητικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Energomelos κατά μία μονάδα μειώνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων κατά 0,7 φορές.

Πίνακας 3: Μεταβλητές υποδείγματος

METABΛΗΤΕΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΤΙΜΕΣ
Εξαρτημένη		
progrmelana	Πιστεύετε πως ο νομός Τρικάλων διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον;	1: Καθόλου, Λίγο 2: Μέτρια, Πολύ, Πάρα πολύ
Ανεξάρτητες		
Filo	Φύλο	0: Γυναίκα, 1: Άνδρας
Hlikia	Ηλικία	1: 18- 28, 2: 29- 38, 3: 39- 48, 4: 49- 58, 5: 59 και άνω
Dimoskatoik	Σε ποιον Δήμο του νομού Τρικάλων κατοικείτε;	1: Τρικκαίων, 2: Πύλης, 3: Καλυβίων, 4: Καλαμπάκας, 5: Φαρκαδόνας, 6: Παραληθαίων
Ttomoikana	Ποιον από τους τρεις τομείς απασχόλησης θεωρείτε πως είναι ο πιο σημαντικός για την οικονομική ανάπτυξη του τόπου;	1: Πρωτογενής τομέας, 2: Δευτερογενής τομέας, 3: Τριτογενής τομέας
Ikanypfor	Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ
Ikasympolit	Είστε ικανοποιημένος/η από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου σας;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ
Bathmanatoyr	Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός του τόπου σας τα	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ

	τελευταία 10 χρόνια;	
Bathmanaypekpaid	Πόσο θεωρείτε ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες εκπαίδευσης του τόπου σας τα τελευταία 10 χρόνια;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ
Apotestratana	Πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές ανάπτυξης του τόπου σας;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ
Energomelos	Πιστεύετε πως στο μέλλον θα αποτελέσετε ενεργό μέλος για την ανάπτυξη του τόπου σας;	1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πόλυ, 5: Πάρα πολύ

Πίνακας: Υπόδειγμα 3

METABΛΗΤΕΣ	B	Exp(B)
Σταθερά	-0,419	0,657
Filo	0,702**	2,018
Hlikia	-0,397**	0,672
Dimoskatoik	-0,369**	0,692
Ttomoikana	0,612****	1,844
Ikanypotpor	0,584****	1,793
Ikasypolit	0,418**	1,519
Bathmanatoyr	0,457***	1,579
Bathmanaypekpaid	0,475**	1,608
Apotestratana	0,942***	2,565
Energomelos	0,342**	1,408
-2 Log likelihood	251,681	
Nagelkerke R Square	0,536	
N	300	

Σημείωση: Τα σημεία *, ** και *** δηλώνουν στατιστική σημαντικότητα σε επίπεδο 10%, 5% και 1% αντίστοιχα.

Η συναρτησιακή μορφή της λογιστικής παλινδρόμησης που εκτιμάται είναι η εξής: $-0,419 + 0,702 * \text{Filo} - 0,397 * \text{Hlikia} - 0,369 * \text{Dimoskatoik} + 0,612 * \text{Ttomoikana} + 0,584 * \text{Ikanyptopfor} + 0,418 * \text{Ikasympolit} + 0,457 * \text{Bathmanatoyr} + 0,475 * \text{Bathmanaypekpaid} + 0,942 * \text{Apotestratana} + 0,342 * \text{Energomelos}$

Όσον αφορά το φύλο των ερωτηθέντων, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Filo κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως ο νομός Τρικάλων διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον κατά 2,01 φορές.

Αναφερόμενοι στην ηλικία των ερωτηθέντων, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το αρνητικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Hlikia κατά μία μονάδα μειώνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως ο νομός Τρικάλων διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον κατά 0,7 φορές.

Σχετικά με τον Δήμο κατοικίας των ερωτηθέντων, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το αρνητικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Dimoskatoik κατά μία μονάδα μειώνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως ο νομός Τρικάλων διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον κατά 0,7 φορές.

Όσον αφορά ποιον από τους τρεις τομείς απασχόλησης θεωρούν οι κάτοικοι πως είναι ο πιο σημαντικός για την οικονομική ανάπτυξη του τόπου, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής Ttomoikana κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως ο νομός Τρικάλων διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον κατά 1,8 φορές.

Αναφερόμενοι στο αν οι κάτοικοι του νομού Τρικάλων είναι ικανοποιημένοι από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου τους, ο συντελεστής

αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής *Ikanyporfor* κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως ο νομός Τρικάλων διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον κατά 1,8 φορές.

Σχετικά με το αν οι κάτοικοι του νομού Τρικάλων είναι ικανοποιημένοι από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου τους, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής *Ikasympolit* κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως ο νομός Τρικάλων διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον κατά 1,5 φορές.

Σχετικά με το πόσο οι κάτοικοι θεωρούν πως έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός του νομού Τρικάλων τα τελευταία 10 χρόνια, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής *Bathmanatoyr* κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως ο νομός Τρικάλων διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον κατά 1,6 φορές.

Αναφερόμενοι στο πόσο οι κάτοικοι θεωρούν πως έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες εκπαίδευσης του νομού Τρικάλων τα τελευταία 10 χρόνια, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής *Bathmanaypekpaid* κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως ο νομός Τρικάλων διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον κατά 1,6 φορές.

Σχετικά με το αν πιστεύουν οι κάτοικοι ότι είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού τους, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως η αύξηση της μεταβλητής *Apotestratana* κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως ο νομός Τρικάλων διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον κατά 2,6 φορές.

Όσον αφορά στον αν οι κάτοικοι του νομού Τρικάλων θα αποτελέσουν στο μέλλον ενεργά μέλη για την ανάπτυξη του τόπου τους, ο συντελεστής αυτής της μεταβλητής βρέθηκε στατιστικά σημαντικός. Το θετικό πρόσημο σε αυτή την περίπτωση μας δείχνει πως μια αύξηση της μεταβλητής *Energomelos* κατά μία μονάδα αυξάνει τις πιθανότητες οι κάτοικοι να πιστεύουν πως ο νομός Τρικάλων διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον κατά 1,4 φορές.

Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Ειδικότερα, διερευνήθηκε κατά πόσο οι κάτοικοι του νομού Τρικάλων είναι ικανοποιημένοι από τις επιχειρηματικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στην περιοχή, αν έχει υπάρξει τοπική ανάπτυξη και ποιοι είναι οι τρόποι μελλοντικής ανάπτυξης του τριτογενή τομέα στο νομό Τρικάλων. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας σχετικά με θέματα που έχουν σχέση με την γενική έννοια του όρου «ανάπτυξη», τους παράγοντες που την επηρεάζουν, την τοπική ανάπτυξη, τα προγράμματα και οι στρατηγικές ανάπτυξης. Επίσης, παρουσιάστηκαν στοιχεία του τριτογενή τομέα στο νομό Τρικάλων.

Η ανάπτυξη στις μέρες μας ξεπερνά τα στενά όρια της οικονομικής μεγέθυνσης. Για να επέλθει ανάπτυξη πρέπει να πραγματοποιηθούν μεταβολές και σε άλλους τομείς, όπως πολιτική, κοινωνία, πολιτισμός, περιβάλλον, ανάπτυξη με ανθρώπινο πρόσωπο, βιώσιμη ανάπτυξη, τοπική ανάπτυξη. Η τοπική ανάπτυξη αφορά την ανάπτυξη ενός συγκεκριμένου τόπου ή περιοχής. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη ενός τόπου και αποτελούν κύριες συνιστώσες είναι η οικονομία, η κοινωνική πρόνοια, το περιβάλλον, ο πολιτισμός, η τεχνολογία. Με την ορθολογική χρήση των πόρων που πλεονεκτεί ένας τόπος, σε συνδυασμό με την βοήθεια προγραμμάτων και στρατηγικών μεθόδων μπορεί να επέλθει ανάπτυξη.

Ο τριτογενής τομέας παραγωγής αποτελείται από επιχειρηματικές δραστηριότητες και υπηρεσίες που προσφέρονται στους κατοίκους μιας περιοχής προς ικανοποίηση των αναγκών τους. Τα οικονομικά και αναπτυξιακά στοιχεία ενός τόπου, ο κοινωνικός εξοπλισμός, οι υποδομές υγείας, εκπαίδευσης και αθλητισμού, τα δίκτυα υποδομών και ο τουρισμός είναι μερικοί από τους παράγοντες που εξασφαλίζουν ικανοποιητικό επίπεδο ζωής.

Η εμπειρική προσέγγιση περιλαμβάνει το στάδιο της καταγραφής της υπάρχουσας κατάστασης, μέσω της δειγματοληπτικής έρευνας, σε 300 κατοίκους της ευρύτερης περιοχής του νομού Τρικάλων.

Τα συμπεράσματα τα οποία προέκυψαν από την ανάλυση των περιγραφικών αποτελεσμάτων είναι ότι το αντρικό φύλο υπερτερεί σε σχέση με το γυναικείο, καθώς

από την έρευνα προέκυψε ότι οι άντρες ήταν 167 και οι γυναίκες 133. Ως προς την ηλικία οι ερωτηθέντες ήταν μοιρασμένοι σε αυτούς που ήταν μικρότεροι από 39 και σε αυτούς που ήταν μεγαλύτεροι. Επίσης, παρατηρούμε πως οι περισσότεροι είχαν επίπεδο μόρφωσής Λυκείου, απασχολούνταν στο τριτογενή τομέα και ήταν κυρίως ιδιωτικοί υπάλληλοι. Στην πλειοψηφία είναι κάτοικοι του Δήμου Τρικκαίων, θεωρούν πως υπάρχουν λίγες ευκαιρίες απασχόλησης, με τον πρωτογενή να προσφέρει τις περισσότερες και να αποτελεί βασικό τομέα οικονομικής ανάπτυξης του τόπου. Οι περισσότεροι θεωρούν πως η περιοχή τους είναι μέτρια τουριστική και ο λόγος τουριστικής ζήτησης είναι το φυσικό περιβάλλον, ενώ απαντούν πως υπάρχει μέτρια υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και οφείλεται κυρίως στην άναρχη δόμηση. Οι περισσότεροι δήλωσαν πως είναι μέτρια ικανοποιημένοι από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού δικτύου εμπορίου, του οδικού δικτύου που ενώνει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα, την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς και εκπαίδευσης. Λίγο ικανοποιημένοι από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου και καθόλου ικανοποιημένοι από την λειτουργία των υπηρεσιών υγείας και τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς. Στην πλειοψηφία πιστεύουν πως οι τοπικοί φορείς δεν προσαρμόζονται έγκαιρα στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής, ενώ οι κλάδοι της γεωργίας και της κτηνοτροφίας μέτρια. Θεωρούν πως η ανάπτυξη σε όλους τους τομείς παραγωγής θα μείωνε πολύ την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και θα βελτίωνε πολύ την ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Επιπλέον, οι περισσότεροι πιστεύουν πως τα τελευταία 10 χρόνια ο τουρισμός, το οδικό δίκτυο, η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς, οι λειτουργία των υπηρεσιών υγείας και εκπαίδευσης έχουν αναπτυχθεί λίγο. Οι περισσότεροι ερωτηθέντες δήλωσαν ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης την γρήγορη προσαρμογή στις νέες τάσεις, καινοτομίες και τεχνολογίες, ενώ θεωρούν πως οι στρατηγικές ανάπτυξης που διαθέτει ο νομός Τρικάλων είναι μέτρια αποτελεσματικές. Τέλος, θεωρούν πως ο νομός Τρικάλων δεν διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον και μέτρια θα αποτελέσουν ενεργά μέλη για την ανάπτυξη του τόπου τους.

Από τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των αποτελεσμάτων χ^2 συμπεραίνουμε ότι οι ερωτηθέντες που στη πλειοψηφία τους θεωρούν πως υπάρχουν λίγες ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό Τρικάλων και δήλωσαν ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης την εκπαίδευση του δυναμικού απασχόλησης και την συνεργασία

μεταξύ των επιχειρήσεων, οι περισσότεροι έχουν ως μορφωτικό επίπεδο την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων που πιστεύει πως οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης που διαθέτει ο νομός Τρικάλων είναι λίγο αποτελεσματικές και οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς δεν προσαρμόζονται έγκαιρα στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής, ο τομέας απασχόλησης των περισσότερων είναι ο τριτογενής τομέας.

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες που πιστεύουν ότι ο λόγος τουριστική ζήτησης της περιοχής οφείλεται στο φυσικό περιβάλλον, θεωρούν πως είναι πολύ τουριστική η περιοχή τους, είναι λίγο ικανοποιημένοι από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου τους και πιστεύουν πως ο τουρισμός της περιοχής τους έχει αναπτυχθεί πολύ τα τελευταία 10 χρόνια.

Από τους ερωτηθέντες που στην πλειοψηφία τους θεωρούν πως ο τουρισμός της περιοχής έχει αναπτυχθεί πολύ τα τελευταία 10 χρόνια, οι περισσότεροι είναι πολύ ικανοποιημένοι από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού δικτύου εμπορίου του τόπου και του οδικού δικτύου που ενώνει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα, ενώ είναι λίγο ικανοποιημένοι από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου.

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι έχει αναπτυχθεί λίγο η λειτουργία των υπηρεσιών που προσφέρουν τα μέσα μαζικής μεταφοράς και είναι ικανοποιημένοι λίγο από την λειτουργία τους, ενώ το ίδιο ισχύει για την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης και οι περισσότεροι πιστεύουν πως οι τοπικοί φορείς δεν προσαρμόζονται έγκαιρα στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής και είναι λίγο ικανοποιημένοι από τις υπηρεσίες που προσφέρουν.

Τέλος, οι περισσότεροι ερωτηθέντες που θεωρούν πως θα αποτελέσουν ενεργά μέλη για την ανάπτυξη του τόπου τους, πιστεύουν πως δεν υπάρχει σωστός προγραμματισμός για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον.

Από τα αποτελέσματα της Λογιστικής Παλινδρόμησης που προέκυψαν, συμπεραίνουμε ότι αν οι κάτοικοι πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα μείωνε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, θετική επίδραση σε αυτό ασκούν η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα προς μείωση φυγής των νέων προς τα

μεγάλα αστικά κέντρα, η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα προς βελτίωση της ποιότητας ζωής και η ανάπτυξη των υπηρεσιών εκπαίδευσης της περιοχής. Αξίζει να σημειωθεί πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα προς βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, αυξάνει τις πιθανότητες να μειωθεί η φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα. Αυτό συμβαίνει γιατί ίσως τους δίνεται κίνητρο να παραμείνουν στο νομό Τρικάλων έχοντας καλή ποιότητα ζωής.

Επίσης, από την Λογιστική Παλινδρόμηση προέκυψε ότι αν οι κάτοικοι πιστεύουν πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των κατοίκων, θετική επίδραση σε αυτό ασκούν ο τομέας που προσφέρει τις περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης, αν η περιοχή είναι τουριστική, αν οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς προσαρμόζονται έγκαιρα στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής, η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα προς μείωση της φυγής των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα προς βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, ο βαθμός ανάπτυξης του οδικού δικτύου που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα και ο βαθμός ανάπτυξης των υπηρεσιών εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος.

Τέλος, από την Λογιστική Παλινδρόμηση προέκυψε ότι αν οι κάτοικοι πιστεύουν πως ο νομός Τρικάλων διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον, θετική επίδραση σε αυτό ασκούν το φύλο, ο τομέας οικονομικής ανάπτυξης, η ικανοποίηση από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς, η ικανοποίηση από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου, ο βαθμός ανάπτυξης του τουρισμού, ο βαθμός ανάπτυξης των υπηρεσιών εκπαίδευσης, η αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών εκπαίδευσης και αν οι κάτοικοι θα αποτελέσουν ενεργά μέλη για την ανάπτυξη του τόπου τους.

Μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε πως οι επιχειρηματικές δραστηριότητες και η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα έχει θετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη ενός τόπου. Βελτιώνει την ποιότητα ζωής των κατοίκων, ενθαρρύνει, κυρίως τους νέους ανθρώπους, να παραμείνουν στο τόπο τους, δίνοντάς τους κίνητρα να αποτελέσουν ενεργά μέλη σε ατομικό αλλά και συλλογικό επίπεδο. Με την βελτίωση των παραγόντων που αποτελούν τις συνιστώσες της ανάπτυξης, την ενεργή συμμετοχή των τοπικών φορέων και την προσωπική συμμετοχή των πολιτών ένας τόπος μπορεί να αναπτυχθεί σημαντικά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αθανασόπουλος Κ., (1992), «Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης», τόμος Α, Β΄ έκδοση, Αθήνα.

Ανδρικοπούλου Ε., (1984), «Κρατική παρέμβαση και περιφέρειες. Η ρύθμιση του περιφερειακού χώρου στην Ελλάδα», Διδακτορική διατριβή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων ΑΠΘ, Αθήνα.

Ανδρικοπούλου Ε., (1990), «Μετασχηματισμοί της περιφερειακής πολιτικής και προοπτικές των πολιτικών τοπικής ανάπτυξης στο “Οι λειτουργίες του Κράτους σε περίοδο κρίσης, Θεωρία και ελληνική εμπειρία”», Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα.

Ανδρικοπούλου Ε., (1994), «Περιφερειακή Πολιτική στη δεκαετία του 1980 και προοπτικές ανάπτυξης», εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα.

Ανδρικοπούλου Ε., (1994), «Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη, Θεωρία, Ανάλυση και Πολιτική», Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.

Ανδρικοπούλου Ε., (1995), «Οι περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής από τη Συνθήκη της Ρώμης έως το Maastricht», εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα.

Αποστολόπουλος Κ., (2001), «Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη του Αγροτικού Χώρου», Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Αποστολόπουλος Κ., (2003), «Εισαγωγή στην Αγροτική Οικονομία», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Αργύρη Αθ., (2000), «Η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη του νομού Τρικάλων», εκδ. Δήμος Τρικκαίων, Τρίκαλα.

Βασιλόπουλος Γ. και Μπίλα Α., (1995), «Περιφερειακές ανισότητες και πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα», Κέντρο έρευνας περιφερειακής αναπτύξης “Ιερώνυμος Πίντος”, Αθήνα.

Εμπορικό Επιμελητήριο Τρικάλων.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (1994), «Ελλάδα: Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1994- 1999», Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (1997), «Σχέδιο Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου».

Ζιάκας Γ., (1992), «Τρικαλινοί- Θεσσαλικοί- Αρχαιολογικοί μύθοι- Αρχαία Θεσσαλικά Τοπωνύμια και ονόματα», Τρικαλινό Ημερολόγιο, Τρίκαλα, τεύχος 3, σελ. 10.

- ΚΕΠΕ, (1989), Εκθέσεις για το Πρόγραμμα 1988- 1992: Δασοπονία. Αθήνα.
- ΚΕΠΕ, (1991), Εκθέσεις για το Πρόγραμμα 1988- 1992: Περιφερειακή Πολιτική. Αθήνα.
- Κόνσολας Ν., (1997), «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική», Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
- Κόνσολας, (2000), «Το Σχέδιο Ανάπτυξης για τη προσαρμογή στην Ο.Ν.Ε.», ΤΑΣΕΙΣ- Ετήσια Οικονομική Επισκόπηση, σελ. 106- 120.
- Κυριακούσης Α., (2000), «Στατιστικές Μέθοδοι», Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα.
- Κώττης Γ., (1994), «Οικολογία και Οικονομία», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Κωστοπούλου- Μπαλαμώτη Κ., (1987), «Η συνοικία των Τρικάλων, Βαρούσι», εκδ. Δήμος Τρικκαίων, Τρίκαλα.
- Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (2002), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, 3^η ανατύπωση.
- Νημάς Θ., (1987), «Τρίκαλα, Καλαμπάκα, Μετέωρα, Πίνδος, Χάσια, (Γεωγραφία- Ιστορία- Μνημεία- Τουρισμός)», Εκδοτικός Οίκος: ΑΦΩΝ Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Παπαδασκαλόπουλος Α., (1995), «Πρότυπα και Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης», εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
- Παπαδασκαλόπουλος Α., (1998), «Ελληνική Περιφερειακή Πολιτική», Πανεπιστημιακές παραδόσεις, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
- Παπαστεργίου Κ., (1992), «Ο νομός Τρικάλων, Προοπτικές Ανάπτυξής του», Τρικαλινό Ημερολόγιο, Τρίκαλα, τεύχος 4, σελ. 14.
- Ροκός Δ., (1997), «Το Τέλος του Πανεπιστημίου ή το Πανεπιστήμιο στην Εποχή της Λευκής Βίβλου», Ουτοπία, τεύχος 24, σελ 107-127, Αθήνα.
- Στεφάνου Ιωα. και Στεφάνου Ιωσ., (1999), «Περιγραφή της εικόνας της πόλης», εκδ. Δήμος Τρικκαίων, Αθήνα.
- Στεφάνου Ι., (2001), «Η Φυσιογνωμία ενός τόπου, ο χαρακτήρας της Ελληνικής πόλης τον 21^ο αιώνα», Αθήνα.
- Τριανταφύλλου Θ., (1976), «Τα παλιά Τρίκαλα, Αναμνήσεις και Ιστορήματα», τόμος Α, εκδ. Δωδώνη, Θεσσαλονίκη.
- Τσίππρας Κ., (1999), «Εισήγηση στο Β' Συνέδριο του Ε.Μ.Π. για την αναγκαιότητα συνένωσης των Ε.Δ.Β ΠΙΝΔΟΥ και ΟΛΥΜΠΙΟΥ με μια προστατευμένη ζώνη.

Χριστοφάκης Μ., (2001), «Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική», Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

Ψυχοπαίδης Κ. και Γετίμης Π., (1989), «Ρυθμίσεις Τοπικών Προβλημάτων», Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών.

ΞΕΝΗ

Altenburg T. and Meyer- Stamer J., (1999), “How to promote Clusters: Policy Experiences from Latin America”, World Development.

Armstrong H. and Taylor J., (1978), «Regional Economics Policy and its Analysis», Philip Allen, London.

Barquero A., (1991), «Τοπική Ανάπτυξη. Μια στρατηγική για την δημιουργία απασχόλησης.», εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

Blakely E., (1994), «Planning Local Economic Development, Theory and Practice», Sage Publications inc., U.S.A., California.

Coffey S. and Polese M., (1985), Local Development, Conceptual Bases and Policy Implications, Regional Studies, Vol 19- No 2.

Easterly W., (2001), «The Middle Class Consensus and Economic Development», Quarterly Journal of Economics.

Easterly W. and Levine R., (2003), «Tropics, Germs and Crops: How Endowments Influence Economic Development», Journal of Monetary Economics, Vol. 50- No 1, pages 3- 39.

Fischer S., (1993), «The Role of Macroeconomic Factors in Growth», Journal of Monetary Economics, Vol. 32- No. 3, pages 485- 512.

Friedman J. and Weaver C., (1979), «Territory and Function», E. Arnold, London.

Gore C., (1984), «Regions in Questions: Space, Development Theory and Regional Policy», Methuen, London/ New York.

Grierand K. and Tullock G., (1989), «An Empirical Analysis of Cross- National Economic Growth», Journal of Monetary Economics, Vol. 24, pages 259- 276.

Hirscham A., (1971), “A bias for lope, Essays on Development and Latin America”, New Hven: Yale University Press.

Knack S. and Keefer P., (1997), «Does Social Capital Have an Economic payoff? : A Cross Country Investigation, The Quarteres Joynal of Economics, Vol. 112- No. 4, pages 1251- 1288.

Lipset M., (1959), «Some Social Rewuisites of Democracy: Economic Development and Political Logitimacy», American Political Science Review, Vol. 53- No 1, pages 69- 105.

Mutti A., (1998), «Capital sociale e sviluppo στο Τοπική Ανάπτυξη. Μια στρατηγική για τη δημιουργία Απασχόλησης», εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

Myrdal G., (1957), «Economic Theory and Under- development Regions», University Paperbacks Methuen, London.

Petrus L. and Du Pisani Q., (2006), “Direct reclamation of potable water at Windhoek’s Goreangab reclamation plant”, Vol.188: 1-3, pp. 79-88.

Quevit M., (1986), « Le pari de l’industrialization rurale, Editions Regionales Europeennes, Laysana στο Τοπική Ανάπτυξη. Μια στρατηγική για τη δημιουργία Απασχόλησης», εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

Rodrik D., (2000), «Institutions for High- Quality Growth: What They are and How to Acquire Them», National Bureau of Economic Research, Cambridge.

Syrret S., (1995), «Local Development», Avebury, England.

Ηλεκτρονικές Πηγές

www.special-edition.gr

www.el.Wikipedia.org

www.wfdt.teilar.gr

www.deyat.gr

www.signature.gr

www.travel_photo.gr

www.trikala_net/sights/meteora_history.com

www.kalampaka.com

www.eureka.lib.teithe.gr

<http://europa.eu.int>.

Παράρτημα 1

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

Στο πλαίσιο της εκπόνησης της πτυχιακής μου εργασίας διεξάγεται η συγκεκριμένη έρευνα με θέμα: << **Επιχειρηματική δραστηριότητα και προοπτικές ανάπτυξης** >>. Σκοπός της έρευνας είναι η μελέτη των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Ειδικότερα, σε συνεργασία με την υπεύθυνη καθηγήτριά μου, κυρία Ελένη Θεοδωροπούλου, επιδιώκω να διερευνήσω:

- Κατά πόσο έχουν συμβάλει οι επιχειρηματικές δραστηριότητες στην τοπική ανάπτυξη του νομού Τρικάλων.
- Τους τρόπους μελλοντικής ανάπτυξης του τριτογενούς τομέα στο νομό Τρικάλων .

Το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί θα χρησιμοποιηθεί σαν βασικό ερευνητικό εργαλείο και αποτελείται από ερωτήσεις που αφορούν τους κατοίκους του νομού Τρικάλων. Οι απαντήσεις που θα δώσετε πρόκειται να χρησιμοποιηθούν μόνο για την εξαγωγή συμπερασμάτων. **Σημειώνεται ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις.** Με δεδομένο ότι η συμβολή σας στη διεξαγωγή της έρευνας αυτής είναι καθοριστική, σας παρακαλώ να αφιερώσετε λίγο από το χρόνο σας προκειμένου να το συμπληρώσετε.

Σας ευχαριστώ πολύ εκ των προτέρων, για τη συμμετοχή σας.

Φοιτήτρια: Κούτσια Θεοπίστη

A.M: 20727

Αριθμός ερωτηματολογίου:

Συμπληρώθηκε πλήρως:

Ναι	
Όχι	

ΑΘΗΝΑ, 2012

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. ΦΥΛΟ:

Άνδρας	
Γυναίκα	

2. ΗΛΙΚΙΑ:

3. Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο:

Αναλφάβητος	
Δημοτικό	
Γυμνάσιο	
Λύκειο	
Τεχνική σχολή/ ΙΕΚ	
ΤΕΙ	
ΑΕΙ	
Μεταπτυχιακό	
Διδακτορικό	

4. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση:

Άγαμος/η	
Έγγαμος/η	
Χήρος/α	
Διαζευγμένος/η	
Ελεύθερη συμβίωση	

5. Σε ποιον τομέα παραγωγής απασχολείστε:

Στον πρωτογενή τομέα (π.χ. γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, θήρα)	
Στον δευτερογενή τομέα (π.χ. βιομηχανία, βιοτεχνία, οικοτεχνία)	
Στον τριτογενή τομέα (π.χ.	

υπηρεσίες, εμπόριο, τουρισμός, μεταφορές, εμπορικά καταστήματα)	
---	--

6. Ποιο είναι το επάγγελμά σας:

Αγρότης	
Ιδιωτικός υπάλληλος	
Ελεύθερος επαγγελματίας	
Δημόσιος υπάλληλος	
Οικιακά	
Φοιτητής/τρια	
Συνταξιούχος	
Άνεργος/η	
Άλλο (Σημειώστε)	

7. Σε ποιο δήμο του Νομού Τρικάλων κατοικείτε;

(Συμπληρώστε)

8. Θεωρείτε πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο Νομό σας;

Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Μέτρια ☐ Πολύ ☐ ρα πολύ ☐

Παρακαλώ επιλέξτε με ένα X τις παρακάτω ερωτήσεις:

	Πρωτογενής τομέας (π.χ. γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, θήρα)	Δευτερογενής τομέας (π.χ. βιομηχανία, οικοτεχνία, βιοτεχνία)	Τριτογενής τομέας (π.χ. υπηρεσίες, εμπόριο, τουρισμός, μεταφορές, εμπορικά καταστήματα)
9. Ποιος από τους τρεις τομείς απασχόλησης, πιστεύετε πως προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης;			
10. Ποιον από τους τρεις τομείς απασχόλησης, θεωρείτε πως είναι ο πιο σημαντικός για την οικονομική ανάπτυξη			

του Νομού;			
------------	--	--	--

11. Θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική;

Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Μέτρια ☐ Πολύ ☐ Πάρα πολύ ☐

12. Που οφείλεται κυρίως η τουριστική ζήτηση του Νομού Τρικάλων; (Παρακαλώ επιλέξτε μόνο μία απάντηση)

Στο φυσικό περιβάλλον	
Στην πλούσια πολιτιστική κληρονομιά	
Στην ησυχία	
Στον καθαρό αέρα	
Άλλο (Σημειώστε)	

13. Υπάρχει υποβάθμιση στο φυσικό περιβάλλον του τόπου σας;

Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Μέτρια ☐ Πολύ ☐ α πολύ ☐

14. Που οφείλεται αυτή η υποβάθμιση; (Παρακαλώ επιλέξτε μόνο μία απάντηση)

Αναρχη δόμηση	
Σκουπίδια	
Οδικό δίκτυο	
Αυξημένη ζήτηση νερού	
Άλλο (Σημειώστε)	

Παρακαλώ επιλέξτε με ένα X τις παρακάτω ερωτήσεις:

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα π λύ
--	---------	------	--------	------	--------------

15. Είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού δικτύου εμπορίου του τόπου σας;					
16. Είστε ικανοποιημένος/η από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα; (Αθήνα, Θεσ/νίκη, Λάρισα.)					
17. Είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς που προσφέρει ο τόπος σας; (Υπεραστική και αστική συγκοινωνία)					
18. Είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος σας;					
19. Είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών υγείας που προσφέρει ο τόπος σας; (Νοσοκομεία, φαρμακεία, ιατρικά κέντρα)					
20. Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας; (Δήμοι, Κοινότητες, Νομαρχία)					
21. Είστε ικανοποιημένος/η από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου σας;					
22. Πιστεύετε πως οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς (Δήμοι, Κοινότητες, Νομαρχία) προσαρμόζονται εγκαίρως στην τεχνολογική εξέλιξη σε όλους τους τομείς παραγωγής;					
23. Πιστεύετε πως οι κλάδοι της γεωργίας και της κτηνοτροφίας στον τόπο					

σας προσαρμόζονται γρήγορα στην τεχνολογική εξέλιξη;					
24. Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα στο νομό Τρικάλων θα απέτρεπε τη φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα;					
25. Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα στο νομό Τρικάλων θα απέτρεπε τη φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα;					
26. Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα στο νομό Τρικάλων θα απέτρεπε τη φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα;					
27. Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα στο νομό Τρικάλων θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων;					
28. Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα στο νομό Τρικάλων θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων;					
29. Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα στο νομό Τρικάλων θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων;					
30. Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια;					
31. Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια;					
32. Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί το οδικό δίκτυο της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια;					

33. Πόσο θεωρείτε ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες υγείας της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια;					
34. Πόσο θεωρείτε ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες εκπαίδευσης της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια;					

35. Ποια από τις παρακάτω προτάσεις, θα προτείνατε ως στρατηγική τοπικής ανάπτυξης; (Παρακαλώ επιλέξτε μόνο μία απάντηση)

Η συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων.	
Οι ανάγκες των επιχειρήσεων να συμβαδίζουν με τις ανάγκες του τόπου.	
Εκπαίδευση και πραγματοποίηση σεμιναρίων για τη επιμόρφωση του εργατικού δυναμικού.	
Η γρήγορη προσαρμογή στις νέες τάσεις, καινοτομίες και τεχνολογίες.	
Η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.	
Στήριξη του τουρισμού και του δυναμικού που απασχολεί.	
Άλλο (Σημειώστε.....)	

36. Πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές ανάπτυξης του Νομού σας;

Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Μέτρια ☐ Πολύ ☐ Πάρα πολύ ☐

37. Πιστεύετε πως ο Νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον;

Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Μέτρια ☐ Πολύ ☐ Πάρα πολύ ☐

38. Πιστεύετε πως στο μέλλον θα αποτελέσετε ενεργό μέλος για την ανάπτυξη του τόπου σας;

Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Μέτρια ☐ Πολύ ☐ Πάρα πολύ ☐

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας.

Παράρτημα 2: Έλεγχοι ανεξαρτησίας χ^2

Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται συνοπτικά ορισμένα αποτελέσματα χ^2 που η τιμή p- value είναι μικρότερη από $\alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 1: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής θεωρείτε πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό σας και της μεταβλητής πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές ανάπτυξης του νομού σας.

		Πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές ανάπτυξης του νομού σας		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Θεωρείτε πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό σας	Λίγο	124	76	200
		77,0%	54,7%	66,7%
	Πολύ	37	63	100
		23,0%	45,3%	33,3%
Σύνολο		161	139	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,000 < $\alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 23: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πιστεύετε πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό σας και της μεταβλητής πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον.

		Πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Πιστεύετε πως υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στο νομό σας	Λίγο	132	68	200
		72,9%	57,1%	66,7%
	Πολύ	49	51	100
		27,1%	42,9%	33,3%
Σύνολο		181	119	300
		100%	100%	100%

$p\text{-value} = 0,005 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 2: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής ποιος από τους τρεις τομείς απασχόλησης θεωρείτε πως είναι ο πιο σημαντικός για την οικονομική ανάπτυξη του τόπου και της μεταβλητής πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον.

		Πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Ποιος από τους τρεις τομείς απασχόλησης θεωρείτε πως είναι ο πιο σημαντικός για την οικονομική ανάπτυξη του τόπου	Πρωτογενής τομέας	130	66	196
		71,8%	55,5%	65,3%
	Δευτερογενής και τριτογενής τομέας	51	53	104
		28,2%	44,5%	34,7%
Σύνολο		181	119	300
		100%	100%	100%

$p\text{-value} = 0,004 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 3: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική και της μεταβλητής πιστεύετε πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα στο νομό Τρικάλων θα απέτρεπε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα.

		Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα στο νομό Τρικάλων θα απέτρεπε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Θεωρείτε πως η περιοχή που	Λίγο	21	65	86
		44,7%	25,7%	28,7%
		26	188	214

διαμένετε είναι τουριστική	Πολύ	55,3%	74,3%	71,3%
Σύνολο		47	253	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,008 < α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 4: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική και της μεταβλητής πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα στο νομό Τρικάλων θα απέτρεπε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα.

		Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα στο νομό Τρικάλων θα απέτρεπε την φυγή των νέων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Θεωρείτε πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική	Λίγο	25	61	86
		46,3%	24,8%	28,7%
	Πολύ	29	185	214
		53,7%	75,2%	71,3%
Σύνολο		54	246	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,002 < α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 5: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής θεωρείται πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί το οδικό δίκτυο της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί το οδικό δίκτυο της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Θεωρείται πως η περιοχή που διαμένετε είναι	Λίγο	60	26	86
		37,7%	18,4%	28,7%
	Πολύ	99	115	214
		62,3%	81,6%	71,3%

τουριστική				
Σύνολο		159	141	300
		100%	100%	100%

$p\text{-value} = 0,000 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 6: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής θεωρείται πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική και της μεταβλητής πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές ανάπτυξης του νομού σας.

		Πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές ανάπτυξης του νομού σας		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Θεωρείται πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική	Λίγο	63	23	86
		39,1%	16,5%	28,7%
	Πολύ	98	116	214
		60,9%	83,5%	71,3%
Σύνολο		161	139	300
		100%	100%	100%

$p\text{-value} = 0,000 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 7: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής θεωρείται πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική και της μεταβλητής πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον.

		Πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Θεωρείται πως η περιοχή που διαμένετε είναι τουριστική	Λίγο	67	19	86
		37,0%	16,0%	28,7%
	Πολύ	114	100	214
		63,0%	84,0%	71,3%
		181	119	300

Σύνολο	100%	100%	100%
--------	------	------	------

$p\text{-value} = 0,000 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 8: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού δικτύου εμπορίου του τόπου σας και της μεταβλητής πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού σας.

		Πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού σας		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των καταστημάτων, των επιχειρήσεων και του γενικού δικτύου εμπορίου του τόπου σας	Λίγο	72	46	118
		44,7%	33,1%	39,3%
	Πολύ	89	93	182
		55,3%	66,9%	60,7%
Σύνολο		161	139	300
		100%	100%	100%

$p\text{-value} = 0,040 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 9: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί το οδικό δίκτυο της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί το οδικό δίκτυο της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά	Λίγο	101	38	139
		63,5%	27,0%	46,3%
	Πολύ	58	103	161
		36,5%	73,0%	53,7%

κέντρα				
Σύνολο		159	141	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,000< α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 10: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα και της μεταβλητής πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές ανάπτυξης του νομού σας.

		Πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές ανάπτυξης του νομού σας		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από το οδικό δίκτυο που συνδέει το νομό Τρικάλων με τα μεγάλα αστικά κέντρα	Λίγο	84	55	139
		52,2%	39,6%	46,3%
	Πολύ	77	84	161
		47,8%	60,4%	53,7%
Σύνολο		161	139	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,029< α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 11: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς που προσφέρει ο τόπος σας και της μεταβλητής πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον.

		Πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από την	Λίγο	85	41	126
		47,0%	34,5%	42,0%

λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς που προσφέρει ο τόπος σας	Πολύ	96	78	174
		53,0%	65,5%	58,0%
Σύνολο		181	119	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,032< α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 12: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος σας και της μεταβλητής πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των κατοίκων.

		Πιστεύετε ότι η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος σας	Λίγο	24	104	128
		57,1%	40,3%	42,7%
	Πολύ	18	154	172
		42,9%	59,7%	57,3%
Σύνολο		42	258	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,041< α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 13: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος σας και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε πως έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός στον τόπο σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε πως έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός στον τόπο σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από την	Λίγο	78	50	128
		54,9%	31,6%	42,7%

λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος σας	Πολύ	64	108	172
		45,1%	68,4%	57,3%
Σύνολο		142	158	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,000 < α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 14: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος σας και της μεταβλητής πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον.

		Πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών εκπαίδευσης που προσφέρει ο τόπος σας	Λίγο	92	36	128
		50,8%	30,3%	42,7%
	Πολύ	89	83	172
		49,2%	69,7%	57,3%
Σύνολο		181	119	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,000 < α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 15: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών υγείας που προσφέρει ο νομός σας και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες υγείας που προσφέρει ο νομός σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες υγείας που προσφέρει ο νομός σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε	Λίγο	153	39	192

ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών υγείας που προσφέρει ο νομός σας		78,5%	37,1%	64,0%
	Πολύ	42	66	108
		21,5%	62,9%	36,0%
Σύνολο		195	105	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,000< α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 16: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών υγείας που προσφέρει ο νομός σας και της μεταβλητής πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον

		Πιστεύετε πως ο νομός σας διαθέτει σωστό προγραμματισμό για να υπάρξει περισσότερη ανάπτυξη στο μέλλον		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από την λειτουργία των υπηρεσιών υγείας που προσφέρει ο νομός σας	Λίγο	129	63	192
		71,3%	52,9%	64,0%
	Πολύ	52	56	108
		28,7%	47,1%	36,0%
Σύνολο		181	119	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,001< α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 17: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας και της μεταβλητής πιστεύετε ότι οι κλάδοι της γεωργίας και της κτηνοτροφίας στον τόπο σας προσαρμόζονται εγκαίρως στην τεχνολογική εξέλιξη.

		Πιστεύετε ότι οι κλάδοι της γεωργίας και της κτηνοτροφίας στον τόπο σας προσαρμόζονται εγκαίρως στην τεχνολογική εξέλιξη		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο

Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας	Λίγο	109	93	202
		73,6%	61,2%	67,3%
	Πολύ	39	59	98
		26,4%	38,8%	32,7%
Σύνολο		148	152	300
		100%	100%	100%

$p\text{-value} = 0,021 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 18: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας και της μεταβλητής πόσο θεωρείται ότι έχει αναπτυχθεί η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείται ότι έχει αναπτυχθεί η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας	Λίγο	118	84	202
		75,2%	58,7%	67,3%
	Πολύ	39	59	98
		24,8%	41,3%	32,7%
Σύνολο		157	143	300
		100%	100%	100%

$p\text{-value} = 0,002 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 19: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας και της μεταβλητής πόσο θεωρείται ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες υγείας της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείται ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες υγείας της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε		150	52	202

ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τοπικοί φορείς του τόπου σας	Λίγο	76,9%	49,5%	67,3%
	Πολύ	45	53	98
Σύνολο		23,1%	50,5%	32,7%
		195	105	300
		100%	100%	100%

$p\text{-value} = 0,000 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 20: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής είστε ικανοποιημένος/η από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου σας και της μεταβλητής πόσο θεωρείται ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείται ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Είστε ικανοποιημένος/η από την συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου σας	Λίγο	103	85	188
		72,5%	53,8%	62,7%
	Πολύ	39	73	112
		27,5%	46,2%	37,3%
Σύνολο		142	158	300
		100%	100%	100%

$p\text{-value} = 0,001 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 21: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πιστεύετε πως η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα απασχόλησης στο νομό Τρικάλων θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των κατοίκων και της μεταβλητής πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού σας.

		Πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού σας		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα	Λίγο	22	9	31
		13,7%	6,5%	10,3%

απασχόλησης στο νομό Τρικάλων θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων	Πολύ	139	130	269
		86,3%	93,5%	89,7%
Σύνολο		161	139	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,041 < α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 22: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πιστεύετε πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα απασχόλησης στο νομό Τρικάλων θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων και της μεταβλητής πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού σας.

		Πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού σας		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα απασχόλησης στο νομό Τρικάλων θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων	Λίγο	25	10	35
		15,5%	7,2%	11,7%
	Πολύ	136	129	265
		84,5%	92,8%	88,3%
Σύνολο		161	139	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,025 < α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 23: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα απασχόλησης στο νομό Τρικάλων θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε πως έχει αναπτυχθεί το οδικό δίκτυο της πόλης σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε πως έχει αναπτυχθεί το οδικό δίκτυο της πόλης σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο

Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα απασχόλησης στο νομό Τρικάλων θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων	Λίγο	30	12	42
		18,9%	8,5%	14,0%
	Πολύ	129	129	258
		81,1%	91,5%	86,0%
Σύνολο		159	141	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,010 < α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 24: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα απασχόλησης στο νομό Τρικάλων θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων και της μεταβλητής πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού σας.

		Πιστεύετε πως είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης του νομού σας		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα απασχόλησης στο νομό Τρικάλων θα βελτίωνε την ποιότητα ζωής των κατοίκων	Λίγο	30	12	42
		18,6%	8,6%	14,0%
	Πολύ	131	127	258
		81,4%	91,4%	86,0%
Σύνολο		161	139	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,013 < α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 25: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε έχει αναπτυχθεί η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε έχει αναπτυχθεί η λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια	Λίγο	102	40	142
		65,0%	28,0%	47,3%
	Πολύ	55	103	158
		35,0%	72,0%	52,7%
Σύνολο		157	142	300
		100%	100%	100%

$p\text{-value} = 0,000 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 26: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε έχει αναπτυχθεί το οδικό δίκτυο της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε έχει αναπτυχθεί το οδικό δίκτυο της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια	Λίγο	94	48	142
		59,1%	34,0%	47,3%
	Πολύ	65	93	158
		40,9%	66,0%	52,7%
Σύνολο		159	141	300
		100%	100%	100%

$p\text{-value} = 0,000 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 27: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες υγείας που προσφέρει η περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες υγείας που προσφέρει η περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια	Λίγο	112	30	142
		57,4%	28,6%	47,3%
	Πολύ	83	75	158
		42,6%	71,4%	52,7%
Σύνολο		195	105	300
		100%	100%	100%

$p\text{-value} = 0,000 < \alpha = 0,05$ και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

Πίνακας 28: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια και της μεταβλητής πόσο θεωρείτε ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες εκπαίδευσης που προσφέρει η περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια.

		Πόσο θεωρείτε ότι έχουν αναπτυχθεί οι υπηρεσίες εκπαίδευσης που προσφέρει η περιοχής σας τα τελευταία 10 χρόνια		
		Λίγο	Πολύ	Σύνολο
Πόσο θεωρείτε ότι έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός της περιοχής σας τα	Λίγο	97	45	142
		58,8%	33,3%	47,3%
		68	90	158

τελευταία 10 χρόνια	Πολύ	41,2%	66,7%	52,7%
Σύνολο		165	135	300
		100%	100%	100%

p- value= 0,000 < α= 0,05 και αυτό σημαίνει πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

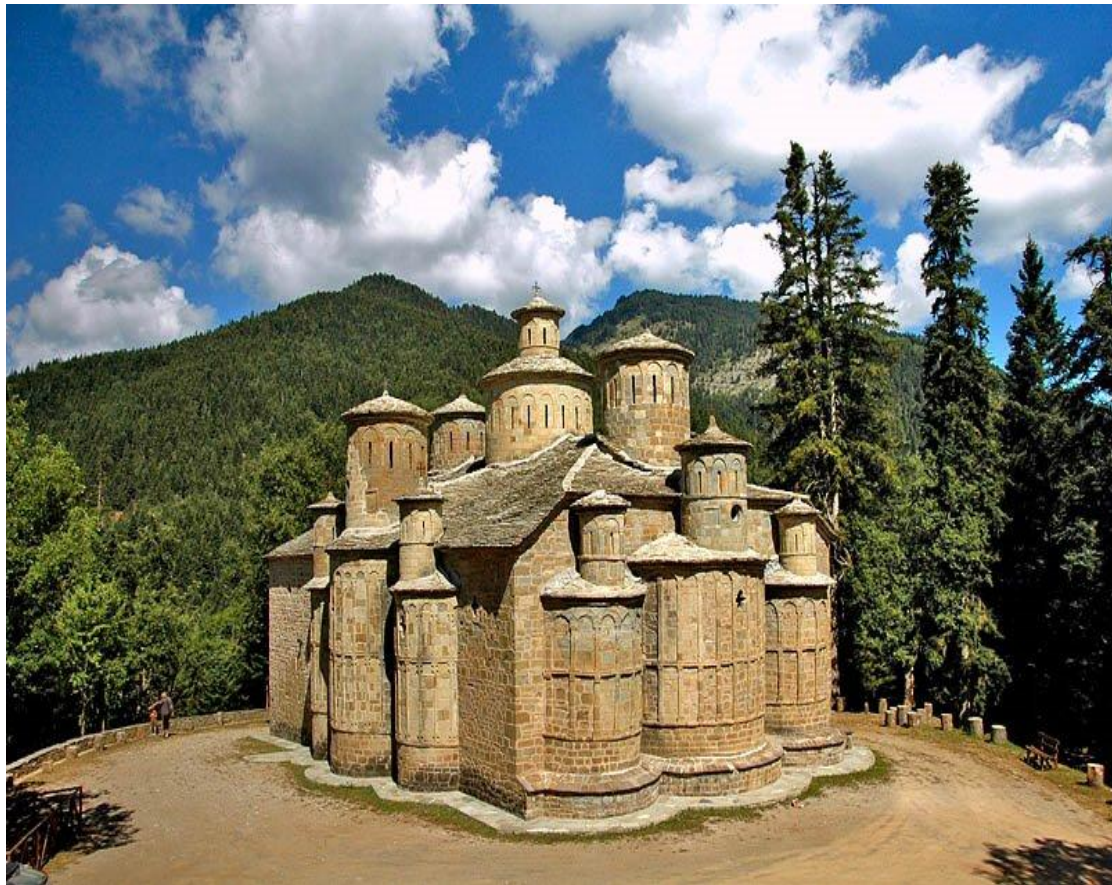
Παράρτημα 3: Εικόνες από το νομό Τρικάλων

Εικόνα 1: Κουρσούμ Τζαμί στο κέντρο της πόλης των Τρικάλων

Εικόνα 2: Ιερά Μονή Πόρτας Παναγίας στην Πύλη Τρικάλων

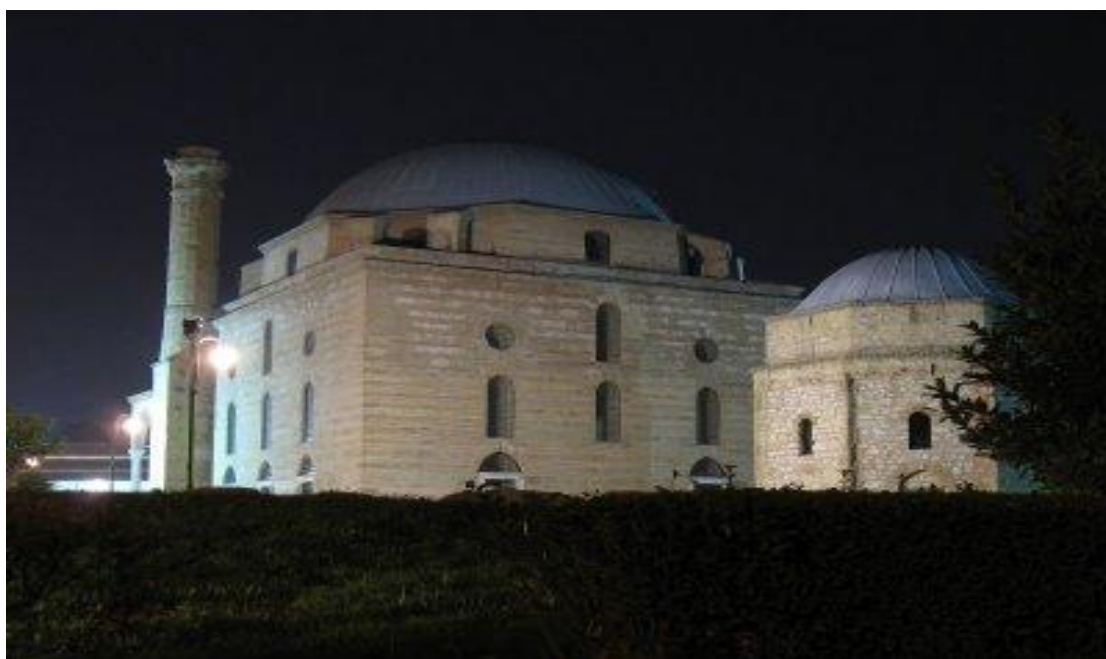
Εικόνα 3: Ιερός Ναός Δολιανών Τρικάλων με 13 Τρούλους

Εικόνα 4: Καταρράκτης στην Παλαιοκαρυά Τρικάλων με το πέτρινο γεφύρι του

Εικόνα 5: Μετέωρα στην Καλαμπάκα Τρικάλων

Εικόνα 6: Κουρσούμ τζαμί στην πόλη των Τρικάλων

Εικόνα 7: Το άγαλμα του Ασκληπειού στο κέντρο της πόλης των Τρικάλων